

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maja Durič
Razveza, preživnina in vloga centra za socialno delo
Magistrsko delo

Ljubljana, 2024

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maja Durič

Razveza, preživnina in vloga centra za socialno delo

Magistrsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Bojana Mesec

Ljubljana, 2024

Podatki o magistrskem delu

Ime in priimek: Maja Durič

Mentorica: doc. dr. Bojana Mesec

Naslov magistrske naloge: Razveza, preživnina in vloga centra za socialno delo

Kraj: Ljubljana

Leto: 2024

Št. strani: 116 **Št. preglednic:** 6 **Št. virov:** 61

Povzetek magistrskega dela

V magistrskem delu z naslovom »Razveza, preživnina in vloga centra za socialno delo« sem s pomočjo teoretičnih virov ter raziskave preučevala izbrano področje in tematiko.

V teoretičnem delu sem podrobneje opisala institut preživnine kot običajne finančne oblike dolžnosti, namenjene zagotavljanju materialnih pogojev za življenje družinskemu članu, predvsem otroku ali odraslemu, ki se sam ne zmore preživljati. Preživnina je izvršilnopravno in kazenskopravno varovana, upoštevana tudi na dednopravnem področju. Center za socialno delo (CSD) ima v okviru svojih pristojnosti pomembno vlogo že v postopku določanja preživnine, pa tudi pri nadaljnjem usklajevanju, posredovanju in vodenju evidenc; vse do poteka izpolnjevanja pogojev upravičenosti do pravice. Vloga CSD je tako nasploh pomembna že na začetni stopnji urejanja zadev pri razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti, saj običajno pomeni tudi prvi stik z institucijo pri iskanju potrebnih informacij za zakonca oz. zunajzakonska partnerja. V teoretičnem delu so podrobno predstavljeni institut preživnine, določitev upravičenosti s poudarkom na obveznosti preživljanja otrok, vsakoletne uskladitve, ki se izvedejo v skladu z rastjo cen življenjskih potrebščin, in sodna praksa v zvezi z določanjem primerne višine preživninske obveznosti ob upoštevanju potreb upravičenca ter materialne in pridobitne zmožnosti zavezanca. Pri ugotavljanju potreb upravičenca mora tako sodišče pri odmeri preživnine upoštevati višino, ki je primerna za zagotavljanje otrokovega uspešnega telesnega in duševnega razvoja. Zajemati mora stroške otrokovih življenjskih potreb, zlasti pa stroške bivanja, hrane, oblačil, obutve, varstva, oddiha, razvedrila in drugih posebnih potreb.

Cilj raziskovalnega dela je bil ugotoviti, kako pogosti so sporazumi med staršema po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti in ali so ti sporazumi v korist otrokom, ali je dogovorjena višina preživnine ustrezna glede na potrebe otroka, raziskati neplačevanje preživnine in vpliv neplačevanja na družinsko finančno stanje, obravnavo družin ob

neplačevanju preživnine ter razloge za neplačevanje, izboljšave sistema plačevanja preživnine, pa tudi pomembne spremembe in predloge za izboljšanje sistema.

Uporabila sem kvalitativno raziskovanje, podatke pa sem pridobila s strukturiranimi intervjuji s štirimi strokovnimi delavkami CSD Pomurje, enote Gornja Radgona in enote Lendava. Opravila sem tudi strukturirane intervjuje s starši, predstavnicami razpadlih zakonskih zvez in zunajzakonskih skupnosti. Pridobljene podatke sem kvalitativno analizirala in zapisala rezultate. Na koncu so navedene spremembe, ki delujejo v prid ureditve, ter predlogi za izboljšanje sistema na področju preživninskih obveznosti, ki so jih izpostavile tako intervjuvane predstavnice CSD kot tudi predstavnice staršev.

Ključne besede: preživnina, preživninska obveznost, center za socialno delo, neplačevanje preživnine, izterjava obveznosti, spremembe v sistemu

Title: Divorce, Maintenance and the Role of the Social Work Centre

Abstract

In this Master's Thesis entitled "Divorce, Maintenance and the Role of the Social Work Centre" I explored the chosen field and topic with the help of theoretical sources and research. In the theoretical part, I described in detail the legal concept of maintenance as a common financial form of obligation intended to provide material living conditions for a family member, especially for a child or an adult who cannot support themselves. Maintenance is protected under the enforcement law and criminal law and is also considered in the law of succession. The Social Work Centre (SWC) has, within its respective competencies, an important role in the process of establishing maintenance, as well as within the framework of further harmonisation, and forwarding and keeping records up until the conditions for the entitlement to that right are no longer met. The role of the SWC is therefore important at an early stage in dealings with cases of divorce or dissolution of cohabiting unions because it usually also provides the point of first contact with an institution when spouses or unmarried cohabiting partners seek necessary information. The theoretical part introduces in detail the legal concept of maintenance, the establishment of entitlement to maintenance with a special focus on child maintenance obligations, annual adjustments that are carried out in accordance with consumer price fluctuations, and the case-law regarding the establishment of an adequate amount of maintenance obligations while considering the maintenance creditor's needs as well as the maintenance debtor's material and earning capacity. In establishing the maintenance creditor's needs and assessing the amount of maintenance, the court must determine what amount is suitable to ensure the successful physical and mental development of the child. Maintenance must include the living costs of the child, especially the costs of accommodation, food, clothing, shoes, childcare, holidays, entertainment, and other special needs.

The research part of the thesis aimed to find out how common the agreements between the parents after the divorce or the dissolution of the cohabiting union are, whether or not these agreements are beneficial to children, whether or not the agreed amount of the maintenance is suitable with regards to the child's needs, to research non-payment of the maintenance and how it affects the family financial situation, how families are handled within the system when they don't receive maintenance payments, as well as the reasons for non-payment,

improvement of the maintenance payment system, important changes, and suggestions for further improvements of the system.

I conducted qualitative research and acquired the data by using structured interviews with four social workers employed at the Gornja Radgona Unit and the Lendava Unit of the Pomurje SWC. I also carried out structured interviews with parents from dissolved marriages and cohabiting unions. I conducted a qualitative analysis of the acquired data and recorded the results. At the end of the thesis, the existing changes that work well in the arrangement of maintenance which the interviewed social workers and parents outlined, and suggestions for improving the system.

Keywords: maintenance, maintenance obligation, Social Work Centre, non-payment of maintenance, enforcement of obligations, changes in the system

KAZALO VSEBINE

1 PREGLED PROBLEMATIKE	12
1.1 Razpad zakonske in zunajzakonske zveze.....	12
1.2 Trend naraščanja razvez v Sloveniji.....	13
Slika 1: Število porok in razvez.....	14
1.3 Zaupanje otroka v varstvo in vzgojo, določitev stikov in preživnine.....	15
1.3.1 Statistični podatki	17
Tabela 1: Preživnine glede na akt, s katerim so določene	18
1.4 Postopki v okviru centra za socialno delo	18
1.4.1 Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo	18
1.4.2 Predhodno svetovanje – vsebina in potek postopka	19
1.4.3 Mediacija	20
1.4.4 Izdelava mnenja sodišču v sodnih postopkih za varstvo koristi otroka.....	21
1.5 Institut preživnine	21
1.5.1 Obveznost preživljanja otrok.....	22
1.5.2 Obveznost preživljanja otrok po njihovi polnoletnosti.....	23
1.5.3 Določitev in uskladitev preživnin.....	24
Tabela 2: Število preživnin po razredih, glede na višino preživnine.....	25
Tabela 3: Število preživnin glede na prejemnika preživnine in zavezanca za plačilo preživnine	26
1.5.4 Določitev višine preživnine glede na sodno prakso – primer.....	28
1.5.5 Druge naloge CSD na področju preživninskih zadev.....	29
1.6 Vzroki, posledice in možnosti v primeru neplačevanja preživnine.....	30
1.7 Izterjava preživnine na sodišču.....	31
1.8 Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS	33
1.8.1 Nadomestilo preživnine – postopek uveljavitve.....	33
1.8.2 Vloga CSD v okviru sodelovanja z Javnim štipendijskim, razvojnim, invalidskim in preživninskim skladom.....	37
1.9 Izterjava preživnine iz tujine	37
1.10 Posledice neplačevanja preživnine na drugih področjih.....	40
1.11 Neplačevanje preživnine kot kaznivo dejanje	41

Tabela 5: Neplačevanje preživnine v obdobju 2017–2021	42
1.12 Obveznost preživljanja drugih oseb	44
1.12.1 Preživljanje zakonca po razvezi zakonske zveze	44
1.12.2 Obveznost preživljanja staršev	44
1.12.3 Preživljanje istospolnega partnerja	44
1.13 Ureditev področja preživnin v mednarodni perspektivi – primer nemške ureditve ..	45
1.13.1 Preživninska ureditev v nemškem sistemu	45
1.13.2 Dolžnost preživljanja otrok	46
1.13.3 Predujem preživnine	47
1.13.4 Določanje preživnin in ureditev po principu Düsseldorfske lestvice	48
Tabela 6: Düsseldorfska preživninska lestvica za leto 2023	49
2 OPREDELITEV PROBLEMA	51
3 METODOLOGIJA	53
3.1 Vrsta raziskave	53
3.2 Raziskovalna vprašanja	53
3.3 Merski instrument	54
3.4 Populacija	54
3.5 Zbiranje podatkov	55
3.6 Obdelava in analiza podatkov	55
4 REZULTATI IN RAZPRAVA	58
5 SKLEP IN PREDLOGI	66
6 VIRI IN LITERATURA	70
7 PRILOGE	76
7.1 Priloga 1: Smernice za intervju	76
7.1.1 Smernice za intervju s socialno delavko na centru za socialno delo	76
7.2 Priloga 2: Prepis intervjujev	76
7.2.1 Prepis intervjujev s predstavnicami centra za socialno delo	76
7.3 Priloga 3: Odprto kodiranje	84
7.4 Priloga 4: Smernice za intervju	95
7.4.1 Smernice za intervju s predstavnicami staršev, ki so jim bili otroci dodeljeni v vzgojo in varstvo po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti	95
7.5 Priloga 5: Prepis intervjujev	96

7.5.1	Prepis intervjujev s predstavnicami staršev, ki so jim bili otroci dodeljeni v vzgojo in varstvo po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti.....	96
7.6	Priloga 5: Odprto kodiranje	101
7.7	Priloga 6: Osno kodiranje	110
7.7.1	Intervjuji A, B, C, D	110
7.7.2	Intervjuji E, F, G, H.....	113

Kazalo slik in tabel

Slika 1: Število porok in razvez.....	14
Tabela 1: Preživnine glede na akt s katerim so določene	18
Tabela 2: Število preživnin po razredih, glede na višino preživnine.....	25
Tabela 3: Število preživnin glede na prejemnika preživnine in zavezanca za plačilo preživnine	26
Tabela 4: Število preživnin glede na starost otrok	27
Tabela 5: Neplačevanje preživnine med leti 2017 - 2021	42
Tabela 6: Düsseldorfska preživninska lestvica za leto 2023	49

Predgovor

Za preučevanje razvez, preživnin in vloge CSD na tem področju sem se odločila na podlagi dolgoletnih izkušenj in opravljanja strokovnega dela na CSD, širine znanja ter povezovanja obravnavanega področja z drugimi področji. V magistrskem delu sem tako analizirala teoretične vire o izbrani temi, preučila trenutno stanje instituta preživnine, določitve upravičenosti, možnosti upravičenca, pa tudi zavezanca, ter vlogo zadevnih institucij, še posebej CSD. Pri tem sem dodala svoj vidik, ugotovitve in lastno presojo o razsežnostih pravice. V raziskovalno delo sem vključila pomembne vidike drugih strokovnih delavk CSD, ki na podlagi svojih izkušenj in soočanj s takimi zadevami ponujajo pomemben pogled na trenutno stanje ter njegov vpliv na nadaljnji razvoj tega področja. Na oblikovanje vsebine v raziskavi pa so pomembno vplivali tudi sodelujoči starši, ki so svoje izkušnje delili na osnovi dejanskih situacij v razveznih postopkih oz. po razpadu zunajzakonskih skupnosti.

V teoretičnem delu sem opredelila začetek postopka, v katerem je določitev preživnine za otroke včasih le del formalnosti, spet drugič pa del kompleksnega določanja bistvenih sestavin po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti. Zdelo se mi je bistvenega pomena, da obravnavani institut predstavim od začetka postopka in njegove določitve do vmesnih možnosti, posebnosti in potrebnih obravnav, kakor tudi tiste primere, kadar do izvršitve pravice ne pride.

Poleg preučevanja dostopne literature in besedil o obravnavani tematiki sem pri delu ves čas upoštevala vlogo CSD, njegove naloge, možnosti, posledice pri odločanju ter morebitne posebnosti, ki segajo tudi na druga področja in posegajo v druge pravice. Delo sistematično prikazuje nekatere podatke tako na državni kot tudi na interni ravni, tj. v sklopu dela in postopkov na CSD Pomurje. Prikazani so podatki o številu sporazumov o določitvi preživnine ter napotnih na nadaljnji postopek mediacije ali na sodišče, pridobljeni iz uradne evidence CSD Pomurje. Osrednje vprašanje je, kakšne so možnosti pridobitve preživninskih sredstev in kakšna je vloga centra v okviru njegovih pristojnosti in nalog. Strokovni delavci CSD namreč pri svojem delu prepoznavajo številne pomanjkljivosti v sistemu, prav tako pa si lahko skozi različno vodene postopke ustvarijo celotno sliko glede določenega področja.

Teoretični del, ki izhaja tako iz strokovnih raziskav, zbornikov različnih organizacij, internih strokovnih izobraževanj in predstavitev področja kot tudi iz internih aktov organizacije, je uporaben na področju socialnega varstva v zvezi z razmerji v družini. Področje instituta preživnin sem delno predstavila že v strokovni reviji Socialne zbornice, Socialni izziv, ki je bila izdana v letu 2021.

Z dolgoletnim delom na CSD kot strokovni delavec dobiš širino in poglobljeno znanje na področjih, na katerih deluješ. Izkušnja dela z ljudmi ti da dodatne veščine in sposobnosti za razvijanje ustreznih pristopov ter metod. Področje, ki sem ga raziskovala, sem povezala celostno in sistematično. Zajela sem vse sklope, na katerih je področje urejanja preživnin pomembno in se prepleta s postopki na CSD. Osredotočila sem se tudi na posebnosti, s katerimi se srečujem pri svojem delu na CSD.

Predstavljene ugotovitve so podkrepljene z izhodišči različnih avtorjev in podatki, pridobljenimi iz postopkov obravnave na CSD Pomurje.

Kvalitativno raziskovanje ter izvedba strukturiranih intervjujev s strokovnimi delavkami in s starši po razvezi oz. razpadu zunajzakonske skupnosti sta mi pomagala odgovoriti na vprašanja o pogostosti sporazumov med staršema ter ali so ti sporazumi v korist otrokom, o ustreznosti dogovorjene višine preživnine za potrebe otroka, neplačevanju preživnine in vplivu neplačevanja na družinsko finančno stanje, obravnavi družin ob neplačevanju preživnine ter o razlogih za neplačevanje. Zanimalo me je tudi, kakšen pogled imajo strokovni delavci in starši na trenutni sistem plačevanja preživnine in potrebne izboljšave. V nadaljevanju uporabljeni izrazi so zapisani v obliki moškega spola, uporabljeni so kot nevtralni in veljajo enakovredno za oba spola.

1 PREGLED PROBLEMATIKE

1.1 Razpad zakonske in zunajzakonske zveze

Družina je majhna skupina z zgodovino. Z besedami Mare Selvini Palazzoli (M. Selvini-Palazzoli, 1986) bi rekli, da družinsko strukturo sestavlja vsakokrat enkratna in posebna zgodovina poskusov in zmot, v kateri se družinska skupina strukturira. To pomeni, da se odnosi v njej izoblikujejo in bolj ali manj ustalijo, da bi skupina dosegla svoje cilje oziroma zadovoljevala potrebe posameznikov in skupine v celoti. Družina mora na svoj lastni način določiti prispevek posameznika k zadovoljevanju družinskih potreb, razviti mora čustvene odnose, določiti delež posameznika v družinskem komunikacijskem sistemu, značilen sistem vzpostavljanja in vzdrževanja moči. Družina se strukturira, da bi se ohranila in vedno znova prilagodila. Družina prehaja skozi vrsto različnih razvojnih stopenj ali faz in vsaka faza zahteva spremembe, zato da družina opravi tisto, kar mora. Vsako obdobje življenjskega poteka zahteva prestrukturiranje, vendar takšno, ki hkrati ohranja kontinuiteto družine (Čačinovič Vogrinčič, 2019).

Razveza zakonske zveze je pravnoformalna ločitev dveh zakoncev, prenehanje pravnega razmerja zakonske zveze s sodbo sodišča, ločitev pa ločeno življenje moža in žene ali moškega in ženske, prenehanje skupnega bivanja in življenja zakoncev ali partnerjev. Ločitev družine je torej prenehanje skupnega življenja otroka z obema staršema, bodisi poročenima ali neporočenima, ter začetek ločenega življenja z enim ali drugim staršem.

Zunajzakonska skupnost je opredeljena kot dlje trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze. Gre za skupno bivanje v intimnem odnosu, kot da bi bila mož in žena, brez sklenitve zakonske zveze.

Čeprav gre za formalno različna procesa, pa s psihološkega in socialnega vidika ločitev poročenih in neporočenih staršev zajema podobne čustvene, socialne, ekonomske in druge procese, saj gre za ločevanje družinskih članov, ki so med seboj čustveno povezani (Andrejč, 2018).

Večina staršev čuti in sprejema starševsko vlogo kot pomembno nalogo v svojem življenju. Zaveda se, da vlogi matere in očeta vključujeta tudi skrb in odgovornost za otrokovo varstvo, oskrbo, vzgojo in izobraževanje. Starševstvo je osebna in nedeljiva kvaliteta, saj mati in oče izvajata svoji vlogi usklajeno in vzajemno. Tako se običajno tudi dogovarjata, kako bosta prevzela obveznosti glede otrok in kako bosta zanje usklajeno skrbela.

Razveza in ločitev je kriza partnerstva, ki zajame in prizadene človeka v celoti: njegovo duševno, duhovno, fizično in ekonomsko stran. Razveza in fizična ločitev sta stresna dogodka za vse družinske člane. Za celotno družino namreč razveza pomeni obdobje krize, povečanega stresa, sprememb in čustvenih ter drugih stisk, ki se jim člani v okviru svojih zmožnosti različno prilagajajo ter bolj ali manj uspešno prilagodijo (Andrejč, 2018). Je mučen proces, a pogosto tudi olajšanje. Razveza je svobodna odločitev partnerjev, da ne bosta živela več skupaj, zato jo moramo prepustiti in dopustiti partnerjema samima. Družina prehaja zaradi spreminjanja čustvenih odnosov in razmerij skozi različne stopnje iskanja novih možnosti in načinov življenja. Razrešiti je treba medsebojne odnose in razmerja, vprašanja v zvezi s preživljanjem, varstvom in vzgojo otrok, pa tudi premoženjsko in stanovanjsko vprašanje.

V večini družinskopravnih postopkov pa otrok ni stranka postopka, ampak sta stranki postopka le starša. Praviloma je v družinskopravnem postopku združenih več sporov. Spor glede razveze zakonske zveze in preživljanja zakonca, v katerem sta stranki postopka le zakonca, spor glede varstva in vzgoje otroka ter stikov, v katerem bi otrok sicer lahko bil tudi stranka postopka, vendar tožbo praviloma vloži le eden od staršev zoper drugega od staršev, in spor glede plačevanja preživnine za otroka, v katerem je otrok vselej stranka postopka kot nosilec pravice do preživljanja. Skrb za otroke je v razveznih postopkih vse prepogosto izražena kot orožje zoper nasprotnega partnerja in redkeje kot dejanska skrb zanje, tudi če staršem na splošno ne gre oporekati skrbnega starševstva (Bizjak, 1999). Otrokova sreča, skladen razvoj in uspešnost v življenju niso toliko odvisni od uspešne matere ali uspešnega očeta, temveč so rezultat srečanja otrok in etično zrelih staršev v odnosnem, ustvarjalnem, kritičnem in ljubečem starševstvu. Če je eden od staršev zaradi katerega koli razloga izključen iz obveznosti do otroka, je onemogočena otrokova potreba in pravica, da zanj skrbita oba starša.

1.2 Trend naraščanja razvez v Sloveniji

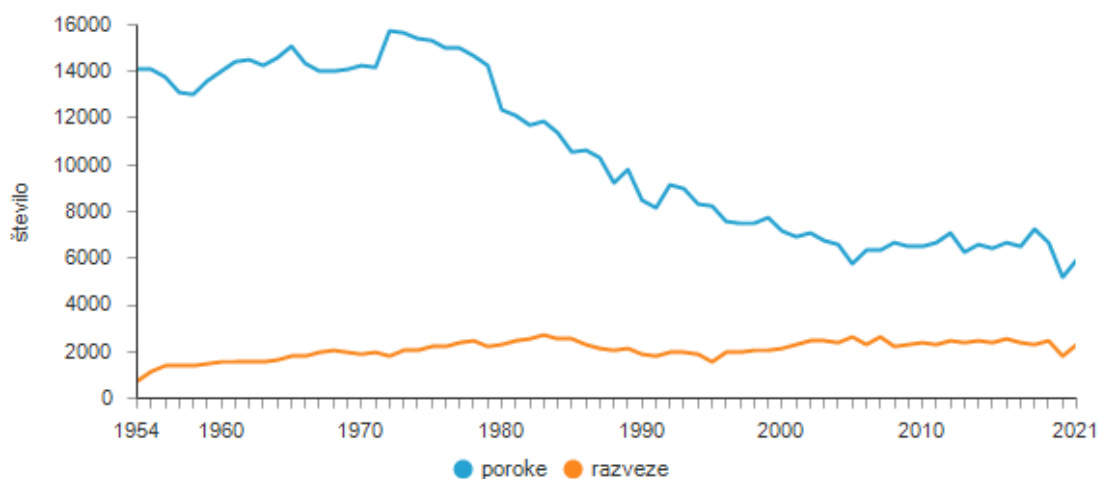
Vse več staršev ne razume starševstva kot predanost, socialno obveznost, služenje, temveč kot življenjsko obliko, pri kateri sledijo svojim življenjskim načrtom in življenjskemu smislu. S starševstvom dobimo občutek, da se uresničujemo v naslednji generaciji in se v njej vidimo še enkrat predstavljeni (Ule in Kuhar, 2003).

Tudi Slovenija tako kot večina zahodnih držav spoznava razmere, v katerih socialna vloga družine v klasičnem smislu izgublja svoj prvotni pomen. Znižuje se število sklenitev zakonskih zvez, zvišujeta pa se število zunajzakonskih skupnosti in število otrok, rojenih v

teh skupnostih. Po drugi strani se povečuje razmerje med številom razvez in številom sklenitev zakonskih zvez (Eurostat, 2015). V letu 2021 je bilo sklenjenih 5.916 zakonskih zvez, razvezalo pa se je 2.322 parov. V primerjavi z letom prej se je število sklenitev zakonskih zvez povečalo za 13 %, število razvez pa za 31 %. Istospolno partnersko zvezo je sklenilo 58 parov (31 moških in 27 ženskih partnerskih zvez). Med razvezami v letu 2021 je bilo 1.095 (ali 47 %) takih, v katerih ni bilo mladoletnih vzdrževanih otrok, v preostalih 1.227 (ali 53 %) pa je bilo ob razvezi 1.999 vzdrževanih mladoletnih otrok. Največ teh otrok, 59 %, je bilo ob razvezi dodeljenih materam; očetom je bilo dodeljenih 6 %, obema staršema pa 32 % otrok (Statistični urad Republike Slovenije, 2021). V zadnjih desetih letih je prav tako opazen trend večanja vključenosti očetov v varstvo in vzgojo otrok po razvezi, predvsem na račun večanja pogostosti skupnega starševstva (Andrejč, 2018).

V zadnjem desetletju se je prav tako povečevalo število ločitev v primerih razpada zunajzakonskih skupnosti, vendar uradni statistični podatki o tem niso na voljo. Lahko pa na porast ločitev sklepamo na podlagi drugih trendov. Po podatkih statističnega urada se v zadnjih tridesetih letih povečuje delež enostarševskih družin. V zadnjih desetih letih se je med vsemi tipi družin najbolj povečalo število zunajzakonskih skupnosti, čeprav je še vedno več tistih mladih parov, ki živijo v zakonski zvezi (čeprav se več kot polovica otrok rodi neporočenim staršem).

Slika 1: Število porok in razvez

(Vir: <https://www.stat.si/statweb/News/Index/10353>)

1.3 Zaupanje otroka v varstvo in vzgojo, določitev stikov in preživnine

Če starša ne živita ali ne bosta več živela skupaj, se morata sporazumeti o vzgoji in varstvu otroka, stikih ter višini preživnine v skladu z otrokovimi koristmi. To velja tudi za starše, ki niso nikoli živeli skupaj, tiste, katerih zunajzakonska skupnost je razpadla, in starše, katerih življenjska skupnost je prenehala, vendar niso zahtevali razveze zakonske zveze. Gre za odločitev o tem, pri katerem staršu bodo otroci živeli. Sporazumeta se lahko, da oba obdržita vzgojo in varstvo otroka, da so vsi otroci pri enem od njiju ali pa da so eni otroci pri enem, drugi pri drugem od njiju. Če se ne moreta sporazumeti, jima pri tem pomaga CSD. Če pa se sporazumeta, lahko predlagata, da sodišče izda sklep o tem v nepravdnem postopku, vendar mora sodišče pred izdajo sklepa preveriti, ali je sklep v skladu s koristmi otroka. Takega sklepa ne more izdati CSD, prav tako dogovor, ki ga skleneta starša pred CSD in ga pozneje ne predlagata sodišču, nima pravnega učinka. CSD jima lahko samo pomaga, da se sporazumeta o vzgoji in varstvu, stikih in določitvi višine preživnine.

Za razvezne postopke so pristojna okrožna sodišča. Zakonska zveza se lahko razveže na podlagi sporazuma zakoncev ali na tožbo. V postopku sporazumne razveze staršev sodišče razveže zakonsko zvezo po tem, ko sta se starša sporazumela o bistvenih vprašanjih glede otroka, in sicer o tem, pri kom bo otrok v varstvu in vzgoji, o stikih s staršem, s katerim otrok ne bo živel, ter o njegovem preživljanju. Preden sodišče razveže zakonsko zvezo, mora ugotoviti, ali je sporazum med staršema glede vprašanj, ki se tičejo otroka, v njegovo korist, in mora glede tega pridobiti mnenje CSD. V postopku razveze na tožbo mora sodišče odločiti predvsem o tem, kateremu od staršev bo otrok dodeljen v vzgojo in varstvo. Prav tako mora odločiti o stikih otroka s tistim staršem, s katerim otrok ne bo živel, ter o preživnini. Preden sodišče odloči o navedenih vprašanjih, mora ugotoviti, kako bodo otrokove koristi najboljše zagotovljene oziroma kako bo za otroka najboljše poskrbljeno. O tem mora pridobiti mnenje CSD, ta pa nato s staršema v postopku pred razvezo opravi svetovalni razgovor, v katerem si predvsem prizadeva, da zakonca uredita razmerja do skupnih otrok. O tem sestavi poročilo, ki ga posreduje sodišču.

Doktrina socialnega dela išče »izvirne« rešitve, ki so bližje posebnostim posameznika in družin, in zato presega stereotipe preteklih načinov in vzorcev reševanja najrazličnejših stisk in težav ljudi. Skupaj z družino se po doktrini soustvarjajo najboljše možnosti za razrešitev njihovih osebnih in skupnih stisk in težav ter za to, da starši sami prevzamejo odgovornost za sedanjost in prihodnost lastnega življenja in življenja svojih otrok.

Zagotavljanje otrokove koristi kot temeljno vodilo za ravnanja, ki zadevajo otroka, pa morajo upoštevati vse sodelujoče institucije. Sodišče mora upoštevati tudi mnenje otroka, če ga je otrok izrazil sam ali po osebi, ki ji zaupa in jo je sam izbral. Mnenje otroka je treba upoštevati ves čas trajanja postopkov. Izjemnega pomena pa je, da je prvo mnenje pridobljeno hitro in da otrok pred tem pridobi ustrezne informacije na njemu razumljiv način. Hitra pridobitev mnenja tudi omogoča, da se spremlja spreminjanje otrokovega mnenja skozi čas in se lahko ugotavlja tudi razloge za morebitno spreminjanje. Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic določa, da morajo pravosodni organi pri sprejemanju odločitev otroku ne samo omogočiti, da izrazi svoje mnenje, temveč da morajo izraženo mnenje tudi ustrezno upoštevati, »kadar se po notranjem pravu šteje, da ima otrok zadostno stopnjo razumevanja«. Če se starša o medsebojnih razmerjih po razpadu njune življenjske skupnosti dogovorita sama, pomeni sodni postopek zgolj formalno potrditev dogovorjenega in pri tem načeloma ne prihaja do kršitev človekovih pravic, razen kadar morda dogovor staršev ni v otrokovo največjo korist. Dokument Varuha človekovih pravic navaja, da se še niso ukvarjali s primerom, da bi sodišče poseglo v medsebojni dogovor staršev, ki bi po oceni sodišča ne zagotavljal otrokove največje koristi.

Obdobje po razpadu življenjske skupnosti staršev je lahko za otroka izjemno težavno. S tem povezani sodni postopki so pogosto dolgotrajni, še posebej kadar se za svoje pravice oziroma »za pravice otroka« intenzivno borita oba starša. Sodišča lahko na stanja v takšnih okoliščinah vplivajo predvsem z začasnimi odredbami, ki se v praksi pojavljajo ne kot izjemno, temveč predvidljivo običajno orodje (Otrok pred sodiščem, 2008).

V zadnjem času smernice s področja socialnega varstva narekujejo in spodbujajo k ureditvi skupnega starševstva po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske zveze. Skupno starševstvo, ki je v naši ureditvi možno šele nekaj let, pomeni, da starša obdržita varstvo in vzgojo otrok, vendar pa je naveden institut za otroke primerna oblika varstva in vzgoje le za nekdanje partnerje, ki se dobro razumejo in so se zmožni konstruktivno in sprotno dogovarjati glede koristi otrok. O sporazumnem skupnem starševstvu prav tako odloča sodišče, vendar če navedena oblika ni v skladu z otrokovo koristjo, sodišče predlog staršev zavrne (Odvetniška pisarna Mele, 2014). V preteklosti sodišča taki ureditvi niso bila naklonjena. Irena Bizjak v svojem članku navaja, da okrožno sodišče v tamkajšnjem okolju ni v nobenem primeru, kljub utemeljenim predlogom staršev in pozitivnim mnenjem CSD, odločilo o skupni skrbi staršev za otroka, saj predhodna zakonodaja te možnosti izrecno ni navajala. V miselnosti odločujočih ta možnost sploh ni obstajala (Bizjak, 1999).

Starša imata lahko torej tudi v primeru ločitve ali razveze skupno varstvo in vzgojo otroka. Po Konvenciji ZN o otrokovih pravicah sta oba starša enako odgovorna za otrokovo vzgojo in razvoj. Ustavno sodišče je leta 2003 razsodilo, da ureditev, ki ne omogoča skupnega varstva in vzgoje, čeprav se starša tako sporazumeta in njun sporazum ni v nasprotju z otrokovo koristjo, ni v skladu z ustavo, ki določa enako odgovornost staršev za otroka (Zupančič in Novak, 2003). Po mnenju Zupančiča ima naveden institut dve prednosti: da ne zahteva ločitve otroka ne od enega in ne od drugega starša ter da ne spodbuja »lastniškega obnašanja glede otroka« tistega od staršev, ki mu je otrok zaupan – kar se kaže zlasti v oteževanju ali celo onemogočanju stikov z otrokom drugemu od staršev, kar pa je v nasprotju z otrokovo koristjo. V gradivu Inštituta RS za socialno varstvo strokovni delavci CSD in predstavnice Zavoda Emma opažajo, da sodišče zelo hitro potrdi sporazum in ne preverja, ali je ta res v korist otroka (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015). Tak primer je, ko ima zavezanec, oče otroka, morda zelo visoke dohodke, pa otrok kljub vsemu dobiva nizko preživnino, ker sta se z mamo otroka tako dogovorila. Po njihovem mnenju zakoniti zastopniki otrok pristanejo na nizke preživnine takrat, kadar želijo karseda hitro doseči sporazum z drugim od staršev, da bi bil s tem proces določanja višine preživnine, ki ga doživljajo kot obremenjujočega, čim prej zaključen. Pri dogovarjanju glede višine preživnine gre bolj za usklajevanje in doseganje zneska, s katerim sta oba starša zadovoljna. To seveda še ne pomeni, da gre za optimalen znesek, ki odgovarja potrebam otroka in zmožnostim zavezanca. Pomembno je, da sta s sporazumom oba zadovoljna, da mama reče, da ji predlagana sredstva zadostujejo za preživljanje otroka in da oče na drugi strani oceni, da bo ta sredstva brez težav prispeval in bo lahko tudi sam normalno živel. Drug način pa je izračunavanje otrokovih potreb. Ta način strokovni delavci na CSD uporabljajo, kadar se jim zdi višina preživnine, ki jo namerava plačevati zavezanec, prenizka in neutemeljena glede na potrebe otroka ter finančne zmožnosti zavezanca.

Določanje primerne višine preživnine, ki bo otroku v korist, je oteženo predvsem v primeru nizkih finančnih zmožnosti zavezanca. To je še zlasti problematično, kadar so zavezanci prejemniki denarne socialne pomoči, saj ti nenazadnje dejansko prispevajo iz državnih sredstev (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015).

1.3.1 Statistični podatki

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti na svoji spletni strani objavlja statistične podatke glede preživnin. Podatki v tabeli 1 so z dne 22. julija 2022 in so povzeti glede na akt o določitvi preživnine.

Podatki v tabeli prikazujejo, da je bilo v juliju 2022 dodeljenih vsega skupaj 73.511 preživnin. Od tega jih je bilo največ določenih na podlagi sodne poravnave, in sicer 55.595 preživnin. Povprečna preživnina, določena na podlagi sodne poravnave, je znašala 154,04 EUR. Veliko manj preživnin je bilo določenih na podlagi sodne določitve preživnine (8.990), pri čemer preživnina doseže najvišjo povprečno vrednost – 164,87 EUR. Preživnin, dogovorjenih v obliki izvršljivega notarskega zapisa, je bilo 4.740, s povprečno vrednostjo 32,13 EUR. Najnižje število je bilo dogovorjeno na CSD, in sicer 4.186 preživnin, s povprečno vrednostjo 122,53 EUR.

V število sodnih poravnav se všteta tudi sporazumi, dogovorjeni na CSD, ki jih nato v okviru nadaljnjega postopka na sodišču stranke dodajo k predlogu za začetek postopka o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka, o njegovih stikih s starši ali o vprašanih izvajanju starševske skrbi.

Tabela 1: Preživnine glede na akt, s katerim so določene

Akt, s katerim je določena preživnina	Število preživnin		
		Najvišja	Povprečna
dogovor na centru za socialno delo	4.186	805,90	122,53
sodna poravnava	55.595	2.700,00	154,04
sodba o določitvi preživnine	8.990	2.098,00	164,87
izvršljivi notarski zapis	4.740	1.190,53	32,13
SKUPAJ	73.511	POVPREČNA VIŠINA	145,70

(Vir: <https://www.gov.si> › Prezivnine-22.7.2022-.docx)

1.4 Postopki v okviru centra za socialno delo

1.4.1 Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo

Skupnost centrov za socialno delo Slovenije na področju izvajanja dejavnosti CSD s Katalogom javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev določa naloge, ki jih izvajajo centri za socialno delo. Katalog določa standarde in normative za izvajanje posameznih vrst nalog, ki so centrom za socialno delo poverjene kot javna pooblastila in ki jih centrom nalagajo drugi predpisi. Razdeljen je na vsebinska področja, v okviru katerih so razdeljene strokovne naloge. Vsaka naloga ima naslov, opredeljen je njen namen, kaj se želi z izvajanjem naloge doseči,

komu je namenjena oz. kdo so uporabniki, katere so pravne podlage za izvajanje, kdo lahko izvaja nalogo ter njen skupni normativ. Uvodnemu opisu sledijo opravila v zaporedju. Za vsako opravilo je določen normativ in običajno navedena tudi dodatna obrazložitev.

1.4.2 Predhodno svetovanje – vsebina in potek postopka

Namen naloge »Predhodno svetovanje«, ki po Katalogu javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo, spada na področje statusnih razmerij, je starše oz. drugo osebo opozoriti na varstvo koristi otroka pri urejanju razmerij z otrokom, na dober vpliv sporazumnega urejanja teh razmerij, staršema pomagati ob možnosti razpada zakonske zveze oz. zunajzakonske skupnosti in ugotoviti, ali so njuni odnosi omajani do te mere, da je zveza za vsaj enega od njiju nevzdržna, in ali še obstaja možnost ohranitve njune zveze, pa tudi opozoriti na varstvo otrokovih interesov, če si starši niso med seboj enotni pri izpolnjevanju starševske skrbi o odločitvah, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj. Predhodno so poleg navedene naloge centri za socialno delo opravljali še nalogo »Pomoč staršem pri sklenitvi sporazumov«, katere vsebina in potrebna opravila se zdaj izvršujejo v okviru naloge »Predhodno svetovanje« ter katere namen je bila pomoč staršema pri sklenitvi dogovora med njima o tem, kje in kako bo otrok živel po razvezi oziroma razpadu zunajzakonske skupnosti, ter glede izvajanja stikov in preživljanja. Pregled poslovnih poročil CSD Pomurje iz leta 2020, 2021, 2022, v katerih so zabeležene številke opravljenih nalog, kaže, da primeri postopka predhodnega svetovanja vseskozi naraščajo. Leta 2019 je bilo tako opravljenih 187 razgovorov, leta 2020 jih je bilo opravljenih 275, leta 2021 pa 279. Tudi v okviru naloge »Pomoč staršem pri sklenitvi sporazumov«, ki je centri za socialno delo ne opravljajo več, je bilo evidentirano povečanje števila zadev, in sicer je bilo na področju preživnin v letu 2019 teh 252, v letu 2020 pa 285. Sklenjeni sporazumi med staršema, pri katerih je posredoval CSD, številčno niso evidentirani, vendar pa glede na izkušnje strokovnih delavcev na tem področju pride do sklenitve sporazuma v vsaj 90 odstotkih obravnavanih zadev.

Postopek predhodnega svetovanja poteka tako, da po preučitvi predloga – podane vloge – CSD pridobiva potrebne informacije o morebitnih obravnavah na drugih področjih dela. CSD v 14 dneh po prejemu predloga zakonca oz. zunajzakonska partnerja povabi na prvi pogovor. Sledi pogovor z zakoncema oz. zunajzakonskima partnerjema, s katerima se vzpostavi delovni odnos. V okviru navedenega teče pogovor o spremembah, ki jih prinese razveza oz. razpad zunajzakonske skupnosti, pogovor o varstvu otrokovih interesov, pogovor glede stikov z drugo osebo, mogočih dobrih rešitvah, predvidenih ovirah in načrtih za reševanje. Prav tako

se v okviru razgovora preverijo možnosti glede ohranitve zveze, teže skrhanosti medsebojnega odnosa in pripravljenost obeh zakoncev oz. zunajzakonskih partnerjev za vključitev v strokovno svetovanje. Ob morebitnem sumu nasilja v družini se izvede ločen razgovor – oziroma skupaj samo z izrecnim soglasjem žrtve ter oceno strokovnih delavcev, da lahko žrtvi omogočijo enakovredno sodelovanje v razgovoru.

Če se v okviru razgovora ugotovi, da je zakonska oz. zunajzakonska zveza vsaj za enega od partnerjev nevzdržna, se jima predstavijo njune nadaljnje možnosti in razlike med njima, kot tudi možnosti nadaljevanja predhodnega svetovanja, mediacije in postopka na sodišču. V okviru celotnega postopka se ugotavljajo interesi otroka in informiranje staršev o potrebah otroka. Ob pogoju ugotavljanja nevzdržnosti zveze se raziščejo pogoji za sporazum in sodelovanje pri pomembnih odločitvah in dogovorih o vključitvi otrok v načrtovane spremembe. Pri starših je treba preveriti tudi, kako sta svojo odločitev posredovala otroku in kako otrok to doživlja. Če strokovni delavec oceni, da je to potrebno, v soglasju s starši opravi pogovor tudi z otrokom z namenom razbremenitve in seznanitve z njegovim doživljanjem spremenjene družinske situacije ter seznanitve otroka, da lahko v predmetni zadevi sam poda svoje mnenje. Glede na okoliščine je treba ugotoviti tudi, kdo je otrokova zaupna oseba oz. zagovornik. Po potrebi in ob soglasju staršev se lahko opravi tudi obisk na domu otroka. Starša sta v skupnem pogovoru seznanjena s tisto vsebino pogovora z otrokom, s katero se je otrok strinjal, da se jima lahko pove.

CSD staršema v okviru postopka zagotavlja pomoč pri sklenitvi dogovora glede varstva in vzgoje, preživnine, stikov in drugih za otroka pomembnih vprašanj oz. glede vprašanj izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj. O poteku, ugotovitvah in dogovorih predhodnega svetovanja se sestavi zapisnik. Iz zapisnika mora biti razvidno, da sta se ga udeležila zakonca, ki nameravata vložiti predlog za razvezo zakonske zveze oz. starša, ki nameravata vložiti predlog za začetek postopka o varstvu in vzgoji otroka, o preživljanju otroka, o njegovih stikih z njima ali o vprašanih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj. Če zakonca oz. zunajzakonska partnerja sama v predhodnem svetovanju ali mediaciji skleneta sporazum, se v zapisnik doda ocena strokovnega delavca, ali je predlog v skladu s koristjo otroka (Skupnost Centrov za socialno delo, 2022).

1.4.3 Mediacija

Za namen spodbujanja mirnega in sporazumnega reševanja sporov, ki izvira iz družinskih razmerij, je zastavljen postopek mediacije. Mediacija se prvenstveno izvaja pred začetkom sodnega postopka z namenom oblikovati sporazumno razvezo zakonske zveze ali predlog za

sklenitev sodne poravnane o vzgoji in varstvu otroka, o njegovem preživljanju in o njegovih stikih s starši ali drugimi osebami ali o vprašanih izvajanju starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj. Lahko se izvaja tudi po koncu sodnega postopka. Starše se opomni na razmejitev partnerske in starševske skrbi, kar je ob zrelem dogovoru največja korist otroka pri urejanju razmerij, na dober vpliv sporazumnega urejanja in se jih seznaniti z namenom postopka družinske mediacije, ki jo izvajajo mediatorji, uvrščeni na seznam mediatorjev pri ministrstvu, pristojnem za družino. Mediacija ima lahko največ pet srečanj, skupno trajanje je do deset ur oziroma do poteka treh mesecev od prvega srečanja.

1.4.4 Izdelava mnenja sodišču v sodnih postopkih za varstvo koristi otroka

Namen naloge »Izdelava mnenja sodišču v sodnih postopkih za varstvo koristi otroka« je pomoč sodišču pri sprejemanju odločitev glede koristi otrok v postopkih o varstvu, vzgoji in preživljanju otroka, o stikih, izvajanju starševske skrbi in podelitvi starševske skrbi (Skupnost Centrov za socialno delo, 2022).

CSD pri izdelavi mnenja družino vedno obravnava celostno, kar pomeni, da upošteva celotno družinsko situacijo, opravi pogovor z obema staršema oziroma s sorodniki, ki so ključni v sodnem postopku. Sodišče lahko v zaprosilu za poročilo in izdelavo mnenja CSD naloži, da opravi razgovor tudi z otrokom. Otroka, ki je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, je treba na primeren način obvestiti o uvedbi postopka in o njegovi pravici, da izrazi svoje mnenje, in tudi s pravico, da svojega mnenja ne izrazi. Kadar otrok želi izraziti svoje mnenje, lahko to stori na CSD ali v razgovoru z zagovornikom otroka ali glede na starost in druge okoliščine na neformalnem razgovoru s sodnikom v sodelovanju s strokovno usposobljeno osebo. Ob razgovoru je lahko navzoča oseba, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere, ali zagovornik otrok, če mu je bil ta dodeljen v skladu z zakonom, ki ureja varuha človekovih pravic. Otroka, ki je star 15 let, je treba seznaniti z njegovim procesnimi pravicami.

Strokovni delavec CSD starša seznaniti s pripravljenim mnenjem osebno ali pa ga posreduje po pošti (Center za socialno delo Ljubljana, 2022).

1.5 Institut preživnine

Preživnina je denarni prispevek za preživljanje, ki ga je kdo dolžen plačevati. Je eden izmed institutov družinskega prava in je povezana s preživljanjem, preživninskim zavezancem in preživninskim upravičencem. V praksi poznamo predvsem preživninska razmerja med mladoletnimi otroci (oz. polnoletnimi do 26. leta, če se šolajo) in starši ter preživninska

razmerja med zakoncema oz. bivšima zakoncema. V primeru razveze govorimo o preživnini bivših zakoncev (Odvetniška pisarna dr. Franci Ježek, 2022).

1.5.1 Obveznost preživljanja otrok

Preživninska obveznost se določi v primerih, ko starši ne živijo ali v prihodnje ne bodo več živeli skupaj, tj. ob razvezi zakonske zveze, razpadu zunajzakonske skupnosti, ter se morajo sporazumeti o varstvu in vzgoji skupnih otrok ter o določitvi stikov in preživnine. O preživnini odločajo sodišča, pri čemer se preživnina za vsakega otroka odloča in presoja individualno. Dolžnost preživljanja izhaja že iz Ustave Republike Slovenije, podrobneje pa institut v Sloveniji ureja Družinski zakonik, po katerem morajo starši skrbeti za življenje in zdravje svojih otrok, jih varovati, negovati in vzgajati ter nadzorovati. Omogočiti jim morajo zdravo rast, skladen osebnostni razvoj in usposobitev za samostojno življenje in delo. Morajo jih preživljati ter skrbeti za njihovo šolanje in strokovno izobrazbo glede na sposobnosti, nagnjenja in želje. Tudi starši, ki jim je bila odvzeta ali omejena starševska skrb, niso oproščeni obveznosti preživljanja otroka. Odpoved pravici do preživnine ni možna, saj nima pravnega učinka. Je torej neodtujljiva pravica. Je pravica otroka, in ne starša, ravno tako ni vezana na izvrševanje stikov.

Preživljanje otrok so starši dolžni zagotavljati v okviru svojega gospodinjstva, saj se s tem najbolje varuje korist otrok. Če preživljanje otroka v okviru gospodinjstva njegovih staršev nasprotuje otrokovi koristi, morajo starši prispevati preživnino v mesečnem denarnem znesku. Otrokova korist lahko narekuje način preživljanja v denarju, kadar se npr. otrok šola v oddaljeni srednji šoli, saj mu ni v korist, da se vsak dan ure in ure vozi do šole, se izčrpava in izgublja dragoceni čas. Tudi preživninska dolžnost tistega starša, ki zaradi razpada življenjske skupnosti otrokovih staršev ali drugega razloga ne živi z otrokom, je po naravi stvari denarna, saj otrok v tem primeru ne more bivati v skupnem gospodinjstvu z obema staršema hkrati. Če tak starš in otrok ponovno zaživita v družinski skupnosti, je to razlog za odpravo v denarju določene preživnine, ker ima preživljanje otrok v družinski skupnosti v okviru gospodinjstva staršev prednost pred preživljanjem v denarju.

Otroka, ki je sklenil zakonsko zvezo, starši niso več dolžni preživljati v svojem gospodinjstvu, saj otrok, ki je s sklenitvijo zakonske zveze pridobil poslovno sposobnost, ker je sposoben sam skrbeti zase, ne potrebuje več posebnega varstva in ga tudi ne moremo več šteti za otroka. Enako velja tudi, če otrok zasnuje zunajzakonsko skupnost in obstajajo pogoji, na podlagi katerih bi sodišče lahko dovolilo sklenitev zakonske zveze. Ti pogoji so dopolnjena starost 15 let, ustreznost zrelosti in utemeljeni razlogi za zasnovo zunajzakonske skupnosti. Pri

tem se ves čas poraja vprašanje, kdaj je zasnova zunajzakonske skupnosti otroku v korist (Čujovič idr., 2019).

1.5.2 Obveznost preživljanja otrok po njihovi polnoletnosti

Obveznost preživljanja traja najdlje do otrokovega dopoljenega 26. leta starosti. Pred navedeno starostjo pa Družinski zakonik po polnoletnosti upravičenca v primeru rednega šolanja, nezaposlenosti in neprijavljenosti v evidenco brezposelnih oseb predvideva točno določene rešitve. Določa namreč, da morajo starši preživljati svoje otroke le do prvega zaključka srednješolskega izobraževanja, če ima otrok status dijaka, oziroma do prvega zaključka višješolskega/visokošolskega študija, če ima status študenta. Pri slednjem velja, da se kot »prvi zaključek« razume dokončanje dodiplomskega, magistrskega študija ali enovitega magistrskega študijskega programa, torej ga morajo preživljati do prvega zaključka posamezne izobraževalne stopnje. Pogoji rednega izpolnjevanja študijskih obveznosti je podan, če študent obveznosti tekočega letnika izpolni vsaj v tolikšni meri, da se lahko vpiše v naslednji letnik. Če visokošolski študijski program, v katerem se otrok šola, traja več kot štiri leta, se obveznost preživljanja podaljša za toliko, kolikor je daljši študijski program.

Polnoletni otrok, ki se šola in ima dohodke od premoženja ali priložnostnega pogodbenega dela, mora v razumni meri prispevati k svojemu preživljanju, saj se preživnina v razmerju med starši in otroki odmeri tudi glede na potrebe upravičenca, in ne samo glede na zmožnosti zavezanca. Dohodki otroka se lahko v večji meri upoštevajo pri določanju preživnine samo, kadar so zmožnosti zavezanca izredno nizke ali kadar obstaja očitno nesorazmerje med prihodki preživninskega zavezanca in otroka ter bi zaradi visokih dohodkov otroka preživninski zahtevki zasledovali druge cilje, kot pa je zagotavljanje sredstev za preživetje. Ob izredno visokih dohodkih otroka glede na nizke zmožnosti staršev se dohodek otroka lahko upošteva tudi v celoti.

S pogodbo o zaposlitvi za nedoločen ali določen čas zaposleni otrok, ki prejema plačo, ne izpolnjuje pogojev za preživljanje in se mora v celoti preživljati sam. Navedeno velja tudi v primerih, če pred zaključkom šolanja postane brezposeln in se vpiše v evidenco brezposelnih oseb.

Starši polnoletnih otrok sami izberejo način preživljanja: ali ga vzamejo v preživljanje v svoje gospodinjstvo ali mu plačujejo preživnino, saj niso dolžni živeti z otroki, za katere nimajo več starševske skrbi. Polnoletni otrok, ki mu tak način preživljanja ne ustreza, lahko še vedno zahteva, da se mu preživnina določi v denarju, če za to navede pomembne razloge. Kot pomemben razlog se šteje tudi odločitev polnoletnega otroka, da se želi osamosvojiti in živeti

proč od staršev. Če so starši s svojim neustreznim ravnanjem povzročili takšno odločitev, so dolžni v denarju plačati celotne stroške preživljanja. Če pa starši niso krivi za otrokov odhod iz njihovega gospodinjstva, so dolžni denarno prispevati k preživljanju le v obsegu, kot da bi otrok živel pri njih.

Otroka, ki je sklenil zakonsko zvezo ali živi v zunajzakonski skupnosti, so starši dolžni preživljati le, če ga ne more preživljati njegov zakonec ali zunajzakonski partner – t. i. subsidiarna preživninska dolžnost staršev. Enako velja tudi v primeru, kadar polnoletni otrok s svojim zakoncem ali zunajzakonskim partnerjem še naprej živi v gospodinjstvu s starši (Čujovič idr., 2019).

1.5.3 Določitev in uskladitev preživnin

Preživnina se določi glede na potrebe upravičenca ter materialne in pridobitne zmožnosti zavezanca. Pri ugotavljanju potreb upravičenca mora sodišče izhajati iz določbe Družinskega zakonika, ki mora pri odmeri preživnine upoštevati višino, ki je primerna za zagotavljanje otrokovega uspešnega telesnega in duševnega razvoja. Pri razvoju otroka in mladostnika je pomembno njegovo oblikovanje identitete, vzorcev moralnega presojanja in vedenja, pridobivanje socialnih spretnosti, vzpostavljanje odnosov z nasprotnim spolom. Preživnina mora zajemati tako stroške otrokovih življenjskih potreb, zlasti pa stroške prebivanja, hrane, oblačil, obutve, varstva, oddiha, razvedrila in drugih posebnih potreb. Poleg prihodkov vsakega od staršev ter stroškov otrok in staršev za lastno preživljanje pa so pri določitvi pomembno tudi to, komu so otroci zaupani v varstvo in vzgojo, kateri od staršev prevzema večji del starševske skrbi oziroma kateri je v vzgojo otrok bolj vpet. Tako je treba uporabiti tudi vrednostni, ne zgolj matematični pristop. Višina preživnine mora biti torej taka, da je sposobna zagotoviti otrokovo korist, kar pomeni, da mora biti primerna za uspešen celotni razvoj otroka, zato ni dovolj, da zajema le stroške najosnovnejših sredstev za njegovo preživetje. Vendar pa mora biti vrednost preživnine tudi taka, da je v skladu z zmožnostmi staršev. Zmožnost staršev za preživljanje mladoletnih otrok je treba presojati strogo: po materialnih in pridobitnih zmožnostih staršev (Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, 2005).

Višina preživnine se določi v mesečnem znesku za naprej, izjemoma, v posameznih primerih, se preživnina določi v enkratnem znesku ali na drug način, npr. v obliki materialnih dobrin. Povprečna višina v Sloveniji znaša 138,26 EUR.

Tabela 2: Število preživnin po razredih, glede na višino preživnine

VIŠINA PREŽIVNINE (v EUR)	ŠTEVILO PREŽIVNIN
do 20	3.538
od 20 do 40	1.949
od 40 do 60	2.868
od 60 do 80	2.731
od 80 do 120	19.308
od 120 do 200	29.200
od 200 do 400	13.020
nad 400	867

(Vir: <https://www.gov.si teme/zaupanje-otroka-v-varstvo-in-vzgojo-dolocitev-stikov-in-prezivnine/>)

Oblikovanih je osem razredov, v katere se razvrščajo določene preživnine glede na višino. Še vedno se pojavljajo »simbolične« preživnine, ki ne presegajo zneska 20 EUR ter do katerih je upravičenih 3.538 upravičencev. V naslednji zneskovni prag se uvrščajo preživnine v znesku od 20 do 40 EUR s 1.949 upravičenci. Nekaj več, 2.868 upravičencev, prejema preživnino v znesku od 40 do 60 EUR. V naslednjem razredu, ki prejema od 60 do 80 EUR, kar približno znaša tudi polovični znesek povprečne višine preživnine, je 2.731 upravičencev. Občutno višje število upravičencev (19.308) je v zneskovnem razredu od 80 do 120 EUR, največ pa v razredu okoli povprečnega zneska preživnine, v katerem je 29.200 upravičencev do pravice. Občutno manj upravičencev je evidentiranih v razredu od 200 do 400 EUR, in sicer 13.020. Najmanj, 867, pa jih doseže višino nad 400 EUR zneska določene preživnine.

Preživnino je mogoče določiti na različne načine. Po Družinskem zakoniku je možno, da se o tem starša sama sporazumeta, njuno odločitev v obliki sporazuma, ob predhodni presoji glede koristi otrok, pa potrdi sodišče s sklepom v nepravdnem postopku. Če starša glede navedenega nista zmožna doseči sporazuma, jima pri tem pomaga CSD v postopkih svetovalnega razgovora pred razvezo, predhodnega svetovanja pred začetkom postopka v zakonskem sporu, predhodnega svetovanja pred začetkom postopka za varstvo koristi otroka, mediacije, v obliki pomoči staršem pri sklenitvi sporazuma o preživnini, pri čemer je na koncu sodišče tisto, ki odloči o primerni višini preživnine. Sodišče upošteva otrokove potrebe glede na starost, kraj in vrsto njegovega izobraževanja, dodatna usposabljanja, preživljanje prostega časa. Višina preživnine je tako odvisna od starosti otroka in okolja, v katerem živi. Seveda se upošteva tudi materialni položaj staršev. V primeru, da sta starša finančno dobro

situirana, pa to ne bo nujno pomenilo tudi višje preživnine, saj v otrokov obseg potreb ne smejo biti vključene tiste, ki niso koristne za njegov psiho-socialni razvoj (Pavec, 2006). Za pomoč pri določitvi preživnine je od leta 2023 na voljo preživninski kalkulator. Gre za spletno aplikacijo z navedenimi mesečnimi potrebami otroka, ki so opredeljene po posameznih kategorijah: hrana in pijača, obutev in oblačila, stanovanje, zdravstvo, komunikacije, rekreacija in kultura, izobraževanje, prevoz in drugo. Orodje izhaja iz izračuna minimalnih življenjskih stroškov za otroka glede na njegovo starost, ki temelji na indeksu cen življenjskih potrebščin z upoštevanjem stopnje rasti (IUS – INFO, 2023).

O preživnini, ki jo morajo starši plačevati polnoletnemu otroku, lahko upravičenec in zavezanec skleneta sporazum v obliki izvršljivega notarskega zapisa. Medtem pa je starš, pri katerem otrok živi oziroma ki mu je otrok zaupan v varstvo in vzgojo, še vedno zavezan k naturalnemu izpolnjevanju preživninskih obveznosti, saj se institut preživninske obveznosti seveda nanaša na oba starša enako.

Če se potrebe upravičenca ali zmožnosti zavezanca spremenijo, lahko sodišče na zahtevo ali predlog upravičenca ali zavezanca zviša, zniža ali odpravi predhodno določeno preživnino.

Tabela 3: Število preživnin glede na prejemnika preživnine in zavezanca za plačilo preživnine

PREJEMNIK (zakoniti zastopnik)	ŠTEVILO PREŽIVNIN	ZAVEZANEC	ŠTEVILO PREŽIVNIN	Od tega v sostarševstvu
upravičenec	24.387	mati upravičenca	10.525	6.033
mati upravičenca	41.071	oče upravičenca	58.262	6.868
oče upravičenca	7.068	druga oseba	47	8
rejnik upravičenca	102	mož upravičenke	611	32
skrbnik upravičenca	220	žena upravičenca	11	0
skrbnik CSD	560	zunajzakonski partner	23	0
druga oseba	93	zunajzakonska partnerica	7	0
ni vpisano v IS	10	otrok upravičenca	4.025	0
SKUPAJ	73.511	SKUPAJ	73.511	12.941

(Vir: <https://www.gov.si teme/zaupanje-otroka-v-varstvo-in-vzgojo-dolocitev-stikov-in-prezivnine/>)

Glede na tabelo (povzetek stanja na dan 22. 7. 2022) se v največ primerih kot prejemnica preživnine pojavlja mati upravičenca – kot zakonita zastopnica, in sicer v 41.071 primerih. Veliko nižje je število preživnin, ki jih prejema upravičenec sam, tj. v 24.387 primerih, običajno ob polnoletnosti upravičencev. Oče upravičenca v vlogi zakonitega zastopnika se pojavlja še redkeje, in sicer v 7.068 primerih. Najmanjše število preživnin se pojavlja v primerih, ko je prejemnik skrbnik CSD (560), skrbnik (220), rejnik (102) ali druga oseba (93). Podatki prav tako kažejo, da se kot zavezanec za plačilo preživnine najpogosteje pojavlja oče upravičenca; na ta način določenih preživnin je 58.262. Zavezanka kot mati upravičenca, se pojavi v 10.525 primerih. Trend naraščanja ureditve zaupanja v vzgojo in varstvo otrok v obliki sostarševstva pomeni določeno obveznost plačevanja preživnine za oba starša. Od navedenih podatkovnih prikazov je tako pri zavezancih očetih določenih 6.868 preživnin za otroke v sostarševstvu, pri zavezankah materah pa 6.033 preživnin v okviru navedenega instituta. Pri preostalih določenih preživninah se kot zavezanec za plačilo preživnine pojavlja mož upravičenke v 611 primerih, v 11 primerih žena upravičenca, zunajzakonski parter v 23 primerih, zunajzakonska partnerica v 7 primerih, druga oseba v 47 primerih, otrok upravičenca pa v 4.025 primerih.

Če opredelimo še preživnine, določene glede na starost upravičencev – otrok (ostali upravičenci so izzeti), se zbrani podatki z dne 22. 7. 2022 navezujejo na štiri starostne skupine. Največ otrok, ki jim pripada preživnina, je v starostni skupini od 6 do 14 let, in sicer 23.100 otrok. V starostni skupini do 6 let je 3.824 otrok upravičencev do preživnine, v skupini od 6 do 14 let pa 16.449. Upravičenih otrok oz. oseb po polnoletnosti, ki se šolajo in izkazujejo ustrezen status, je 17.809.

Tabela 4: Število preživnin glede na starost otrok

STAROST OTROKA	ŠTEVILO PREŽIVNIN
do 6 let	3.824
od 6 do 14 let	23.100
od 14 do 18 let	16.449
nad 18 let (če se šola)	17.809

(Vir: <https://www.gov.si teme/zaupanje-otroka-v-varstvo-in-vzgojo-dolocitev-stikov-in-prezivnine/>)

1.5.4 Določitev višine preživnine glede na sodno prakso – primer

Ob določanju višine preživnine se upošteva celotna premoženjska slika, tako prihodki kot izdatki strank v postopku. Da bi laže prepoznali nujnost nekega izdatka, je koristno, da razlikujemo med željami in potrebami (Udovič, 1996).

Kot že omenjeno, je treba pri določanju preživnine uporabiti predvsem vrednostni, in ne matematični pristop.

Poglejmo primer sodbe višjega sodišča (Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, 2018), ki je odločalo o višini preživnine, ki jo je določilo sodišče prve stopnje, pri čemer je tožnica – mati otrok, za katere se je določala preživnina, zoper odločitev nižjega sodišča vložila pritožbo zaradi neobrazloženosti odločitve o porazdelitvi preživninskega bremena med zavezanca in posledično o višini preživnine. Sodišče prve stopnje je namreč odločilo, da mora mati glede na višino svoje plače prispevati dobrih 60 odstotkov stroškov za otroke, oče pa slabih 40 odstotkov, pri čemer pa naj ne bi upoštevalo, da otroka živita pri materi, kot tudi ne večjega dela starševskih skrbi, ki jih to prinaša. Višje sodišče je pri tem potrdilo, da se določitev preživninske obveznosti tistega izmed staršev, pri katerem otrok ne živi, odrazi v vprašanju, kolikšen delež pravno upoštevanih otrokovih potreb je dolžen nositi preživninski zavezanec in kolikšna je v denarju izražena preživninska obveznost, ki jo sodišče naloži tistemu izmed staršev, pri katerem otrok ne živi. Pri razporeditvi bremena se upošteva tudi breme varstva in vzgoje, ki ga nosi tisti izmed staršev, ki mu je otrok dodeljen. Številčno vrednotenje je okvirno, pri določanju pa so predvsem pomembne preživninske zmožnosti (materialne in pridobitne) enega in drugega starša. To pomeni, da sodišču ni treba podrobneje pojasnjevati deleža, ki ga nosi eden oziroma drug starš, temveč zadostuje ustrezna argumentacija.

Višje sodišče je potrdilo, da se je nižje sodišče pravilno oprlo na višino dohodkov staršev, je pa napačno porazdelilo breme preživljanja med zavezanca. Po mnenju višjega sodišča prvostopenjsko sodišče pri svoji odločitvi ni v zadostni meri upoštevalo dejstva, da sta deklici zaupani v varstvo in vzgojo materi, ki tako prevzema večji del starševske skrbi in je v vzgojo otrok bolj vpeta. Sodišče prve stopnje je dalo velik poudarek času, ki ga hčerki preživljata z očetom. Ta čas je natančno izračunalo in ga pri odločitvi o porazdelitvi preživninskega bremena poudarjeno upoštevalo. Ni pa pri tem priznalo kvalitativne razlike v zahtevnosti obdobja, ko sta hčerki pri enem ali drugem staršu. Tožnik ima v okviru stikov hčerki med tednom le dvakrat po dve uri popoldan in dva vikenda na mesec ter polovico počitnic oziroma praznikov. Vikendi, počitnice in prazniki so čas, ki omogoča umiritev in umik iz vsakodnevne

naglice, ki jo narekuje delovni teden. V tem obdobju je lahko preživljanje časa z otrokom bolj sproščeno, saj ni vsakodnevnih obveznosti. Tožnica pa skrbi za hčerki predvsem v času, ko so zahteve zaradi službenih, šolskih in drugih vsakdanjih obveznosti večje. To pa se mora odraziti tudi pri porazdelitvi preživninskega bremena, zato razmerje, ki ga je vzpostavilo prvo sodišče, ni ustrezno. Seveda pa se morajo v porazdelitvi preživninskega bremena odraziti tudi stroški, ki jih ima tožnik s kritjem dnevnih potreb deklic med izvrševanjem stikov. Pri ugotavljanju višine preživnine je sodišče upoštevalo tako število dni, ki jih otroka preživita pri očetu oziroma materi, mesečne potrebe otrok in stroške, ki jih ima oče pri izvajanju stikov, kot tudi stroške, ki jih imata oba starša z lastnim preživljanjem. Dodatno je višje sodišče pri odmeri preživnine upoštevalo tudi materino večjo angažiranost in ga finančno ovrednotilo. Na podlagi vsega navedenega je tako višje sodišče delno ugodilo zahtevi tožnice po zvišanju preživnine, vendar ne v višini, ki jo je predlagala tožnica (IUS – INFO, 2019).

1.5.5 Druge naloge CSD na področju preživninskih zadev

CSD ima na področju urejanja preživnin v okviru svojih pristojnosti in nalog poleg svetovalne tudi administrativno vlogo. Z vnosom v sistem namreč ureja in evidentira uskladitve preživnin – na podlagi vnosa podatkov o višini preživnine iz izvršljivega notarskega zapisa, sodbe poravnave, pravnomočne sodbe, ki jo prejme od sodišča ali notarja. Z izvršilnim naslovom določena preživnina se valorizira enkrat letno, v mesecu januarju, v skladu z vsakokratnim sklepom Vlade Republike Slovenije. Odstotek uskladitve preživnine je odvisen od kumulativne rasti cen življenjskih potrebščin od meseca, od katerega je bila preživnina nazadnje določena ali usklajena (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2022). Zadnja uskladitev preživnin in nadomestil preživnin velja s 1. 2. 2024. Rast cen življenjskih potrebščin v lanskem letu je glavni razlog za zvišanje preživnin in nadomestil preživnin. Preživnine, ki so bile usklajene 1. februarja 2023, so se povišale za 4,2 odstotka. Delež uskladitve je odvisen od tega, kdaj je bila preživnina določena in dogovorjena. Preživnine, ki so bile usklajene meseca februarja 2023, so se povišale za 4,0 odstotka. V praksi to pomeni, da preživnina, ki je prej znašala 100 EUR, po uskladitvi znaša 104 EUR (Kmetec, 2023). Preživnine, določene ali dogovorjene v mesecu marcu in aprilu 2023, so se povišale za 3,3 odstotka, določene ali dogovorjene v mesecu maju 2023 so se povišale za 1,8 odstotka, v mesecu juniju 2023 pa za 0,7 odstotka; preživnine, določene ali dogovorjene od meseca julija do decembra 2023, pa so ostale na določeni ali dogovorjeni višini (Količnik uskladitve preživnin in nadomestil preživnin, 2024).

Ob vsakokratni uskladitvi CSD pisno obvesti upravičenca in zavezanca o novem znesku preživnine, razen v primerih nerednega šolanja upravičenca po 18. letu starosti. Po navedeni starosti je namreč upravičenec v 30 dneh po pridobitvi statusa dijaka ali študenta dolžen obvestiti CSD ali predložiti potrdilo o rednem šolanju, drugače organ v tem letu ne uskladi preživnine. Zaradi lažjega spremljanja izpolnjevanja pogojev lahko zavezanec za plačilo preživnine po otrokovi polnoletnosti pri CSD preveri, ali ima otrok status dijaka ali študenta. Če ga nima, je v takem primeru izdano obvestilo o uskladitvi preživnine brezpredmetno, saj zavezancu ni treba plačevati preživnine. CSD tako pravilne podatke v evidenci vzpostavlja tudi z vnosom potrdil o šolanju, pozivanju upravičencev o predložitvi potrebnih dokazil oz. z namenom ugotavljanja smiselnosti nadaljnjega vodenja postopka, glede na (ne)izpolnjevanje pogojev. V informacijski sistem se redno evidentirajo in vnašajo tudi spremembe bivališča, dogovora o preživnini sodne določitve preživnin in podobno (Skupnost Centrov za socialno delo, 2022). Potrdila glede višine preživnine in kopije obvestil o uskladitvi preživnine CSD izdaja upravičenim osebam na podlagi njihovega zaprosila (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015).

1.6 Vzroki, posledice in možnosti v primeru neplačevanja preživnine

Če preživninski zavezanec ne izpolnjuje svojih mesečnih obveznosti plačila preživnine, se lahko zakoniti zastopnik upravičenca – otroka znova obrne na CSD. Takrat strokovni delavec, ki vodi zadeve na področju preživnin, povabi starše na razgovor z namenom seznanitve s problematiko, iskanja rešitev in nadaljnjih možnosti. V okviru razgovora pa se strokovni delavec CSD s starši pogovarja tudi o morebitnih drugih razlogih za opustitev plačevanja preživnine. Zavezanca se na ustrezen način seznanja ter sooča glede njegovih obveznosti in dolžnosti preživljanja lastnega otroka.

Če zavezanec kljub razgovoru na CSD ne poravna svojih obveznosti oz. se ne drži sklenjenega dogovora, lahko upravičenec z namenom pridobitve svojih sredstev na pristojnem okrajnem sodišču vloži predlog za izvršbo na podlagi izvršilnega naslova. Če izvršba ni možna, običajno zaradi slabšega materialnega stanja zavezanca, nastane težava glede izterjave preživninskih obveznosti in zagotavljanja nadaljnjega plačevanja preživnine. Veliko primerov neplačevanja preživnine zaznavamo tako na CSD Pomurje kot tudi na območjih drugih CSD. Razlogi zavezancev za neizvrševanje obveznosti so različni: izguba službe, poslabšanje materialnega stanja, povišanje stroškov v drugi družini ipd. Nataša Zavrl (Zavrl, 1999) v svojem delu »Očetovanje in otroštvo«, med drugim navaja naslednje razloge:

- Moški, ki mu primanjkuje dohodkov, težko zagotavlja finančno pomoč svojim otrokom, za katere nima pravice do varstva in vzgoje. Omejen dostop do otrok je prav tako dejavnik, ki zmanjšuje pripravljenost očetov, da bi vlagali v svoje otroke. Razvezani očetje, ki si ustvarijo novo družino, pogosto namenijo več pozornosti otrokom, s katerimi zaživijo v novi družini.
- Kratkotrajna zakonska zveza oz. zunajzakonska skupnost.
- Nekatero socialno-ekonomske skupine so bolj nagnjene k neplačevanju oz. nerednemu plačevanju preživninskih obveznosti.
- Objektivni dejavniki; ločitev finančno najbolj prizadene revnejše.
- Nezdostno vzdrževanje/neizvajanje stikov med očetom in otrokom negativno vpliva na plačevanje preživnine. Očetje, ki so manj povezani s svojimi otroki, občutijo manjšo dolžnost in potrebo po rednem plačevanju. Nasproten vpliv pa ima skupno starševstvo, saj v takih primerih očetje običajno bolj redno plačujejo preživnino.
- Očetje so večkrat mnenja, da so glede na plačano preživnino upravičeni do premalo stikov oz. da otroke vidijo manj, kot bi jih lahko glede na to, koliko preživnine plačujejo.
- Razumljivi so predvsem vzroki, vezani na slabše materialno stanje zavezanca, in se tudi upoštevajo pri morebitnem postopku za znižanje preživnine, za kar lahko zavezanec zaprosi na sodišču v okviru predloga. Dolgoročni in kompleksnejši vzroki pa so večkrat posledica visokokonfliktnih razvez oz. zunajzakonskih skupnosti, neizvajanja stikov z otrokom, nagajanja bivšemu zakoncu oz. partnerju.

1.7 Izterjava preživnine na sodišču

Izvršba pomeni prisilno izterjavo denarne ali nedenarne obveznosti. Izvršba za neplačano preživnino se začne na podlagi predloga za izvršbo, ki se vložijo pri krajevno in stvarno pristojnem sodišču. Običajno se predlog za izvršbo vložijo po prebivališču dolžnika, izjemoma se lahko predlog za izvršbo vložijo tudi po prebivališču upnika, če so za to podani pogoji in Zakon o izvršbi in zavarovanju to dovoljuje. Predlogu se priloži sodba oz. drug dogovor o preživnini, ki ima žig pravnomočnosti in izvršljivosti.

Predlog za izvršbo mora vsebovati vse potrebne formalne in vsebinske sestavine, da je ustrezen za obravnavo izvršilnega sodišča. Ob vložitvi predloga za izvršbo je treba plačati sodno takso, razen če jo sodišče oprosti upniku. Če se označi izvršba na plačo, pokojnino oz. druge prihodke ter nalog organizaciji za plačilni promet (banke in poštne hranilnice), za otroka oz. zakonitega zastopnika v postopku ni stroškov in taks za izdajo sklepa o izvršbi. Za

druge izvršbe, npr. rubež, pa je potreben predujem za stroške. Otroku in zakonitemu zastopniku na obrazcu ni treba navesti delodajalca ali banke, kjer ima dolžnik račun – sodišče pridobi podatek samo po uradni dolžnosti, otrok mora samo obkrožiti ti dve sredstvi.

Pred vložitvijo predloga za izvršbo je treba za samo izvršbo ugotoviti obseg obveznosti, ki jo dolžnik – preživninski zavezanec dolguje upniku – preživninskemu upravičencu. Pogosto je treba upoštevati še kakšna delna plačila preživnine in morebiti tudi zakonske zamudne obresti od neplačanih delov preživnine ali prepozno plačane preživnine. Če je del neplačane preživnine že izplačal Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS, je treba tudi v tem delu omejiti izvršbo.

Preživnina se terja z izvršbo, ki poteka po pravilih izvršilnega postopka, določenih v Zakonu o izvršbi in zavarovanju. V predlogu za izvršbo, izjemoma tudi pozneje med izvršbo oz. izvršilnim postopkom, je treba predlagati tudi ustrezna izvršilna sredstva oziroma sredstva izvršbe.

Ker ima izvršba zaradi neplačane preživnine posebnosti, lahko izjemoma med izvršbo oz. izvršilnim postopkom, upnik terja tudi bodoče terjatve, še ne zapadle preživninske dajatve, in sicer za dve leti vnaprej. To možnost zakon posebej omejuje le na izvršbo za neplačano preživnino. To začasno zavarovanje plačil preživnine je torej izjema od splošnega pravila, da se v izvršbi izterjujejo le neplačane zapadle terjatve. V obrazcu se tako označi še izterjava še ne zapadlih preživninskih dajatev, kar pomeni, da bo delodajalec zavezan naslednji dve leti od plače mesečno nakazovati otroku tekoče preživnine. Če ima preživninski zavezanec tekoče dohodke, se lahko izterja vse neplačane preživnine in otrok še dve leti prejema tekoče preživnine.

Preživninske terjatve imajo v izvršbi prednost pred ostalimi terjatvami. Omejitev, koliko plače mora ostati po izplačilu, je v primeru izterjave preživnine nižja kot pri izterjavi drugih terjatev, zato se lahko obremeni tudi dohodek v višini minimalne plače (Likar, 2022).

Ker se preživnina predvidoma plačuje v denarju, se med izvršbo oz. izvršilnim postopkom poskuša unovčiti premoženje ali zarubiti denar. Unovčenje premoženja poteka preko rubeža, cenitve ali prodaje stvari, ki so v lasti dolžnika, z namenom poplačila upnika (Odvetniška pisarna dr. Franci Ježek, 2022).

Zavezanec ne more od upravičenca zahtevati, da mu povrne preživljanje. Samo preživljanje temelji na načelu družinske solidarnosti, prav tako pa lahko obstaja nevarnost, da bi s takim zahtevkom za povračilo preživljanja upravičenca spravil v neugoden materialni položaj. Tako na primer starši ne morejo od preskrbljenih polnoletnih otrok zahtevati, da vrnejo preživljanje

(Orešnik, 2010).

Z izvršilnimi tožbami pa marsikdaj prihaja do težav. Premoženje, kot so premičnine in nepremičnine, običajno ni napisano na dolžnika, ki pogosto menjava tudi stalno prebivališče, dogaja pa se tudi, da dolžnik neplačanih preživnin ni v rednem delovnem razmerju, ampak raje dela na črno. Nekateri dolžniki se tako poskušajo izogniti plačevanju zakonsko določene preživnine (Mlakar, 2010).

Če se otrok preživnini odpove, odpoved skladno s 188. členom DZ nima pravnega učinka. Ima pa starš, ki je zakoniti zastopnik otroka, verzijski zahtevek do preživninskega zavezanca za sredstva za preživljanje, ki jih je dolžen prispevati. Če otrok obdrži sredstva preživnine ali nadomestila preživnine, ima zakoniti zastopnik verzijski zahtevek do otroka (Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, 1997).

1.8 Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS

1.8.1 Nadomestilo preživnine – postopek uveljavitve

Pravice otrok glede neplačevanja preživnine ureja Zakon o Javnem jamstvenem, razvojnem, preživninskem in invalidskem skladu RS – ZJSRS, ki posebej opredeljuje tudi pravico do nadomestila preživnine, ki se določi glede na starost otroka. Poleg navedenega vsebuje tudi javno pooblastilo za pristojnost, upravičence, pogoje, pravico, postopek in subrogacijo, oz. prehod terjatve na sklad. Pravica, s katero se otrokom, ki preživnine ne prejemajo, zagotovi osnovna socialna varnost, se uveljavlja pri Javnem štipendijskem, razvojnem, invalidskem in preživninskem skladu RS (v nadaljevanj: Preživninski sklad). Preživninski sklad postopke vodi centralno, za celotno Slovenijo, in deluje od meseca oktobra leta 1999. Pravne podlage za njegovo delovanje so:

- Zakon o Javnem štipendijskem, razvojnem, invalidskem in preživninskem skladu RS (Ur.l.RS, št. 78/06UPB2, 106/12, 39/16, 11/18-ZIZ-L, 139/20 in 17/22),
- Navodilo o postopku za uveljavljanje pravice do nadomestila preživnine (Ur. L. RS št. 112/22),
- Splošni pogoji poslovanja Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada RS (Ur. L. RS, št. 35/18).

Smatra se, da zavezanec ne plačuje preživnine, če ta ni plačana tri mesece zaporedoma, oziroma da je zavezanec ne plačuje redno, če v zadnjih dvanajstih mesecih dolguje vsaj tri povprečne mesečne preživnine. Pogoj za pridobitev nadomestila preživnine pri skladu je bil do pred kratkim tudi neuspešno zaključen postopek izvršbe ali če je postopek izvršbe trajal

več kot tri mesece. Do nadomestila preživnine pa otrok ni upravičen, če je star 15 let in je zaposlen, če živi v skupnem gospodinjstvu s preživninskim zavezancem, če je nameščen v rejniško družino oz. če je nameščen v zavod, v katerem ima pretežno brezplačno oskrbo. S 1. 9. 2022 pa se je začel uporabljati Zakon o spremembah Zakona o Javnem štipendijskem, razvojnem, invalidskem in preživninskem skladu Republike Slovenije, ki spreminja pogoje za uveljavljanje pravice do nadomestila preživnine. Po novi ureditvi otroku v primeru neplačevanja preživnine s strani preživninskega zavezanca pred vložitvijo zahteve za uveljavitev pravice do nadomestila preživnine ni več treba sprožiti izvršilnega postopka pred pristojnim sodiščem – ukinitve pogoja predhodne izvršbe (Uradni list RS, št.: 17/22). Enako velja tudi, če preživninski zavezanec biva v tujini. Navedena sprememba je v postopkih uveljavljanja nadomestila preživnine zelo dobrodošla, saj je zaradi kompleksnosti in dolgotrajnosti postopka izvršbe v veliko primerih oteževala pridobitev pravice. Veliko zakonitih zastopnikov otrok se je pri urejanju postopka za pomoč obračalo na CSD ali odvetnike.

Terjanje neizplačanih preživnin je tako prevzel Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. Podlaga za izterjavo navedenih sredstev so:

- Deklaracija o otrokovih pravicah (1959) OZN, na podlagi katere otrokove potrebe upravičujejo in zahtevajo posebno pravico,
- Konvencija o otrokovih pravicah (1989) OZN,
- Slovenija je s Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije in Aktom o notifikaciji nasledstva glede konvencij OZN (Uradni list RS – MP št. 9/1992 (RS 35/1992)), ki velja od 17. 7. 1992, od SFRJ nasledila Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah.

Pomembno dejstvo je, da sklad ne izterjuje preživnine za stranke, temveč le izplačana nadomestila preživnine sklada.

Do nadomestila preživnine je drugače, razen določenih izjem, upravičen otrok do 15. leta in po navedeni starosti, če ni v delovnem razmerju. Pogoji za uveljavitev pravice so tudi:

- določena preživnina z izvršilnim naslovom, ki je preživninski zavezanec ne plačuje,
- otrok državljan RS in ima stalno prebivališče v RS,
- otrok tujec in ima stalno prebivališče v RS (meddržavni sporazum ali vzajemnost).

Z novelo zakona o Javnem jamstvenem in preživninskem skladu (Uradni list RS, št. 139/20), so otroci do nadomestila preživnine upravičeni tudi po 18. letu, če se redno šolajo, niso v delovnem razmerju ali vpisani v evidenco brezposelnih oseb pri Zavodu za zaposlovanje.

Po zadnji uskladitvi s količnikom uskladitve preživnin in nadomestil preživnin, ki je odvisna od starosti otroka, višina nadomestila preživnine od 1. 2. 2024 znaša:

- za otroka do 6. leta starosti 93,73 EUR,
- za otroka od 6. do 14. leta starosti 103,09 EUR,
- za otroka nad 14. letom starosti 121,83 EUR.

Kadar je preživnina nižja od navedenih zneskov, je višina nadomestila preživnine enaka znesku določene preživnine. Sklad izplačuje nadomestilo preživnine največ do z zakonom določene višine, in ne v celoti, če je ta višje določena. Usklajuje se na enak način kot preživnina, in sicer vsako leto 1. februarja. Če je preživnina višja od nadomestila preživnine, jo lahko otrok oz. zakoniti zastopnik v tem delu izterjuje od preživninskega zavezanca.

Postopek v okviru sklada je poseben upravni postopek, opredeljen v Zakonu o Javnem študentskem, razvojnem, invalidskem in preživninskem skladu RS (Uradni list RS, št. 78/06 – UPB, 106/12, 39/16, 11/18 – ZIZ-L, 139/20 in 17/22), subsidiarno se uporablja Zakon o upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06). Na prvi stopnji odloča v postopkih Preživninski sklad, v primeru pritožbe na odločbo pa v postopku na drugi stopnji odloča Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. V primeru pritožbe na odločitev drugostopenjskega organa pa je zoper odločbo možen upravni spor pred Upravnim sodiščem. Ob navedenih možnostih pritožba preživninskega zavezanca ne zadrži izvršitve odločbe.

Postopek pravice do nadomestila preživnine se začne na zahtevo upravičenca. Zahteva se vloži na obrazcu. Za mladoletne otroke pravico uveljavlja njegov zakoniti zastopnik, polnoletni otroci zahtevo vlagajo sami. Pravica se z odločbo prizna od naslednjega meseca od vložitve vloge. Pomembno dejstvo je namreč, da Preživninski sklad ne izplačuje nadomestila preživnine za obdobje pred vložitvijo zahteve, temveč od naslednjega meseca od vložitve.

K vlogi je treba priložiti:

- veljavni izvršilni naslov, s katerim je določena preživnina – s potrdilom pravnomočnosti in izvršljivosti,
- zadnje obvestilo CSD o uskladitvi preživnine,
- potrdilo o šolanju za tekoče leto – le za polnoletne upravičence,
- opcijsko: dokazilo o izvršbi oz. neuspešni izvršbi ali mednarodni izvršbi.

Ko sklad prejme zahtevo za uveljavitev pravice, pozove preživninskega zavezanca, da se v osmih dneh izjavi o zahtevi za uveljavitev pravice do nadomestila preživnine. Na podlagi ugotovljenega dejanskega stanja, sklad odloči z izdano odločbo. Če pa skladu otrok ali njegov

zakoniti zastopnik predloži dokazilo o neuspešni izvršbi ali če postopek izvršbe traja več kot dva meseca oz. če je otrokov zakoniti zastopnik skladno z mednarodnimi konvencijami in bilateralnimi sporazumi podal pisno zahtevo za izterjavo preživnine iz tujine, sklad o zahtevi za priznanje pravice do preživnine odloči brez poziva preživninskemu zavezancu (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023).

Preživninski sklad izda odločbo, ki je podlaga za izplačilo nadomestila preživnine in vstopi v terjatev otroka kot upnika do preživninskega zavezanca do višine izplačanih sredstev, kar pomeni subrogacijo oz. prehod terjatve otroka na sklad. Prehod terjatve daje skladu pravico terjati izplačane zneske od preživninskega zavezanca, o čemer ga je dolžen obvestiti. Za izterjavo izplačanih zneskov sklada veljajo enaka pravila kot za izterjavo preživnine, saj se pravica ni spremenila, spremenil se je le upnik. Prejetega zneska nadomestila preživnine tako otrok ne more več izterjevati od preživninskega zavezanca, saj je sredstva že prejel in prenesel terjatev v tem delu na sklad.

Izplačilo nadomestila preživnine je mesečno in se izplačuje najpozneje 15. v mesecu za tekoči mesec. V primeru, da je 15. v mesecu praznik ali dan, ko organ ne dela, je izplačilo zadnji delovni dan pred 15. v mesecu.

Preživninski sklad je ves čas upravičenosti do nadomestila preživnine pri upravičencu dolžen spremljati morebitne spremembe, kot so:

- prehod otroka v višji starostni razred,
- letne uskladitve preživnine in nadomestila preživnine,
- spremembe višine preživnine (nov izvršilni naslov),
- starost otroka 18 let – preverjanje pogojev in poziv otroku, da poda izjavo ter predloži potrdilo o šolanju,
- ob novem šolskem letu – preverjanje ali polnoletni upravičenci nadaljujejo šolanje,
- namestitev v rejništvo, zavod,
- skupno gospodinjstvo s preživninskim zavezancem,
- smrt,
- otrok nima več stalnega bivališča v Republiki Sloveniji,
- starost otroka 15 let in zaposlitev,
- prijava na Zavodu za zaposlovanje v evidenco brezposelnih,
- polnoletni upravičenec se preneha šolati oz. zaključi šolanje,
- upravičenec se je poročil (le, če ga je zakonec zmožen preživljati).

Pravica do nadomestila preživnine preneha:

- na zahtevo zakonitega zastopnika,
- na zahtevo preživninskega zavezanca, če dokaže, da je plačal vse zapadle preživninske obveznosti in da je za dva meseca vnaprej plačal preživninske obveznosti oz. sredstva deponiral na sodišču v otrokovo korist, ali če je preživninsko obveznost prevzel dolžnikov dolžnik,
- če niso več izpolnjeni pogoji za pravico.

V vseh primerih, ko preneha preživninska obveznost, preneha tudi pravica do preživnine.

1.8.2 Vloga CSD v okviru sodelovanja z Javnim štipendijskim, razvojnim, invalidskim in preživninskim skladom

CSD v navedenih primerih uporabnikom posreduje potrebne informacije, pomaga pri urejanju pravice in napotuje na potrebno nadaljnje urejanje postopkov. Med CSD in Javnim štipendijskim, razvojnim, invalidskim in preživninskim skladom RS poteka izmenjava potrebnih informacij. Tako mora CSD javiti skladu vsako spremembo glede otroka v osmih dneh od dneva namestitve otroka v rejništvo, zavod ali od namestitve otroka v družino zaradi posvojitve. CSD mora skladu sporočiti tudi podatke o uskladitvi preživnin, ob tem pa sklad uskladitev pridobiva iz baze ISCSD, ki jo vodijo CSD. Ob prvem izplačilu – upravičenosti do nadomestila preživnine sklad obvesti pristojni CSD (Likar, 2022).

1.9 Izterjava preživnine iz tujine

Že Haaška konvencija z dne 23. novembra 2007 o mednarodni izterjavi preživnine otrok in drugih oblik preživnin je bila pomemben korak naprej pri oblikovanju stroškovno učinkovitega, dostopnega in poenostavljenega sistema za mednarodno izterjavo preživnin. Zaposleni v socialnem varstvu ter institucijah, ki vodijo zadeve, vlagajo in obravnavajo zahtevke ter sodelujejo z drugimi članicami za učinkovito izvrševanje odločb o preživnini, priznavajo osrednjo vlogo pri mednarodnem uveljavljanju in izvrševanju preživnin (Haaška konferenca za mednarodno zasebno pravo, Stalni urad, 2013).

V primeru zahteve preživnine, na primer mesečne vzdrževalnine za otroka od starša, ki ne živi z njim, zakonodaja EU omogoča, da upravičenec pri sodišču v matični državi vloži zahtevo za ugotovitev obveznosti dolžnika glede plačila preživnine in določitev njene višine. Taka sodna odločba bo brez težav priznana v drugih državah članicah Evropske unije. Od 18. junija 2011 se uporabljajo nova pravila o preživninskih zadevah. Ta pravila še vedno zagotavljajo sodno

varstvo preživninskih upravičencev, saj lahko ti vložijo tožbo pri sodiščih v matični državi. Poleg tega Haaški protokol iz leta 2007 za večino primerov določa pravo, ki se uporablja v preživninskih zadevah, za vse sodne odločbe o preživninah, ki jih izdajo sodišča držav članic, pa je zagotovljen prost pretok v Evropski uniji in jih je mogoče brez dodatnih formalnosti izvršiti v vseh državah članicah. Preživninskim upravičencem in zavezancem je na voljo tudi upravna pomoč držav članic. Najpogostejša pravna podlaga za uveljavljanje zahtevka za izterjavo preživnine v tujini je Uredba Sveta (ES) z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah.

Uredba se neposredno uporablja v vseh državah članicah Evropske unije, vključno z Združenim kraljestvom. Danska je z izjavo na podlagi vzporednega sporazuma z Evropsko skupnostjo potrdila svoj namen za izvajanje vsebinskih določb Uredbe, kolikor ta uredba spreminja Uredbo (ES) št. 44/2001.

Uredba določa, da se upravni organi lahko obravnavajo kot sodišče za preživninske postopke. Evropski portal e-pravosodje zagotavlja informacije o uporabi uredbe in uporabniku prijazno orodje za izpolnjevanje obrazcev. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah je razvila smernice za uporabo prilog iz uredbe o preživninah, ki so na voljo v 23 jezikih.

Če preživninski zavezanec ali upravičenec živi v tretji državi (ki ni država članica EU), sta Konvencija o mednarodni izterjavi preživnine otrok in drugih oblik družinskih preživnin in Protokol o pravu, ki se uporablja za preživninske obveznosti, v pomoč pri izterjavi preživnin v tretjih državah, ki so pogodbenice teh mednarodnih instrumentov. Glede odnosov do tretjih držav pogodbenic te konvencije je ta za EU začela veljati 1. avgusta 2014 (European e-justice, 2023).

Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije je tako slovenski osrednji posredovalni in sprejemni organ v postopkih mednarodne izterjave preživnin, torej v primerih, ko živi preživninski zavezanec ali preživninski upravičenec v drugi državi. To nalogo opravlja od 1. 4. 2017 naprej. Tak osrednji organ, na katerega se lahko obrnejo preživninski upravičenci s svojimi zahtevki v zvezi z izterjavo preživnine, ima vsaka država članica EU oziroma podpisnica konvencije.

Izterjava preživnine iz tujine preživninskim upravičencem oziroma njihovim zakonitim zastopnikom olajša izterjavo preživnine v tujini ali iz tujine. To velja v primerih, ko preživninski upravičenec prebiva na ozemlju ene od držav članic Evropske unije oziroma

podpisnice ene izmed mednarodnih konvencij glede izterjave preživnine v tujini, preživninski zavezanec pa prebiva oziroma ima premoženje ali pridobiva dohodke na ozemlju druge države članice Evropske unije oziroma podpisnice konvencije.

Upravičenec, ki si prizadeva izterjati preživnino, lahko vloži različne vrste zahtev:

- priznanje ali priznanje in razglasitev izvršljivosti sodne odločbe,
- izvršitev sodne odločbe, ki je bila izdana ali priznana v zaproseni državi članici,
- izdajo sodne odločbe v zaproseni državi članici, ko sodne odločbe še ni, po potrebi med drugim tudi ugotovitev sorodstvenega razmerja,
- izdaja sodne odločbe v zaproseni državi članici, ko priznanje in razglasitev izvršljivosti sodne odločbe, ki je bila izdana v državi, ki ni zaprosena država članica, ni mogoče,
- sprememba sodne odločbe, ki je bila izdana v zaproseni državi članici,
- sprememba sodne odločbe, ki je bila izdana v državi, ki ni zaprosena država članica (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2023).

Ko sklad prejme celotno dokumentacijo, ki je potrebna za vložitev zahtevka za izterjavo preživnine v tujini, med drugim tudi sodbo, v kateri je določena preživnina, z navedbo države, v kateri se dolžnik nahaja; sklad izda potrdilo, da je bila oddana popolna vloga za začetek postopka izterjave preživnine iz tujine. Navedeno potrdilo je namreč ena od potrebnih listin za uveljavljanje pravice do nadomestila preživnine, ki se jo uveljavlja na skladu po preteku treh mesecev.

Preživninski upravičenec ali njegov zakoniti zastopnik svojemu zahtevku za izterjavo preživnine priloži sledeče originalne ali notarsko overjene dokumente, ki morajo biti po sodnem tolmaču prevedeni v jezik države, kjer živi preživninski zavezanec:

- pravnomočno in izvršljivo sodbo (zadostuje prevod do obrazložitve),
- obvestila o uskladitvah preživnine, ali je bila sodba izdana v Republiki Sloveniji,
- točen izračun preživninskega dolga,
- izračun zakonitih zamudnih obresti neplačanih preživnin (če preživninski upravičenec zakonite zamudne obresti želi uveljavljati),
- izpisek iz rojstne matične knjige za preživninskega upravičenca,
- potrdilo o šolanju za preživninske upravičence, starejše od 15 let,
- mnenje CSD za oprostitev plačila stroškov postopka izterjave preživnine iz tujine, če bi do njih prišlo,
- številko transakcijskega računa (Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije, 2024).

V mesecu marcu 2024 je bilo izplačanih 3.728 nadomestil preživnin za otroke (prav tam). V navedenem času, pred spremembo zakonodaje je bila za uveljavljanje pravice še potrebna izvršba na sredstva zavezanca za preživnino. Navedena številka pomeni, da v vsaj toliko primerih izvršba ni bila uspešna, saj je bila pravica do nadomestila priznana. Številka se po uveljavitvi sprememb zakona sorazmerno viša, saj so do nadomestila preživnine upravičeni tudi polnoletni otroci. Prav tako bi bila vsota vseh primerov neplačane preživnine bistveno več, saj veliko upravičencev oz. njihovih zakonitih zastopnikov iz različnih razlogov ne uveljavlja te pravice.

1.10 Posledice neplačevanja preživnine na drugih področjih

Sklenjena preživnina, ki jo prejemajo upravičenci na podlagi izvršljivega pravnega naslova, ali urejena pravica do nadomestila preživnine pa je potrebna tudi pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev na CSD – denimo pri otroškem dodatku, denarni socialni pomoči, varstvenemu dodatku, državni štipendiji – če se eden od staršev po razvezi zakonske zveze ali po razpadu zunajzakonske skupnosti ne upošteva kot družinski član.

Če višina preživnine ni določena z izvršljivim pravnim naslovom, se osebam, ki uveljavljajo pravice iz javnih sredstev, v lastni dohodek šteje preživnina v višini dejansko prejetih sredstev. Pri enostarševskih družinah je določena upravičenost do višjega otroškega dodatka. Za enostarševsko družino se po 10. členu zakona ZUPJS šteje skupnost enega izmed staršev z otroki, kadar je drugi od staršev umrl in otrok po njem prejemkov za preživljanje ne prejema ali je drugi izmed staršev neznan ali kadar otrok po drugem izmed staršev prejemkov za preživljanje dejansko ne prejema (Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, 2010).

Kadar višina preživnine, določena na podlagi izvršljivega pravnega naslova ali dogovora, ali dejansko prejeta preživnina ne dosega višine minimalnega dohodka, ki bi posamezniku pripadal, če ne bi imel drugih dohodkov, mora oseba, ki uveljavlja pravice iz javnih sredstev, dokazati, da ji preživninski zavezanec v skladu z njegovo zmožnostjo ne more izplačevati v višji višini oziroma da je za uveljavljanje pravice do preživnine v višini minimalnega dohodka, ki bi ji pripadal, če ne bi imela drugih dohodkov, vložila ustrezno pravno sredstvo, z izjavo, kje jo je vložila. Če namreč upravičenec preživnine ne prejema, mora to starš, ki mu je otrok zaupan v vzgojo in varstvo, v postopku uveljavljanja socialnega transferja to dokazovati.

Če pristojni CSD ugotovi, da starši k preživljanju oseb ne prispevajo, jih pozove k sklenitvi oz. izvrševanju dogovora ali sporazuma o preživljanju (Zakon o socialno varstvenih prejemkih, 2010).

1.11 Neplačevanje preživnine kot kaznivo dejanje

Neplačevanje preživnine je opredeljeno kot kaznivo dejanje z določbami Kazenskega zakonika – KZ-1 (194. čl.) in se lahko kaznuje z zaporno kaznijo do treh let. Cilj tega člena je izpolnitev zavezančevih materialnih obveznosti do otrok. Za pregon kaznivega dejanja sta potrebna pravočasna naznanitev tega dejanja in predložitev potrebnih dokazov. Neplačevanje preživnine je velikokrat zgolj stranska škoda nerazčiščenih odnosov med otrokovima ločenima staršema (Kline, 2015). Gre za vrsto ponavljajočih se kaznivih dejanj v določenem časovnem obdobju, lahko pa gre tudi samo za enkratno neplačilo preživnine, če se dokaže, da ga storilec ni hotel plačati, pa bi ga zmogel. Kline opredeljuje, da je to osebnostno kaznivo dejanje, kar pomeni, da je toliko kaznivih dejanj, kolikor je oškodovancev. Včasih partnerja ob razhodu namreč doživljata tako močna čustva, da pozabljata na potrebe otroka. Ker nista zmožna razdelati svojega odnosa na konstruktiven način, njuna komunikacija pogosto preide v krog nasilne komunikacije ali celo fizičnega nasilja, postaneta maščevalna in sovražna drug do drugega ter v ta visoko konfliktni odnos oz. razvezo vpleteta tudi otroka (Inštitut Vir, 2021).

Kaznivo dejanje neplačevanja preživnine po prvem odstavku 194. člena KZ-1 izvrši, kdor ne daje preživnine za osebo, ki jo po zakonu mora preživljati in za katero je višina njegove preživninske obveznosti določena z izvršilnim naslovom, čeprav bi to zmogel. Kot enega izmed zakonskih določb, zakon določa tudi »zmožnost« plačevanja preživnine, ki mora biti v opisu kaznivega dejanja ustrezno konkretizirana. Po novejšem stališču sodne prakse in teorije mora biti v opisu kaznivega dejanja neplačevanja preživnine obdolženčeva zmožnost plačevanja konkretizirana z določeno opredeljenimi obdolženčevimi viri finančnih sredstev oziroma že pridobljenimi finančnimi sredstvi, s katerimi bi preživninsko obveznost dejansko lahko poravnal. Ni potrebno, da opis dejanja vsebuje natančen obseg virov sredstev, mora pa biti naveden vsaj vir finančnih sredstev (npr. da je bil obdolženec v inkriminiranem obdobju zaposlen, da je priložnostno delal, da je razpolagal s premoženjem in podobno). Zato le posplošeni navedbi v izreku izpodbijane sodbe, da je obdolženec »za delo sposoben in bi preživnino zmogel plačevati«, po presoji sodišča druge stopnje, sami po sebi ne izkazujeta obdolženčeve dejanske zmožnosti plačevanja preživninske obveznosti ter posledično tudi ne

konkretizirata zakonskega znaka »zmožnosti« plačevanja. Da bi obravnavani opis dejanja zajemal vse zakonske znake očitane kaznivega dejanja, bi moralo iz opisa izhajati, da bi obdolženec preživninsko obveznost v kritičnem času dejansko lahko poravnal, in sicer z navedbo vira finančnih sredstev ali premoženja, s katerim razpolaga (Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije 2013).

Neplačevanje preživnine, ki je v okviru policijske obravnave uvrščeno med »Kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke«, lahko v letnih poročilih policije spremljamo skozi trend upadanja in naraščanja. Kot je opredeljeno v grafu poročila, se je v letu 2021 število kaznivih dejanj neplačevanja preživnine ponovno dvignilo nad 230.

Tabela 5: Neplačevanje preživnine v obdobju 2017–2021

KAZNIVA DEJANJA ZOPER ZAKONSKO ZVEZO, DRUŽINO IN OTROKE					
VRSTA KAZNIVEGA DEJANJA	2017	2018	2019	2020	2021
Neplačevanje preživnine	238	216	176	205	232

(Vir: [https://gradiva.vlada.si/mandat20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6a3a8ed3b02a54dbc125884400328d67/\\$FILE/LPP%202021.pdf](https://gradiva.vlada.si/mandat20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6a3a8ed3b02a54dbc125884400328d67/$FILE/LPP%202021.pdf))

Za sprožitev in uspešno vodenje kazenskega postopka je treba predložiti vsa dokazila in podatke, s katerimi upravičenec oz. zakoniti zastopnik razpolaga, zlasti pa:

- veljavni izvršilni naslov, to je sodbo ali sklep sodišča (opremljen s klavzulo o pravnomočnosti in izvršljivosti). Priložiti je treba tudi obvestila centra za socialno delo o uskladitvah preživnine;
- podatke o tem, kdaj je bila preživnina zadnjič plačana in koliko znaša dolg preživninskega zavezanca;
- okoliščine, ki kažejo na to, da je preživninski zavezanec sposoben plačati preživnino, določeno v veljavnem izvršilnem naslovu. Okoliščine glede premoženja preživninskega zavezanca (nepremičnine, premičnine večje vrednosti, avto, vrednostni papirji, lastništvo podjetja, idr.), prihodkov preživninskega zavezanca (plača, občasni honorarji, idr.), drugo (dediščine, odškodnine, materialne poravnave, idr.);
- morebitne dodatne okoliščine, ki kažejo na to, da se preživninski zavezanec izmika plačilu preživnine (skrivanje premoženja, prepisovanje lastništva premoženja na druge osebe, idr.);
- okoliščine na strani preživninskega upravičenca, ki kažejo na to, da je zaradi neplačanih preživnin dejansko ogrožen njegov socialni položaj. To pojasnilo vsebuje opis socialno-

ekonomskih razmer družine, v kateri preživninski upravičenec prebiva (nezaposlenost starša, pri katerem otrok prebiva, bolezen otroka, življenje v pomanjkanju, idr.).

Kaznivo dejanje neplačevanja preživnine se naznani pri najbližji policijski postaji. Naznanilo je treba priložiti zgoraj navedena dokazila. Vsebovati mora tudi ime in priimek ter naslov. Preživninskega zavezanca in ime in priimek ter naslov preživninskega upravičenca oziroma njegovega zakonitega zastopnika (Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije, 2023).

V praksi se velikokrat prepletata kaznivo dejanje »Neplačevanje preživnine« ter »Odvzem mladoletne osebe«, in sicer v situacijah, ko je otrok ob razvezi staršev dodeljen v oskrbo in varstvo enemu od staršev, ki drugemu staršu pravico do stikov z otrokom onemogoča. Če starš tako nima stika z otrokom, zanj velikokrat tudi noče plačevati preživnine. Izkaže se, da gre pri tem kaznivem dejanju tudi za »nagajanje bivših partnerjev med seboj«, saj starš noče plačevati preživnine za otroka, ki ga nič ne vidi, spet drugi pa pravi, zakaj bi bivšemu partnerju omogočal stik z otrokom, če ta zanj ne plačuje preživnine. Otrok v takih primerih postane žrtev obračunavanja bivših partnerjev – njegovih staršev med seboj.

Najpogosteje izrečene kazni za to kaznivo dejanje so pogojne obsodbe z dodatnim pogojem, da obdolženec v bodoče redno plačuje preživnino oziroma da poravna zaostalo preživnino in druge obveznosti, nastale s preživljanjem (Kline, 2015). Tožilci predlagajo izrek pogojne obsodbe, kadar za to obstajajo pogoji, pri izreku pogojnih obsodb pa se prizadeva doseči tudi cilj, da bo znesek vendarle poplačan – da bo torej zagrožena kazen na obdolženega delovala tako, da bo plačal dolgovani znesek. Če je obdolženemu izrečena pogojna obsodba skupaj s posebnim pogojem, tega pa ne izpolni, je treba obvestiti sodišče, da posebni pogoj ni izpolnjen – v tem primeru lahko pride do preklica pogojne obsodbe (Mlakar, 2010).

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC je v okviru izvedbe projekta »Ekonomsko nasilje kot vzrok za neenakost med spoloma – Ste ta mesec že plačali preživnino?« širok krog prebivalstva naslovil z različnimi sporočili o vzrokih za neenakost med spoloma in o različnih oblikah ekonomskega nasilja v družini. Projekt je prispeval k odpravljanju stereotipov o ekonomski vlogi spolov v družinskih razmerjih, predvsem pa pravici žensk do svobodnega razpolaganja s časom, denarjem tudi po razhodu med partnerjema in ob dejstvu, da so v večini primerov postavljene kot skrbnice skupnih otrok. Projekt je v svojem sporočilu opozoril na obveznost plačevanja preživnine, ki je ena od oblik nasilja in močen dejavnik neenakosti. Dejanje neplačevanja preživnine so izpostavili kot moralno nesprejemljivo, zakonsko nedopustno in trajno škodljivo za razmerja enakosti spolov

v družbi, z negativnimi posledicami tudi pri otrocih (Pravno-informacijski center nevladnih informacij, 2021).

1.12 Obveznost preživljanja drugih oseb

1.12.1 Preživljanje zakonca po razvezi zakonske zveze

Preživnino lahko v postopku razveze zakonske zveze ali s posebno tožbo v določenem roku zahteva tudi nepreskrbljeni zakonec, ki nima sredstev za preživljanje in brez svoje krivde ni zaposlen, in če so pogoji za preživljanje obstajali že tudi v času razveze. Sodišče presoja glede na posamezne okoliščine, prav tako pa zakonec ni dolžen preživljati drugega zakonca, če bi bilo s tem ogroženo njegovo lastno preživljanje ali preživljanje mladoletnih otrok, ki jih je po tem zakonu dolžen preživljati. Pravica do preživnine preneha, če razvezani zakonec, ki jo je prejemal, pridobi premoženje ali svoje dohodke, s katerimi se lahko preživlja, če sklene novo zakonsko zvezo ali če živi v zunajzakonski skupnosti.

1.12.2 Obveznost preživljanja staršev

Polnoletni otroci so dolžni preživljati starše, če ti nimajo in si ne morejo pridobiti dovolj sredstev za preživljanje (načelo vzajemnosti), razen če sami iz neupravičenih razlogov niso izpolnjevali preživninske obveznosti do otroka. Konkretizirano: otroci, katerih starši iz neupravičenih razlogov niso izpolnjevali preživninske obveznosti do svojih otrok, tudi v primeru, da sredstev za preživljanje nimajo in jih tudi ne morejo pridobiti, staršev niso dolžni preživljati ter tako tudi niso dolžni plačevati storitev institucionalnega varstva, kar se izkazuje z dokazili in pričami v postopku izračuna plačila na CSD.

1.12.3 Preživljanje istospolnega partnerja

Istospolni partner je dolžen preživljati svojega partnerja iz registrirane istospolne partnerske skupnosti, če ta nima dovolj sredstev za življenje, jih ne more pridobiti iz svojega premoženja ali z delom ali ni sposoben za delo ali se ne more zaposliti. Partnerja lahko v primeru prenehanja skupnosti skleneta sporazum o preživnini v obliki izvršljivega notarskega zapisa. Nepreskrbljeni partner lahko pri pristojnem sodišču s tožbo zahteva preživnino v šestih mesecih od dneva prenehanja skupnosti. Z navedeno tožbo partner po prenehanju skupnosti zahtevati preživnino le, če so pogoji za preživljanje obstajali že v času prenehanja skupnosti in obstajajo tudi, ko partner zahteva preživnino (Zakon o partnerski zvezi, 2016).

1.13 Ureditev področja preživnin v mednarodni perspektivi – primer nemške ureditve

1.13.1 Preživninska ureditev v nemškem sistemu

Preživnina v nemškem pravnem redu predstavlja pomemben element družinskega prava in temelji na načelu družinske solidarnosti, vzajemne pomoči med družinskimi člani. Pomeni prispevek za preživljanje, ki ga je zavezanec dolžen plačevati upravičencu. Zvezna ustava Nemčije preživnine določa posredno preko roditeljske pravice. Starši izvršujejo do svojih otrok roditeljsko pravico, kar pomeni, da do otrok nimajo le pravic, temveč tudi dolžnosti.

Podrobno so preživnine urejene v nemškem civilnem zakoniku (BGB), ki je temelj nemškega zasebnega prava. Četrta knjiga (FamFG) vsebuje področje družinskega prava in določbe glede preživnin. V letu 2008 je bila sprejeta reforma družinskega prava, ki je uvedla pomembne spremembe civilnega zakonika. V ospredju reform je bilo povečanje zagotavljanja otrokovih koristi. V tem obdobju je prišlo do spremembe vrstnega reda upravičencev do preživnine in do poenostavitve določil glede preživnin. Ena bistvenih sprememb je bila tudi zakonska določitev minimalnega zneska preživnine (Plevnik, 2014).

Tako v nemškem kot v slovenskem pravnem sistemu zaznamo enotno definicijo pojma preživnine. Ko govorimo o preživnini oziroma s tujko o alimentih ter v nemščini o »Unterhalt«, mislimo prispevek za preživljanje, ki je lahko v denarni ali nedenski obliki (oblačila, obutev, hrana, stroški bivanja in podobno) in ga je zavezanec dolžen zagotoviti upravičencu (Plevnik, 2014).

Dolžnost preživljanja med sorodniki v Nemčiji velja v ravni krvni liniji otroci–starši–stari starši. Dolžnost preživljanja velja v obe smeri: starši so dolžni preživljati svoje otroke, otroci pa svoje starše, v nekaterih primerih tudi stare starše. Nemški sistem pa določa rešitve tudi v primeru, ko starši niso sposobni preživljati svojih otrok (npr. finančna nezmožnost, smrt) ter ta obveznost pade na stare starše (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015).

Tudi v nemškem pravnem sistemu velja, da lahko starša glede preživljanja svojih otrok skleneta dogovor. Če ga sklepata v času, ko sta v zakonski zvezi, za primer, da bi prišlo do razveze zakonske zveze, mora dogovor overiti notar. Le tako je pravno relevanten. Drugače pa velja, če se starši sporazumejo glede preživljanja otrok po razvezi zakonske zveze. V takšnem primeru notarska overitev ni potrebna za veljavnost sporazuma. Če sporazum med staršema ni mogoč, o zadevah glede preživljanja odloča družinsko sodišče (Plevnik, 2014).

1.13.2 Dolžnost preživljanja otrok

Preživnina za otroka nima starostne omejitve. Dolžnost staršev glede preživljanja otrok ni niti omejena le na čas šolanja niti ni omejena z zgornjo starostno mejo. Plačevati jo je treba tako dolgo, dokler je otrok od nje odvisen, razen če je za to odgovoren otrok sam. Takoj ko otrok konča izobraževanje in usposabljanje, pa se od njega običajno pričakuje, da se bo samostojno preživljal. Nemška zakonodaja na področju preživljanja običajno daje prednost mladoletnim otrokom pred polnoletnimi otroki, ki so zaključili splošno izobraževanje. V primeru, da zavezanec nima dovolj sredstev, da bi lahko plačal preživnino vsem svojim upravičencem, je določen vrstni red plačila preživnine. Upravičenci višjega ranga imajo prednost pred upravičenci, ki so uvrščeni nižje. Mladoletni otroci pa imajo absolutno prednost pred polnoletnimi otroki (European e-justice, 2023).

Starši v nemškem sistemu morajo preživljati svoje otroke, ki so polnoletni, če so otroci še vedno vključeni v splošno šolanje, vendar še niso poročeni in še živijo v njihovem gospodinjstvu oziroma so del gospodinjstva enega od staršev. V tem primeru so takšni otroci izenačeni z mladoletnimi otroki. Ta določba velja, dokler takšni otroci ne dopolnijo 21. leta starosti. Takšne otroke v Nemčiji poimenujejo z izrazom »privilegirani polnoletni otroci«.

Polnoletni otroci, ki ne živijo več v gospodinjstvu svojih staršev ali ki še živijo v gospodinjstvu svojih staršev in so stari najmanj 21 let, imajo pravico zahtevati preživnino, če še redno študirajo ali če so v prvi poklicni izobrazbi ali če so še vključeni v splošno šolanje (na primer gimnazijo). Vendar pa slednje ne velja, če se lahko preživnina poravnava iz otrokovega lastnega premoženja. Predvsem velja to v primeru, če se starši nahajajo v socialno težkem položaju. V takšnem primeru se lahko zahteva, da si stroške izobrazbe otrok delno krije tudi z lastnim premoženjem, ki si ga pridobi na primer s počitniškim delom oziroma z opravljanjem drugih del, ki jih opravlja ob šolanju in si tako zasluži nekaj denarja. Od otroka, ki se šola, se pričakuje, da bo svoje šolanje opravljal vztrajno in brez prekinitev. V primeru, da otrok svoje šolanje zanemarja, in sicer brez opravičljivega razloga, kot je bolezen, nima pravice zahtevati od staršev, da mu krijejo stroške njegovega šolanja (Plevnik, 2014).

Polnoletni otrok se mora po zaključku šolanja načeloma preživljati sam. Preživnine ne dobi, če se lahko zaposli v kakršni koli obliki zaposlitve, ki bi mu zagotavljala preživetje, četudi ta ne ustreza njegovi izobrazbi. Če želi pridobiti preživnino, mora dokazati, da se je trudil pridobiti zaposlitev. Študenti lahko zahtevajo preživnino, če preveč ne presežejo povprečne dolžine trajanja študija. Pri tem se upošteva povprečno trajanje glede na področje študija (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015).

Vrstni red upravičencev do preživnine je razdeljen v sedem rangov:

1. mladoletni neporočeni otroci in privilegirani polnoletni otroci,
2. starš, ki je upravičen do preživljanja, zaradi oskrbe otroka, in zakonec oziroma razvezani zakonec v primeru zakona, ki je trajal daljši čas,
3. zakonec in razvezani zakonec, ki ne spada v drugi rang,
4. otroci, ki ne spadajo v prvi rang,
5. vnuki in nadaljnji potomci,
6. starši,
7. nadaljnji sorodniki po liniji, prednost imajo tisti, ki so bližji.

1.13.3 Predujem preživnine

Če preživninski zavezanec ne plačuje preživnine, ga upravičenec pisno pozove k plačevanju. Če kljub temu svojih obveznosti ne začne, lahko upravičenec vloži zahtevo za izplačevanje predujma preživnine pri pristojnem uradu za mladino. Predujem preživnine ureja poseben zakon o predujmu preživnin, ki je pravna zaščita upravičencev do preživnine.

Izračun zneska ni odvisen od dohodka staršev. Namesto tega se ob predplačilu preživnine preživninske terjatve otroka do drugega starša samodejno prenesejo na pristojno zvezno državo v višini minimalne preživnine. Ta lahko uveljavlja terjatve in po potrebi toži in izvršuje. Najprej pa mora drugi starš plačati ali predložiti podatke o svojem dohodku. Predujem preživnine se uveljavlja pri pristojnem Uradu za mladino in se izplačuje iz akontacijskega sklada. Otrok lahko predujem preživnine prejema tudi v primeru, če preživnina ni bila določena, kot tudi, če ni bilo določeno očetovstvo. Podobno kot s spremembo zakona v slovenski ureditvi zakonitemu zastopniku pred vložitvijo zahteve za predujem preživnine ni treba vlagati predloga za izvršbo.

Pravico do predujma preživnine imajo načeloma otroci do vključno 11. leta starosti, če ne prejemajo vsaj minimalne višine preživnine ali jo prejemajo neredno. Od 1. julija 2017 so do akontacije preživnine pod določenimi pogoji upravičeni tudi otroci med 12. in 18. letom starosti. Načeloma se lahko brez omejitev plačujejo predujmi preživnin do 18. leta. Pomoč starša – zakonitega zastopnika – pa je nujna za zagotovitev ne le uspešne vloge, temveč tudi za neprekinjeno izvrševanje preživnine. Na primer, Urad za mladino potrebuje pomoč pri ugotavljanju očetovstva ali materinstva in kraja bivanja drugega starša, zato mora prosilec te podatke vsaj poskusiti pridobiti.

Višina predujma preživnine je odvisna od minimalne preživnine, ki je prilagojena vsaki od treh starostnih skupin (člen 1612a BGB). Otroci do vključno petega leta starosti, otroci do 11.

leta starosti in otroci do 18. leta starosti prejemajo različne višine predujmov preživnine. Zato se v vsakem primeru uporabi prvi dohodkovni razred Düsseldorfske lestvice in od tega se odšteje znesek otroškega dodatka. Pobotani bodo tudi vsi drugi dodatki ali plačila preživnine za otroke, ki so že bili delno plačani (Kanzlei Hasselbach Rechtsanwälte, 2022).

1.13.4 Določanje preživnin in ureditev po principu Düsseldorfske lestvice

Če se spremenijo dejanske okoliščine, na katerih temelji sodna odločba, se lahko ta spremeni na zahtevo preživninskega upravičenca ali preživninskega zavezanca. Preživnina za mladoletnega otroka se lahko tudi indeksira v skladu s prvim stavkom člena 1612a(1) civilnega zakonika. V tem primeru se določi kot delež najnižjega zneska preživnine, ki velja v danem trenutku. Najnižji znesek preživnine urejata drugi in tretji stavek člena 1612a(1) civilnega zakonika in se viša glede na tristopenjsko lestvico, ko otrok odrašča. Če sodna odločba določa indeksirano plačevanje preživnine, odločbe ni treba spremeniti vsakič, ko otrok doseže novo starostno obdobje (European e-justice, 2023).

Višina minimalne preživnine se razlikuje glede na starost otroka in znaša:

- 87 % tega zneska za otroka do šestega leta starosti,
- 100 % v starosti od 7 do 12 let in
- 117 % za otroka od 13 do polnoletnosti.

Tako izračunan znesek preživnine zavezanec plača le, če ima zadostne dohodke, sicer se nezadostnost lastnih dohodkov upošteva v določanju končnega zneska preživnine. Vsakemu zavezancu mora ostati vsaj minimalni znesek za pokrivanje lastnih potreb.

Preživnino je treba plačevati redno. Višina preživnine se določi glede na zahteve in potrebe upravičenca do preživnine ter plačilno sposobnost zavezanca. Višja deželna sodišča (*Oberlandesgerichte*) so v zvezi s tem pripravila preglednice in smernice, ki so v pomoč pri določitvi pavšalnega zneska za postavke, ki jih je treba upoštevati. Za izračun višine preživnine za otroke se redno uporablja Düsseldorfska lestvica, ki določa višino preživnine, glede na prihodke staršev in starost otroka. Leta 1962 jo je prvič pripravilo višje sodišče v Düsseldorfu in jo sedaj pripravlja že več kot petdeset let. Lestvica ni zakonska norma, temveč pravna smernica, ki jo uporabljajo sodišča, zavezancem pa zagotavlja tudi informacijo o potencialni višini preživnine, ki jo bodo morali plačevati. S pomočjo preglednice in določenih zneskov naj bi sodno prakso družinskih sodišč na tem področju poenotili ter tako naredili pravičnejšo (Smart-Rechner.de, 2023).

Nazadnje so bile stopnje zahtev Düsseldorfske lestvice povišane v skladu s spremembo odloka o minimalnem vzdrževanju od 30. novembra 2022 do 1. januarja 2023.

Za določitev preživnine, ki jo mora plačati preživninski zavezanec, je treba poznati neto dohodek in starost otroka, upravičenca do preživnine. Višina preživnine se povečuje v skladu z višino dohodkov zavezanca. Če ima zavezanec višje neto dohodke, kot je določeno v lestvici, se preživnina določa glede na okoliščine.

Tabela 6: Düsseldorfska preživninska lestvica za leto 2023

DUSSELDORFSKA LESTVICA ZA LETO 2023							
NETO DOHODEK ZAVEZANCA	STAROSTNO OBDOBJE				ODSTOTEK	KONTROLNI ZNESEK ZAVEZANCA	
	0 - 5	6 - 11	12 - 17	nad 18			
1 do 1.900	437	502	588	628	100	1.120 / 1.370	
2 1.901 - 2.300	459	528	618	660	105	1.400	
3 2.301 - 2.700	481	553	648	691	110	1.500	
4 2.701 - 3.100	503	578	677	723	115	1.600	
5 3.101 - 3.500	525	603	706	754	120	1.700	
6 3.501 - 3.900	560	643	753	804	128	1.800	
7 3.901 - 4.300	595	683	800	855	136	1.900	
8 4.301 - 4.700	630	723	847	905	144	2.000	
9 4.701 - 5.100	665	764	894	955	152	2.100	
10 5.101 - 5.500	700	804	941	1.005	160	2.200	
11 5.501 - 6.200	735	844	988	1.056	168	2.500	
12 6.201 - 7.000	770	884	1.035	1.106	176	2.900	
13 7.001 - 8.000	805	924	1.082	1.156	184	3.400	
14 8.001 - 9.500	840	964	1.126	1.206	192	4.000	
15 9.501 - 11.000	874		1.176	1.256	200	4.700	

(Vir: <https://www.unterhalt.net/duesseldorfer-tabelle/>)

Za otroke, ki študirajo in živijo sami, podatki niso zajeti v tabeli. Mesečni pavšalni znesek za navedene znaša 930 EUR mesečno za leto 2023, kar vključuje 410 EUR za stroške nastanitve skupaj z dodatnimi stroški.

Vrednosti, ki so prikazane v Düsseldorfski tabeli, ustrezajo potrebam otrok in njihovem vzdrževanju. Mesečni znesek delno pokrije otroški dodatek, ki sorazmerno zniža predvideno višino preživnine. Oba starša sta namreč upravičena do otroškega dodatka za mladoletne otroke. Tako lahko preživninski zavezanec od predvidenega zneska v tabeli odšteje polovico otroškega dodatka za določitev višine plačila. Ob končni višini preživnine pa se upošteva tudi število otrok, za katere je zavezanec dolžen plačevati preživnino. Polnoletni otroci so sami upravičeni do otroškega dodatka. Tako se lahko celoten otroški dodatek odšteje od zneska, določenega v tabeli. V nemški ureditvi bo od leta 2023 otroški dodatek znašal enotno 250 EUR na otroka, ne glede na vrstni red rojstva otrok. Do leta 2022 so se zneski razlikovali, saj je bila višina otroškega dodatka še vedno razvrščena po vrstnem redu rojstva otrok (Smart-Rechner.de, 2023).

Düsseldorfska tabela se uporablja tudi za izračun vzdrževanja za t. i. model spremembe ali paritetni model. V tem primeru ni le en preživninski zavezanec, ampak se seštejejo preživninski dohodki obeh staršev in šele nato se določi skupna preživnina otroka. Če ima npr. oče neto preživninski dohodek 2.000 EUR, mati pa 1.500 EUR, se preživninska obveznost določi na podlagi 3.500 EUR, to je peta dohodkovna stopnja v tabeli preživnin za leto 2023.

Če je oseba materialno ogrožena in bi s plačevanjem preživnine ogrozila lastno eksistenco, ji preživnine ni treba plačevati. Če dohodki zavezanca niso tako visoki, da bi ob znesku, ki ga potrebuje za lastne potrebe (kontrolni znesek potreb zavezanca), pokrili celoten znesek za plačilo preživnine, potem razpoložljivi znesek razdeli enakomerno med otroke, za katere je dolžen plačevati preživnino. Zavezanec pa mora storiti vse potrebno, da svojim otrokom zagotovi vsaj minimalni znesek preživnine, tudi tako, da si najde dodaten vir zaslužka (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015). Podobni namen ima v našem sistemu na novo vzpostavljen preživninski kalkulator.

2 OPREDELITEV PROBLEMA

Razveze in razpadi zunajzakonskih skupnosti pomenijo za vse družinske člane, posebej pa za otroke, veliko spremembo v življenjskem okolju, doživljanju ter medsebojnih odnosih. Vse več razveznih postopkov in zunajzakonskih skupnosti pomeni tudi povečano število različnih situacij, ki posledično sledijo dogovorom staršev oziroma odločitvam sodišča. Čeprav razveza povzroči razpad partnerstva, mora ostati vloga staršev v ospredju ne glede na vse okoliščine. Kljub temu da je dosedanja obstoječa oblika družine razpadla, čemur je sledila vzpostavitev ločenih gospodinjstev, kar lahko prinaša negotovost, nestrinjanje in neskladje med nekdanjima partnerjema, je primarna naloga staršev, da po razvezi vzpostavita trden in izvedljiv sostarševski odnos (Petren, Ferraro, Davis in Pasley, 2017). Pri nadaljnjih odločitvah je bistvenega pomena, da se upošteva tudi mnenje otroka, če je mogoče, da ga ta izrazi ter tako vpliva na soustvarjanje rešitev.

V svojem delu sem želela podrobno predstaviti celoten institut preživnin v našem sistemu, vključno z vsemi okoliščinami, ki sledijo, če prihaja do neplačevanja obveznosti, ter predvsem to, katere možnosti in postopki so na voljo upravičencem, ko tega pomembnega mesečnega vira sredstev ni na razpolago. V svoji raziskavi pa sem se želela osredotočiti na nekatere specifične navedenega področja, na primer, kako dejansko potekajo postopki, kako dogovori vplivajo na dejansko stanje v družini ter kakšna so dejanja in odzivi posameznikov. Pri tem se mi je zdelo pomembno, da združim izkušnje stroke in posameznikov v dejanskih situacijah. Ker ima v navedenih postopkih CSD pomembno vlogo, sem s strokovnimi delavkami raziskovala njihov pogled na problematiko in njihove možnosti v okviru pooblastil. Cilj moje raziskave je bil ugotoviti, ali so v okviru postopka (predhodnega svetovanja) po razvezi zakonske zveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti na CSD sporazumi med staršema najpogostejša rešitev in ali so običajno v korist otroka. Cilj je bil tudi raziskati, ali višine določenih preživnin zadoščajo potrebam otroka in ali v okoliščinah po razvezi oz. razpadu zunajzakonske skupnosti velikokrat prihaja do neplačevanja preživnine. V okviru intervjujev s strokovnimi delavkami CSD me je zanimalo, na kakšen način zagotavljajo podporo in kam usmerjajo posameznika oz. zakonitega zastopnika, če zavezanec preživnine ni plačal. Pri tem me je zanimalo tudi, ali se večina zakonitih zastopnikov oz. upravičencev ob neplačevanju zavzema za pridobitev sredstev, do katerih je upravičena, in na kakšen način. Glede na nekatere spremembe v zadnjem času sem želela ugotoviti, ali se sistemska ureditev glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje in poenostavlja, pri

čemer so bili dobrodošli tudi predlogi strokovnih delavk skozi njihova razmišljanja in njihovo doživljanje ureditve.

S pomočjo odgovorov sem pridobila tudi nekaj konkretnih predlogov za izboljšave v samem sistemu ureditve.

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo izvedla, je empirična. Empirična metoda je raziskovalna metoda, ki uporablja realne in merljive podatke, s spraševanjem pa sem zbirala novo in izkustveno gradivo. Raziskava je v nadaljnje poizvedovalna in kvalitativna, saj sem na terenu uporabila strukturirane intervjuje, ki so zasnovani tako, da zagotavljajo sistematičen pristop k raziskovanju določenih vprašanj. Opravljeni so bili intervjuji s predstavnicami CSD, ki delajo na področju družinskih zadev in imajo dolgoletne izkušnje na tem področju. Opravila sem tudi strukturirane intervjuje s starši, natančneje predstavnicami razpadlih zakonskih zvez in zunajzakonskih skupnosti, ki so jim bili otroci dodeljeni v vzgojo in varstvo.

Empirični del sem analizirala s kodiranjem. S tem skrčimo obseg informacij, kar nam je v pomoč pri analizi besedila in organizaciji podatkov (Silverman 2001, 228). Empirični material, pridobljen z intervjuji, je treba razčleniti na vsebinske enote ter jih nato preoblikovati v pojme in določiti smiselne glavne kategorije (Lamut in Macur 2012, 170), kar sem tudi naredila. Razčlenitev intervjuja na ta način je razvidna v priloženi kodirni tabeli, kar je bila osnova za izvedbo kvalitativne raziskave. V nadaljevanju sem odgovore združila tudi z osnim kodiranjem.

3.2 Raziskovalna vprašanja

V svojem raziskovalnem delu želim odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kakšna je pogostost sporazumov med staršema po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti na CSD? Kakšna je korist otroka v primeru sklenjenih sporazumov med staršema?
- Ali dogovorjena višina preživnine običajno ustreza potrebam otroka?
- Ali višine določenih preživnin zadoščajo potrebam otroka in ali v okoliščinah po razvezi oz. razpadu zunajzakonske skupnosti velikokrat prihaja do neplačevanja preživnine?
- Kako CSD zagotavlja pomoč v primeru neplačevanja zavezanca za preživnino?
- Kakšni so razlogi za neplačevanje preživnine?
- Kako se zakoniti zastopniki oz. upravičenci zavzemajo za pridobitev sredstev, do katerih so upravičeni?

- Kakšna je sistemska ureditev glede prežिवninskih obveznosti in kakšne so morebitne izboljšave?

3.3 Merski instrument

Izdelala sem dva različna, vendar glede na potrebe pridobitve informacij podobna standardizirana intervjuja, z vnaprej pripravljenimi vprašanji, ki so se dotikala vseh pomembnih tem, ki sem jih raziskala. Intervjuji prvega tipa, ki sem jih opravila s predstavnicami CSD, so obsegali sedem vprašanj. Intervjuji drugega tipa, opravljeni s predstavnicami staršev, ki so jim bili otroci dodeljeni v vzgojo in varstvo po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti, so prav tako obsegali sedem vprašanj. Skupaj je bilo opravljenih osem intervjujev.

3.4 Populacija

V svoji raziskavi sem obravnavala dve različni populaciji, katerih mnenja in stališča so pomembna za sama izhodišča in zaključke pri raziskavi. Prva ciljna skupina so bile štiri strokovne delavke CSD. Intervju sem izvedla s tremi strokovnimi delavkami CSD iz enote Gornja Radgona, ki delajo na področju varstva družine, ki obsega socialnovarstveno storitev prva socialna pomoč z družinami in pomoč družini za dom, ukrepe za varstvo koristi otrok, rejništvo, posvojitve, predhodno svetovanje, naloge za preprečevanje nasilja v družini. Intervju sem izvedla tudi z eno strokovno delavko iz enote Lendava, in sicer pomočnico direktorice. Vse štiri strokovne delavke so na navedenem področju zaradi svojih dolgoletnih izkušenj zanesljiv vir za podajo relevantnih podatkov in odgovorov.

V okviru obravnave so bile druga ciljna skupina štiri predstavnice staršev, ki jim je bil vsaj eden od otrok v postopku razveze zakonske zveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti dodeljen v vzgojo in varstvo. V okviru postopka je bila določena tudi preživnina.

V raziskavi sta bila uporabljena dva vzorca, ki sta bila za potrebe raziskave najustreznejša. Za izbor sem tako uporabila neslučajnostna in priročna vzorca.

Prvi vzorec je sestavljen iz intervjujev štirih strokovnih delavk, zaposlenih na CSD, ki delajo na področju varstva družine. Intervjuje sem opravila s strokovnimi delavkami Darjo Vučak, Jano Plavec in Anito Kodila iz enote Gornja Radgona ter s pomočnico direktorice Matejo Pamič iz enote Lendava.

Za drugi vzorec sem štiri sodelujoče predstavnice izbrala v okviru lastne socialne mreže, katere so se po obrazložitvi namena intervjuja, odločile za sodelovanje. Da so predstavnice

ženskega spola je naključje, saj se moški predstavniki, ki bi ustrezali pogojem raziskave, niso odzvali na povabilo k sodelovanju.

3.5 Zbiranje podatkov

Intervjuje s predstavnicami CSD, strokovnimi delavkami na področju družine, sem opravljala v začetku leta. Ker sem tudi sama zaposlena v navedeni instituciji, težav z dostopnostjo in pripravljenostjo za sodelovanje ni bilo, saj se zaposlene na take pobude vedno rade odzovejo. Intervju s posamezno strokovno delavko je bil izveden v prostorih CSD in je trajal približno 60 minut. Odgovore na vprašanja sem si sproti zapisovala, snemanje ni bilo potrebno.

Tudi s predstavnicami staršev, ki so jim bili otroci po razvezi oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti zaupani v vzgojo in varstvo, sem intervjuje izvedla na podoben način, prav tako v začetku leta. Ena izmed predstavnic je bila moja znanka, ostale tri pa so bile pripravljene sodelovati po posredovanju skupnih prijateljev. Vsi štirje intervjuji s predstavnicami staršev so bili opravljeni na mojem domu, saj jim je ta način najbolj ustrezal.

3.6 Obdelava in analiza podatkov

Pridobljene podatke in rezultate sem sistematično zbrala, nato sem jih preučila in analizirala kvalitativno in ročno. Zbrala sem vse odgovore sodelujočih, jih ustrezno označila in oštevilčila. Postopek kvalitativne analize lahko po Glaserju in Straussu (Mesec, 1997) razdelimo na šest korakov:

1. Prvotno sem oblikovala dobesedne zapise vseh intervjujev v programu Microsoft Office Word.
2. V besedilu sem označila izjave (dele besedila ali povedi), ki se nanašajo na obravnavano temo. Označene izjave sem oštevilčila in jim dodala oznako, ki prikazuje, iz katerega intervjuja je izjava prepisana.

Primeri:

/Starša se v večini primerov v postopku razveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumeta glede nadaljnje skrbi za otroke./ (A1) /V najboljšem primeru izhajata iz potreb otrok/ (A2) in /njune zmožnosti izvrševanja starševske skrbi (npr. usklajevanje nove družinske realnosti in poklicnega življenja, preselitve v novo okolje ...)/ (A3) /V kolikor gre za sporazum med staršema, ki izhaja iz zgoraj navedenega, gre zagotovo za zasledovanje koristi otroka./ (A4)

/V kolikor je bil dosežen zgolj »navidezen« sporazum, ki izhaja iz situacijsko pogojenih potreb staršev (npr. da čim prej rešimo, da bomo imeli korist od tega ...), je korist otroka vprašljiva./(A5)

3. Pri vsakem intervjuju posebej sem nato z metodo odprtega kodiranja, ki omogoča bolj odprto, pregledno in inovativno raziskovalno okolje, ključnim delom odgovora pripisala pojem, jih označila z opisnimi kodi. Oštevilčene izjave sem zapisala v tabelo. Vsaki izjavi sem pripisala pojem, kategorijo in temo, na katero se izbrana izjava nanaša. Po združevanju v kategorije sem izbirala najpomembnejše za nadaljnjo analizo in prikaz ugotovljenih dejstev.

Primer:

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A1	Starša se v večini primerov v postopku razveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumeta glede nadaljnje skrbi za otroke.	Sporazum v večini primerov.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
A2	V najboljšem primeru izhajata iz potreb otroka ...	Upoštevanje potreb otroka.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
A3	... in njune zmožnosti izvrševanja starševske skrbi.	Zmožnosti izvajanja starševske skrbi.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
A4	(npr. usklajevanje nove družinske realnosti in poklicnega življenja, preselitve v novo okolje ...).	Dejavniki izvajanja starševske skrbi v korist otroka.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
A5	V kolikor je bil dosežen zgolj »navidezen« sporazum, ki izhaja iz situacijsko pogojenih potreb staršev (npr. da čim prej rešimo, da bomo imeli korist od	Sklenitev navideznega sporazuma.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.

	tega ...), je korist otroka vprašljiva.			
--	---	--	--	--

4. Pri osnem kodiranju sem izbrala kategorije, ki so za obravnavano temo pomembni, in jih zapisala hierarhično, kar je prispevalo k boljšemu pregledu podatkov.

Primeri:

Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti

Sporazumi med staršema:

- sporazum v večini primerov (A1)
- pogostost sporazumov (B1, C2, D1)
- namen predhodnega svetovanja (C1)
- stroškovnik kot pripomoček (C5)
- odločilna finančna situacija staršev (D4)
- skupno varstvo in vzgoja ter dogovori v okviru postopka (D5)

Korist otroka pri sporazumih med staršema:

- upoštevanje potreb otroka (A2)
- zmožnosti izvajanja starševske skrbi (A3)
- dejavniki izvajanja starševske skrbi v korist otroka (A4)
- sklenitev navideznega sporazuma (A5)
- korist otrok v postopkih (B2, D2)

5. Na koncu sem rezultate združila v ugotovitvah.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

Zaradi lažje preglednosti in sistematičnosti sem rezultate uredila ter predstavila po temah, ki sem jih določila kot teme raziskovanja. Najprej so predstavljeni rezultati intervjujev s strokovnimi delavkami CSD.

Pogostost sporazumov med staršema in ali so ti sporazumi v korist otrokom

V intervjujih so vse sodelujoče strokovne delavke CSD ugotavljale, da so glede na obravnavane zadeve sporazumi med razvezanima zakoncema oz. zunajzakonskima partnerjema po razhodu v večini primerov najpogostejši, kar pa je tudi osnovni namen predhodnega svetovanja (*Starša se v večini primerov v postopku razveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumeta glede nadaljnje skrbi za otroke (A1); Sporazumi med staršema najbolj pogosti (B1); V veliki večini postopkov do sporazuma tudi pride (C2); So najbolj pogosti (D1)*). Strokovne delavke si pri vodenju postopka ves čas prizadevajo za korist otroka in da mu bo v nadaljnje omogočeno strukturirano, toplo in vzpodbudno okolje. Tako starša ves čas vzpodbujajo k sklenitvi sporazuma (*Staršema pomagati pri sklenitvi sporazuma (C1)*). Pri določanju višine preživnine je staršem v pomoč kalkulator, s pomočjo katerega lahko ocenijo mesečne potrebe otroka. Pri dogovarjanju v postopku je glede višine preživnine pogosto odločilna finančna situacija staršev.

V postopkih starši največkrat izhajajo iz potreb otroka in svojih zmožnosti glede izvajanja starševske skrbi ter nove družinske situacije (*V najboljšem primeru izhajata iz potreb otroka (A2); In njune zmožnosti izvrševanja starševske skrbi (A3); V večini primerov so tudi v korist otroka (B2); Starši po naši oceni večinoma sledijo koristim otrok (D2); Usklajevanje nove družinske realnosti in poklicnega življenja, preselitve v novo okolje (A4)*). Pri skupnem varstvu in vzgoji, ki je vedno pogostejša oblika dogovora pri skrbi za otroke, se starši poleg preživnine običajno dogovorijo tudi o kritju posebnih, povečanih stroškov, kar je otroku v korist. Ena od strokovnih delavk je ugotavljala, da le občasno pride do »navideznega« sporazuma, ki izhaja iz situacijsko pogojenih potreb staršev, pri čemer je korist otroka vprašljiva.

Ustreznost dogovorjene višine preživnine za potrebe otroka

Ustrežno višino preživnine strokovne delavke ocenjujejo kot izhodišče za zadovoljevanje osnovnih potreb otroka (*Višina preživnine naj bi ustrezala potrebam otroka in zmožnostim*

zavezanca (A6)). V svojih odgovorih so bile skoraj enotne, da minimalni znesek za določitev višine z vidika otroka ne bi smel biti nižji od 150 EUR (Minimalni znesek je odvisen od finančnega položaja staršev in naj ne bi bil pod 150 evrov mesečno (D6)). Le ena od strokovnih delavk je ocenila, da višina zneska preživnine, ki je še ustrezna za določitev, znaša 100 EUR. Glede višine preživnine so strokovne delavke v svojih odgovorih ocenjevale, da določena preživnina običajno ne ustreza osnovnim potrebam otroka, le ena izmed intervjuvank je menila nasprotno (Običajno ne ustreza potrebam otroka.(B3); Dogovorjena preživnina običajno ustreza potrebam otroka (D3)). Starši se pri svojih odločitvah, poleg tega, da si prizadevajo za največjo korist otroka, večkrat ravnajo tudi glede na situacijo in nadaljnje medsebojne odnose (Za miren razhod pristane na manjšo preživnino, kot so dejanske potrebe otroka (B4); V večini primerov so njihove ocene realne, odvisne seveda tudi od njihovega življenjskega standarda (C6); Je pa pogosto pri dogovarjanju odločilna finančna situacija staršev (D4)). Večkrat na to vplivajo tudi dejavniki, ki izhajajo iz odnosa med staršema, ter drugi dejavniki – starost otroka, posebne potrebe, hobiji otroka. Poleg usmerjanja strokovne delavke CSD si lahko pri določitvi pomagajo tudi s stroškovnikom (Višina preživnine je odvisna od več dejavnikov: starost otroka, posebne potrebe, hobiji, preživninska zmožnost staršev (B5); Pri določanju višine preživnine je staršem v pomoč stroškovnik, s pomočjo katerega starši lahko ocenijo mesečne potrebe otroka (C5)). V primeru sostarševstva strokovne delavke v okviru svojega dela ugotavljajo, da se starši večkrat dogovorijo še za posebne kategorije stroškov, vezane za potrebe otrok (Pri skupnem varstvu in vzgoji, ki je vedno bolj pogosta oblika dogovora o skrbi za otroke, se starši poleg preživnine običajno dogovorijo tudi o kritju posebnih, povečanih stroškov, kar je v korist otroka (D5)).

Neplačevanje preživnine in vpliv na družinsko dinamiko

Na CSD se strokovne delavke soočajo s pogostimi primeri neplačevanja preživnin (Da, s tovrstnimi situacijami se srečujem večkrat (A8); Občasno se srečam s primeri neplačane preživnine (B7); Seveda, srečujemo se (D7); Z neplačevanjem preživnine se srečujemo kar pogosto (C8)), kar vpliva na finančno situacijo družine upravičenca, še posebej pri tistih, ki so v slabšem finančnem položaju že nasploh (Neplačevanje preživnine finančno situacijo družine obremeni (A11); Spravi v materialno stisko oz. ogrozi zagotavljanje potreb otroka v primeru, ko je socialno-ekonomski položaj starša, ki mu je otrok zaupan v varstvo in vzgojo, prav tako slab (A12); Slabši finančni položaj družine in predvsem otroka, kar vodi tudi v revščino (B8);

*Neugodno vpliva na finančno situacijo družine (D8)). Sodelujoče strokovne delavke ugotavljajo, da so izvršbe, do katerih prihaja tudi zaradi slabega finančnega stanja zavezanca, redkokdaj uspešne in da te ne prispevajo k proaktivnosti preživninskega zavezanca (*Zavezanci tudi po sproženi izvršbi ne pričnejo izpolnjevati svoje obveznosti (A9)*).*

Pomoč v postopkih

Glede potrebne pomoči v postopkih v zadevah neplačevanja preživnine strokovne delavke CSD upravičence oz. zakonite zastopnike z različnimi pristopi in metodami seznanjajo z možnostmi in postopki, vezanimi na izvršbo preživnine, ter glede uveljavljanja nadomestila preživnine iz Preživninskega sklada, zagotavljajo pomoč pri izpolnjevanju vlog, seznanjajo jih tudi z možnostjo prijave kaznivega dejanja (*Z možnostmi in postopki, vezanimi na izvršbo preživnine in uveljavljanje nadomestila preživnine iz Preživninskega sklada (A13)*); *Skupen razgovor z zavezancem na centru za socialno delo (B9)*; *Nadalje ga usmerimo v urejanje pravice na Preživninski sklad ali pa naravnost na sodišče, kjer sproži izvršbo neplačane preživnine (B10)*; *Seznantitev z možnostjo uveljavljanja nadomestila preživnine, možnost izvršbe preživnine (C10)*). Sodelujoče pri svojem delu ugotavljajo, da upravičenci oz. zakoniti zastopniki že sami poskušajo nagovoriti zavezanca k plačevanju obveznosti, šele nato poiščejo pomoč pri posredovanju (*V okviru storitve prva socialna pomoč poskušajo vzpostaviti kontakt z zavezancem, izvedejo storitev, z namenom definiranja problema in iskanja možnih rešitev za nadaljnje plačevanje preživnine (A15)*).

Razlogi za neizpolnjevanje obveznosti

Kot razloge za neplačevanje obveznosti so sodelujoče v intervjujih poleg glavnega vzroka, tj. slabega socialno-ekonomskega položaja zavezanca (*Običajni razlogi za neplačevanje: slaba finančna situacija zavezanca, dolgovi zavezancev ... (C11)*); *Običajni razlogi za neplačevanje so poslabšanje finančnega položaja preživninskega zavezanca (D10)*), prepoznale še neustrezno dinamiko med staršema (*Težave ter nezaupanje v odnosu med staršema npr. uporabniki pogosto povezujejo, da če ni stikov, niso dolžni plačevati preživnine, ali menijo, da zakoniti zastopnik preživninska sredstva ne nameni za potrebe otroka (D11)*); *Do neplačevanja prihaja tudi zaradi »nagajanja« med staršema, kot posledica konflikta med staršema, »strahu«, da bi starš denar porabil zase, in ne za otroka (A18)*); *Poslabšanje finančnega položaja, trenutne plačilne nesposobnosti ali kljubovanje drugemu partnerju (B11)*). V primeru poslabšanja položaja zavezanca za preživnino in njegove družine so

strokovne delavke CSD ugotavljale, da zavezanci večkrat ne izkoristijo možnosti, ki so jim v trenutni situaciji na razpolago (*Zavezanci se pogosto ne poslužijo možnosti in ne sprožijo postopkov »znižanja« preživnine, temveč enostavno prenehajo s plačevanjem (A17)*). Večina upravičencev oz. zakonitih zastopnikov pa se zavzema za pridobitev navedenih pripadajočih sredstev, tudi s pridobitvijo informacij na različne načine (*Večina upravičencev oz. zakonitih zastopnikov se zavzema za pridobitev navedenih sredstev, tudi s pomočjo centra za socialno delo (B12)*). Upravičenci oz. zakoniti zastopniki so za pridobitev določenih pravic iz drugega naslova dolžni sprožiti nekatere postopke (*Uveljavljajo socialne transferje, so za pridobitev pravic, ustrezne postopke dolžni sprožiti (B13)*); *Večina se jih odloči za uveljavljanje nadomestila preživnine pri Preživninskem skladu, redkeje se samoiniciativno odločajo za izvršbo preživnine pri sodišču (C12)*). Se pa sodelujoče strokovne delavke srečujejo tudi s situacijami, ko so starši pripravljene sprejeti manj ugoden položaj, predvsem z namenom ohranitve dostojnega medsebojnega odnosa (*Da, kljub vsemu pa se namreč srečujemo s situacijami, ko breme finančne skrbi za otroka za ceno »ljubega miru« prevzame starš, pri katerem otrok živi (A19)*); *Ti starši so odločeni breme prevzeti nase, tudi za ceno soočanja z materialno stisko (A20)*). Poleg finančne in materialne preskrbljenosti je za otroka namreč bistvenega pomena, da starša tudi v nadaljnjem sodelovanju delujeta dokaj enotno, z odsotnostjo vpliva neustreznih vzorcev, z omogočanjem varne navezanosti na oba starša, kljub njunemu razhodu (*Obstaja določena mera tolerance glede neplačevanja preživnine v primerih, ko so odnosi med bivšima partnerjema sicer urejeni in so zmožni starševskega sodelovanja, v teh primerih je večje razumevanje za položaj drugega starša in zaupanje, da bo zavezanec dolg poravnal, ko bo zmožni (D12)*).

Izboljšave sistemske ureditve

Glede sistemskih izboljšav na obravnavanem področju so strokovne delavke ocenile, da so zaznani napredki, da se zakonodaja na tem področju pogosto spreminja in vedno v prid povečanih možnosti in pravic (*Uzakonjena je preživninska obveza, način določanja preživnine, poti izvršbe, uveljavljanje nadomestila preživnine (A21)*). Spremembe v prid upravičencem so tako možnosti neposrednega uveljavljanja nadomestila preživnine na Preživninskem skladu (*Spremembo na bolje je prinesla možnost neposrednega uveljavljanja nadomestila preživnine na Preživninskem skladu (A22)*); *se nekoliko izboljšuje, saj je velik korak že to, da za vlogo na Preživninski sklad ni potrebno predhodno sprožiti izvršbo (B14)*; *Da za vložitev vloge na Preživninski sklad ni potrebna predhodna izvršba (B17)*; *Nadomestilo*

preživnine, brezplačna pravna pomoč (D15)), v boljšem položaju so tudi že polnoletni otroci, ki so po izpolnjevanju pogojev tudi upravičenci do preživnine (*Da, zgodile so se predvsem pomembne spremembe na področju uveljavljanja nadomestila preživnine, ki olajšajo uveljavljanje nadomestila in v boljši položaj postavljajo že polnoletne otroke (C13); Uveljavljanje nadomestila preživnine tudi za polnoletne otroke, uveljavljanje nadomestila preživnine brez predhodne izvršbe (C14); Npr. pri uveljavljanju nadomestila preživnine se je spremenila zakonodaja najprej v prid polnoletnih otrok, nadalje več ni predpogoja neuspešne izvršbe za uveljavljanje pravice (D14)*). Upravičencem namreč olajša situacijo dejstvo, da postopkov ni treba urejati na sodišču (*Mimo sodnih postopkov (A23)*). Skrajša se čas rešitve zadeve, zmanjšana je izpostavljenost bivšega partnerja. Upravičence pa še vedno ovira veliko dokumentacije, prav tako je za urejanje potrebno predolgo časovno obdobje (*še vedno veliko slabosti, veliko dokumentacije, predolgo časovno obdobje urejanja (B16)*). Strokovne delavke CSD so kot možne izboljšave v sistemu predlagale določeno povprečno mejo višine preživnine glede na starostno obdobje otroka (*Določena neka povprečna meja višine preživnine glede na starostno obdobje otroka (B18); Za prejemnike denarne socialne pomoči bi morala obstajati možnost izvršbe preživnine (B19)*), predlogi so bili tudi glede določene višine nadomestila preživnine (*Višina nadomestila preživnine morala biti enaka določeni preživnini – vsaj za plačilno sposobne zavezance (B20); Kot predlog za izboljšanje bi se nam zdelo pomembno, da je višina nadomestila preživnine enaka sodno določeni preživnini ali pa da se vsaj dvigne višina (D16)*) ter glede potrebne poenostavitve postopkov (*Moj predlog so enostavnejši postopki (C15)*).

V drugem delu so predstavljeni rezultati intervjujev s predstavnicami staršev po razvezi zakonske zveze oz. po razpadu zunajzakonske zveze.

Postopek določitve preživnine, pridobivanje potrebnih informacij

V intervjujih s predstavnicami staršev otrok po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske zveze, so zajeta njihova razmišljanja glede na pretekle izkušnje. Poročale so, da so se z drugim staršem, očetom otroka v postopku predhodnega svetovanja na CSD uspele sporazumno dogovoriti za višino preživnine, ki jo je potem potrdilo tudi sodišče (*S partnerjem sva vložila predlog za sporazumno razvezo ter tako sporazumno določila višino preživnine, katero je potem potrdilo tudi sodišče (E1); Na CSD sva dogovorila sporazumno višino (E2); V okviru sporazuma na centru (H1)*). Postopek na CSD se lahko zaključi hitro, po

enem razgovoru, lahko pa je dolgotrajnejše narave, odvisno od sodelovanja staršev (*Sporazum sva sklenila po nekaj razgovorih na CSD (G1), Bivši partner se na vabilo na začetku ni odzval, saj je bil mnenja, da bova s partnersko zvezo še lahko nadaljevala (H2); dobil jasno vedeti, da sva končala, se je naslednjemu le vabilu odzval (H3); Tako sva se potem kompromisno dogovorila glede osnovnih zadev za otroka (H4)*). Le ena izmed sodelujočih staršev je sporočala, da je bila sporazumna višina določena šele v postopku na sodišču, saj se na vabila CSD drug starš, oče otroka ni odzival (*Sporazuma nisva sklenila na CSD, ker se on na vabilo ni odzval (F1); Sporazum sva sklenila na sodišču po skupnem dogovoru (F2)*). Za sodelujoče je postopek na CSD potekal v skladu z njihovimi pričakovanji, strokovne delavke so jih spodbujale k sklenitvi dogovora, ki je v največji meri usmerjen v korist otroka (*Postopek na CSD je bil v skladu z mojimi pričakovanji (E4); Ničesar nisem pogrešala (E5); Postopek je bil v skladu z mojimi pričakovanji (F3); Da, nimam pripomb (G2); Da, zaposlena naju je spodbujala k sklenitvi dogovora (H5)*), v nekaterih primerih tudi k ureditvi sostarševstva, vendar nekateri starši za to možnost niso bili odprti in je niso sprejemali (*Tudi k sostarševstvu, vendar na to sama nisem pristala (H6)*). Zaradi kompleksnosti postopka so se za potrebne dodatne informacije obračale na odvetnika in znance (*Potrebni info nisem pridobivala pri drugih organih, saj poznam postopke (E6); Potrebne informacije pa sem pridobivala od svoje odvetnice (F4); Določene informacije sem pridobila od prijateljice, ki dela na sodišču (G3); Dobro sem se pozanimala glede vsega potrebnega pri odvetnici, ko sem mislila, da v postopku na centru ne bo sodeloval (H7)*).

Višina preživnine glede na potrebe otroka

Sodelujoče predstavnice staršev so v svojih odgovorih sporočale, da prvotno določena preživnina ni zadostovala za potrebe otrok, ampak približno za tretjino vseh mesečnih stroškov (*Takrat določena preživnina ni zadostovala za kritje stroškov (E7); Preživnina pokrije po grobi oceni morda 1/3 otrokovih potreb (F6); Zadostuje za določene sprotne stroške v šoli ter za osnovne potrebščine (G4); Ne zadostuje (H8)*). Nekatero so se iz navedenega razloga odločile tudi za zvišanje preživnine (*Bivši partner pa ni želel več prispevati k preživljanju otrok, tako sem po letu in pol vložila predlog za zvišanje preživnine (E8); V postopku mediacije zvišala preživnino, ki jo je sodišče potem potrdilo (E9)*), ki pa ne zadostuje za določene izredne stroške, vezane na otroka, npr. praznovanja, letovanja (*Sedaj določena preživnina krije polovico stroškov, seveda vsakodnevnih (E10); Izrednih, letovanja v šoli in izven, nakupi večjih stvari – kolesa, skiro, birma, obhajilo, pa seveda ne krijejo v nobenem odstotku (E11); Vse, kar se ostalega tiče, npr. dopusti, izvenšolske dejavnosti,*

*praznovanja, ne zadostuje (G5)). Za določeno višino preživnine, ki je sorazmerno nizka, se je ena od sodelujočih odločila z namenom, da bi se izognila nadaljnji »agoniji«, ki jo je doživljala zaradi razveze zakonske zveze (*Ne zadostuje, saj sem v sami agoniji razveze zakonske zveze pristala na manj, kot bi zadostovalo, zato da se razveza čim prej in čim mirneje zaključi (F5)*). Tudi o zvišanju preživnine ne premišljuje, saj si želi nadaljnji umirjen odnos z nekdanjim partnerjem in ker z lastnimi dohodki v trenutni situaciji še zmore (*O zvišanju preživnine ne premišlujem, ker bi s tem prelomila svoj del dogovora (F7)*; *Želim si mirnih odnosov z očetom svojih otrok, kolikor se le da (F8)*). Ostale sodelujoče o morebitnem zvišanju preživnine še premišljujejo ali pa se za zvišanje v trenutni situaciji ne bodo odločile (*Za zdaj ne, ker sama s svojimi dohodki še zmorem (G6)*; *V kolikor v prihodnje ne bom, bom višanje zahtevala (G7)*; *Premišlujem, da bi zahtevala povišanje, o čemer sem obvestila že bivšega partnerja (H9)*).*

Izpolnjevanje obveznosti

Redno izpolnjevanje preživninskih obveznosti je za marsikaterega otroka in starša pomemben dejavnik pri zagotavljanju stabilnega in predvidljivega okolja. Glede izpolnjevanja preživninskih obveznosti so sodelujoče predstavnice staršev sporočale, da večina zavezancev redno plačuje znesek preživnine, ki je bil določen (*Zavezanec svojo obveznost mesečno redno izpolnjuje (E12)*; *Da (F9)*; *Da, ker ima plačilo urejeno s trajnikom, z zamikom potem uredi nov znesek po valorizaciji preživnine (G8)*), samo v enem primeru oče otroka s plačilom občasno zamuja (*Da, vendar vmes zamudi s plačilom (H10)*). Pri izpolnjevanju obveznosti pomagajo različni načini plačila, npr. trajnik, gotovina, plačilo v obrokih.

Načini pridobivanja sredstev in informacij v primeru neplačevanja obveznosti

Glede na podane odgovore sodelujočih je njihova seznanjenost s postopki, ki so možni zaradi neizpolnjevanja obveznosti zavezanca, dobra. K ozaveščenosti prispeva lastna socialna mreža, pooblaščenci, stik s pristojnimi institucijami (*Nisem povsem seznanjena, kolikor vem, pa bi se morala obrniti direktno na odvetnico, saj oče mojih otrok dela v tujini – Avstriji (F10)*; *Na prijateljico (G9)*; *Ponovno na odvetnico ali na center (H11)*). Večina bi ob neplačilu preživnine takoj sprožila potrebne postopke, druge bi počakale na pojasnilo zavezanca, zakaj obveznost ni poravnana (*obveznosti ne bi redno izpolnjeval, bi takoj vložila predlog za izvršbo na sodišču, to lahko storim že takoj, ko en obrok ne poravna (E13)*; *Takoj mogoče ne, odvisno od tega, kaj bi bil razlog za neplačilo (G10)*).

Seznanjenost z informacijami o postopku prispeva tudi k hitrejši sprožitvi postopka (*Sama bi si pridobila potrebne njegove osebne podatke, sodno poravnavo o določeni preživnini imam in bi jo priložila k predlogu za izvršbo, katerega bi si sama napisala ter ga vložila pri okrajnem sodišču njegovega stalnega bivališča (E14); V kolikor izvršba ne bi bila uspešna, pa bi podala še predlog na preživninski sklad (E15)*), oz. k lažjim nadaljnjim odločitvam o tem, na kak način bodo poskušale sredstva pridobiti (*Da, možna je izvršba celotnega zneska (G11); Možno je tudi nadomestilo preživnine od sklada ter njihova izvršba do višine nadomestila (G12); Sprožila bi izvršbo, če pa do plačevanja še vedno ne bi prihajalo, bi pa dala vlogo na Preživninski sklad (H13)*). Na odločitev ima velik vpliv njihovo dejansko materialno stanje ter zadovoljevanje konsistentnosti in predvidljivosti glede na potrebe otroka (*Da, bi se, ker je to denar za otroke, ni namenjen meni (H12)*).

Izboljšave sistemske ureditve

Seznanjenost predstavnic staršev s trenutno sistemsko ureditvijo in izboljšavami vsekakor ni tako obsežna kot pri strokovnih delavkah CSD, vendar pa lahko glede na njihove izkušnje s postopki zaključimo, da je ozaveščenost dobra. Sodelujoče v intervjujih ugotavljajo napredek v sistemski ureditvi (*Sistemska ureditev glede preživninskih obveznosti se izboljšuje (E16); Te so v izvršilnem postopku prednostne, kakor tudi se jih lahko izterjuje za eno leto vnaprej ter pred pravnomočnostjo sklepa o izvršbi (E17); Predvsem glede pravic na Preživninskem skladu (G14); O tem nisem veliko seznanjena (H14); Pa počasi se (G13)*) ter kdaj so postopki prilagojeni ter enostavnejši (*Postopki so dokaj enostavni, v kolikor gre za sporazumno in obojestransko reševanje problematike (F13), Težava nastane, ko se obe strani ne strinjata – v tem primeru je sodišče neizbežno (F14)*).

Večina sodelujočih nima konstruktivnega predloga za izboljšanje (*Nimam predloga za izboljšanje (E18)*), niti s tem niso seznanjene, podani predlogi pa večinoma izhajajo iz njihove osebne izkušnje, ki so jo pridobile med postopki (*da bi se poenostavili postopki za pridobitev preživnine (G15); uredilo avtomatsko plačevanje obveznosti od vsakega dohodka, ki ga starš prejema (G16), (Preživnina ima oz. bi morala imeti prednost pred vsako drugo obveznostjo (G17)*). Navajajo še, da bi bilo postopke dobro v čim večji meri poenostaviti (*Da, čim manj papirologije ter postopkov (H15); Prekinitev partnerske zveze je naporna za vse vpletene, zato takrat komaj zbereš zadosti moči, da urediš vse potrebno (H16)*).

5 SKLEP IN PREDLOGI

Raziskovanje ureditve preživnin je potekalo s podrobnim preučevanjem in nato predstavitvijo instituta preživnine v sklopu zakonodajne ureditve, predvidenih postopkov, urejanja, možnosti sprememb, posebnosti ter evidentiranja. Sledil je raziskovalni del, v katerem sem v preučevano tematiko vključila strokovne delavke CSD, ki na osnovi svojih delovnih izkušenj obvladajo obravnavano področje, prav tako pa zaradi različnih situacij vedo, katere izboljšave v sistemu so pomembne in potrebne.

V magistrskem delu sem predstavila postopek urejanja preživnine kot pomemben in včasih težaven del poti do priznanja upravičenosti. Preživninska obveznost se v večini primerov določi v okviru sporazuma med staršema, kar kažejo podatki pristojnega ministrstva, prav tako pa so to potrdile tako strokovne delavke CSD kot tudi sodelujoči starši. Sporazum se tako soustvari v okviru nalog predhodnega svetovanja na CSD, pri čemer se v večinskem deležu starša dogovorita tudi o višini preživnine. Podrobni podatki so razvidni tako iz vsebine tega magistrskega dela kot tudi vključenega dela poslovnih poročil CSD. Navedena možnost – sklenitev sporazuma med starši otrok – omogoča tudi veliko manevrskega prostora za določitev višine preživnine, ki pani vedno v največjo otrokovo korist. Naloga strokovnega delavca CSD in sodišča je, da navedeno presodi glede na okoliščine posamezne družine in otroka. Odločitev mora slediti dejstvu, da mora višina preživnine zagotavljati uspešen in celostni razvoj otroka ob upoštevanju zmožnosti staršev. Še posebno je to pomembno takrat, ko v ospredje stopi otrokova potreba po uveljavljanju in se začne razvijati občutek samostojnosti.

Zaskrbljujoče so predvsem preživnine, ki ne presegajo višine 20 EUR. Tako tudi intervjuvane strokovne delavke CSD same izhajajo iz prepričanja, da določena višina preživnine ne bi smela biti nižja od 100 EUR oz. da bi še primernejša preživnina znašala 150 EUR, kar prav tako velikokrat ne zadostuje niti za osnovne potrebe otroka. Za zvišanje preživnine se zakoniti zastopniki otroka odločajo glede na posamezno situacijo. Če ostanejo z drugim staršem otroka v dobrih odnosih, velikokrat presodijo tudi situacijo samega zavezanca.

Neplačevanje preživnine je posledica različnih dejavnikov, na primer slabše materialne situacije zavezanca. Izvršba preživnine je tako velikokrat neuspešna. Če zavezanec ne izpolnjuje svojih dolžnosti, seveda to vpliva na finančno stanje družine. Število vseh primerov neplačane preživnine bi bilo bistveno večje, vendar veliko upravičencev oz. njihovih zakonitih zastopnikov iz različnih razlogov ne uveljavlja te pravice. V gradivu Ureditev

preživnin v mednarodni perspektivi (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015) so predstavniki CSD izpostavili, da pri neplačevanju preživnine poleg izvršbe, ki se je poslužujejo zakoniti zastopniki, večkrat pride do tega, da nekateri od teh nekaj časa počakajo na plačilo, saj razumejo, da je bivši partner v danem trenutku nezmožen plačevati preživnino (predvsem v primerih, ko sta bivša partnerja v dobrih odnosih), kar se je izkazalo za razlog tudi pri enem od sodelujočih v raziskavi. Omenjena odločitev je lahko problematična, če gre za daljše časovno obdobje neplačevanja, saj se preživnina šteje v dohodek družine ter se upošteva pri upravičenosti do socialnih transferjev. Neobstoj dokazila o neplačevanju pa nosi posledice za otroke tudi pozneje v njihovem življenju – dedovanje, preživljanje ostarelih staršev ... Med ključne dejavnike neplačevanja preživnine predstavniki CSD štejejo finančno stisko zavezancev, izgubo službe, malomarnost zavezancev, zaporne kazni, zdravljenje v komuni, odselitev v tujino. Avtorica Nataša Zavrl (1999) navaja tudi druge razloge, na primer omejen dostop zavezanca do otrok, kratkotrajno zakonsko zvezo oz. zunajzakonsko skupnost, večja nagnjenost nekaterih socialno-ekonomskih skupin k neplačevanju oz. nerednemu plačevanju preživninskih obveznosti itd.

Predstavniki Preživninskega sklada je nizek delež otrok, ki prejemajo nadomestilo, interpretiral tako, da se na sklad pretežno obračajo starši otrok z nižjim socialno-ekonomskim položajem, ki ne uspejo izterjati preživnine. Socialno-ekonomski položaj dolžnikov je, kot poudarja predstavnik Preživninskega sklada, izjemno slab (nimajo znanega prebivališča, prebivališče imajo prijavljeno na CSD, so invalidsko upokojeni, imajo bivališče v tujini ipd.). Zato je mnenja, da je tretjina tega, kar uspejo izterjati, zadovoljivo.

Podatki o številu izplačanih 3.253 nadomestil preživnin za otroke v mesecu avgustu v letu 2022, ko je bila za uveljavljanje pravice še potrebna izvršba na sredstva zavezanca za preživnino, pomenijo, da vsaj v toliko primerih izvršba ni bila uspešna (Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije, 2022). Število zadev bo po uveljavitvi sprememb zakona še višje, saj so zdaj do nadomestila preživnine upravičeni tudi polnoletni otroci. V mesecu marcu 2024 je bilo tako izplačanih 3.728 nadomestil preživnin.

Neplačevanje preživnine in nezmožnost izterjave, pa velikokrat izhajata tudi iz problematičnosti določanja zmožnosti zavezanca. Velikokrat se na primer izkaže, da ta namerno prikazuje, da ne razpolaga z dohodki, in se na razne načine poskuša izmikati zakonu. Predvsem je lažno prikazovanje slabega finančnega stanja pogosto, kadar gre za nasilne odnose, večkrat se zatakne pri premožnejših, ki čez noč vse premoženje preprišejo na druge osebe ipd. (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015). Tako se na račun otroka in njegove

dobrobiti zavezanci z manipulacijo systemske ureditve poskušajo izogniti svojim obveznostim. Podobno velja tudi takrat, ko nekdanji partner drugemu ne zaupa ravnanja s financami. Starš na primer na transakcijskem računu prikazuje slabo stanje (če ima na primer s. p.), po drugi strani pa kaže veliko skrb (pripravljen je plačevati za šolo in druge dejavnosti) in se zavzema za sostarševstvo, ne želi pa denarja nakazati nekdanjemu partnerju, ker ve, kako ta razpolaga z denarjem. Občasno tudi premoženje – premičnine in nepremičnine – ni napisano na dolžnika, ki pogosto tudi menjava stalno prebivališče, dogaja pa se tudi, da dolжник neplačanih preživnin ni v rednem delovnem razmerju, ampak raje dela na črno. Vidik koristi otroka, upravičenca do preživnine, je lahko nekoliko zapostavljen takrat, kadar si zavezanec ustvari drugo družino z novimi otroki, ki jih preživlja, saj se v tem primeru upoštevajo vsi člani, torej tudi družina, s katero trenutno živi zavezanec (Črnak Meglič, Narat in Boljka, 2015). O takih primerih poročajo tudi intervjuvane strokovne delavke CSD, ki se soočajo tudi z intenzivnimi konfliktnimi situacijami staršev po prekinitvi partnerske zveze.

Predvsem slabše materialno stanje zavezanca kot vzrok nezmožnosti plačevanja oz. neplačevanja je razumljivo in tudi upoštevano pri morebitnem postopku za znižanje preživnine, ki ga lahko v okviru predloga zavezanec zahteva na sodišču. Višina določenih preživnin sodelujočih je očitno v znesku, ki je še v okviru zmožnosti plačevanja zavezanca. Z neplačevanjem pa se soočajo tiste intervjuvane strokovne delavke CSD, ki imajo že ustaljene postopke za nadaljnje napotitve uporabnikov in zagotavljanje ustrezne pomoči.

Na osnovi primera mednarodne ureditve preživninskih obveznosti sem predstavila ureditev druge evropske države, natančneje Nemčije, kjer so preživninske obveznosti formirane na sistematičen način, vezan na individualne družinske situacije.

Slovenski sistem, podobno kot nemški, sledi načelu ohranjanja relativno pridobljenega družbenega položaja, vendar pri nas, v nasprotju z ureditvijo Nemčije, ne razpolagamo z lestvico, ki bi konkretno določala in systemsko opredeljevala navodila za izračun višine preživnine. V slovenski ureditvi smo se temu približali z uveljavitvijo informativnega preživninskega kalkulatorja.

Določanje višine preživnine v Sloveniji je na sodiščih odvisno od vsakega posameznega primera. Če je treba, sodišča upoštevajo tudi zneske, ki jih določi Preživninski sklad. V okviru naše ureditve morajo tako tudi starši, ki prejemajo denarno socialno pomoč, plačevati preživnino, za katero je določen najnižji možni znesek, ki pa je glede na potrebe otrok velikokrat prenizek.

Nemška ureditev določa minimalni znesek preživnine, ki je opredeljen v njihovem civilnem zakoniku, v katerem je zapisano, da je minimalna preživnina določena v deležu od dvakratnika davčne olajšave za otroka. Višina minimalne preživnine se razlikuje glede na starost otroka. V nemški ureditvi je pomembno, da mora vsakemu zavezancu ostati vsaj minimalni znesek za pokrivanje lastnih potreb. Zakonsko določene zneske tako zavezanec plača samo, če ima zadostne dohodke.

Na sistemski ravni je načrtovano, da se bo preživninska politika spreminjala tudi v prihodnje. V pripravi je namreč resolucija o nacionalnem programu s področja enakih možnosti moških in žensk. Med skupinami, katerih položaj želijo predvsem izboljšati, pristojno ministrstvo izpostavlja upokojene ženske in enostarševske družine. Pri slednjih gre večinoma za samske matere, ki živijo z otroki, petina teh družin pa živi pod pragom tveganja revščine. Da bi izboljšali položaj enostarševskih družin, želijo urediti tudi področje preživninske politike. Mama otroka kot šibkejša stranka v postopku ali pa kar sam otrok, ki je polnoleten, morata velikokrat terjati preživnino od očetov, najmanjša preživnina pa glede na evidence znaša 5,36 EUR. Namen je izboljšati področje na način, da država v tem postopku dobi vlogo pravega posrednika, da se staršu otroka ali polnoletnemu otroku ne bo treba pogajati z neplačnikom, niti v delnem poplačilu – če izplačil ne bo, bo država tista, ki bo vskočila. S preživninskim kalkulatorjem, po zgledu drugih evropskih držav, lahko zdaj določimo najnižjo mogočo preživnino (RTV Slovenija MMC, 2023). Navedene rešitve so tako ene od temeljnih potrebnih sprememb na področju preživninske politike in nadaljevanje nekaterih že uveljavljenih sprememb.

6 VIRI IN LITERATURA

- Andrejč, A. (2018). *Razveza staršev in otroci*. Maribor: Kulturni center Maribor.
- Bizjak, I. (1999). Vzajemno starševstvo po razvezi zakonske zveze ali razpadu izvenzakonske skupnosti. *Socialno delo*, 38 (1), 29–40.
- Center za socialno delo Ljubljana. (2022). *Pogosta vprašanja in odgovori*. Pridobljeno 5. 10. 2022 s <https://www.csd-slovenije.si/csd-ljubljana/pogosta-vprasanja-in-odgovori/>
- Čačinovič Vogrinčič, G., Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čujovič, M., mag. Del Fabro, A., Dolčič, T., Dugar, G., Erjavec, N., Klemenčič, A., Kralj, S., Murgel, S., Novak, B., Pirc Musar, N., Podgoršek, B., Pogorelčnik Vogrinc, N., Rijavec, V., Vrtačnik, U., Weber, N., & Žnidaršič Skubic, V. (2019). *Komentar družinskega zakonika*. Ljubljana: Uradni list RS.
- Črnak Meglič, A., Narat, T., & Boljka, U. (2015). *Ureditev preživnin v mednarodni perspektivi: primerjalna analiza modelov preživnin v različnih sistemih blaginje* (Končno poročilo št. IRRSV 07/2015). Pridobljeno 3. 9. 2022 s <https://91.185.211.36/upload2/Ureditev%20prezivnin%20v%20mednarodni%20perspektivi.pdf>
- Dnevnik. (2010). *Vse o neplačevanju preživnin*. Pridobljeno 10. 12. 2022 s <https://www.dnevnik.si/1042342709>
- *Družinski zakonik (DZ)* (2017). Ur. l. RS 15/2017, 21/2018 – ZNOrg, 22/2019, 67/2019 – ZMatR-C, 200/2020 – ZOOMTVI, 94/2022 – odl. US, 94/2022 – odl. US in 5/2023.
- European e-justice. (2023). *Družinske preživnine*. Pridobljeno 3. 2. 2023 s https://e-justice.europa.eu/47/SL/family_maintenance?FINLAND&member=1
- Eurostat. (2015). *Partnersko življenje v Sloveniji: poroka, ločitve, otroci*. Pridobljeno 5. 12. 2022 s https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?Title=Archive:Marriages_and_births_in_Slovenia/sl
- Haaška konferenca za mednarodno zasebno pravo, Stalni urad. Evropska komisija. (2013). *Praktični priročnik za socialne delavce na podlagi Konvencije o preživnini otrok*. Pridobljeno 27. 9. 2022 s <https://assets.hcch.net/docs/43bf9698-39c9-4031-b01a-bf1468388ba1.pdf>
- Inštitut Vir. (2021). *Starševska skrb ob razhodu partnerjev – soustvarjanje ustreznih oblik podpore*. Pridobljeno 15. 10. 2022 s http://www.institut-vir.si/uploads/2/4/2/9/24299108/program_strokovnega_posveta_od_str.1-40.pdf

- IUS – INFO. (2019). *IZ SODNE PRAKSE: Določitev preživnine*. Pridobljeno 17. 10. 2022 s https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/237890?Gclid=Cj0KCQjwjbyYBhCdARIsAArC6LLjxO9Cxyk4YdNwhRpzo-7qpszmvmvtv9jarphl4l7t_pnten03klbsaauy1ealw_wcb
- IUS – INFO. (2023). *Za izračun preživnine zdaj na voljo preživninski kalkulator*. Pridobljeno 10. 8. 2023 s https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/za-izracun-prezivnine-zdaj-na-voljo-prezivninski-kalkulator-306283?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw3NyxBhBmEiwAyofDYUnK4QA71U2LSis_3drLAWaAMVFaXBUQ-R4uc_mLwlrFgQfhTOh_4BoCVJQQA vD_BwE
- Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. (2022). *Danes izplačana nadomestila preživnin za 3.253 otrok*. Pridobljeno 5. 12. 2022 s <https://www.srips-rs.si/sklad/novice/novica/danes-izplacana-nadomestila-prezivnin-za-3253-otrok>
- Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS. (2017). *Informacija o naznanitvi kaznivega dejanja neplačevanja preživnine po 194. členu Kazenskega zakonika*. Pridobljeno 3. 9. 2022 s https://www.srips-rs.si/storage/app/media/PREZIVNINE/Vloge%20in%20obrazci/Informacija_o_naznanitvi_ka_znivega_dejanja_2017.doc
- Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije (1997). *Sodba in sklep II Ips 504/1997*. Pridobljeno 27. 9. 2022 s [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:4744&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=4744](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:4744&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&id=4744)
- Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije. (2005). *VSL sodba IV Cp 2973/2005*. Pridobljeno 5. 10. 2022 s [http://www.sodnapraksa.si/?Q=otro%C5%a1ki%20dodatek&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[SEU\]=SEU&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=changedate&direction=asc&rowsperpage=20&page=4&id=35607](http://www.sodnapraksa.si/?Q=otro%C5%a1ki%20dodatek&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[SEU]=SEU&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&order=changedate&direction=asc&rowsperpage=20&page=4&id=35607)
- Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije. (2013). *VSR S Sodba I Ips 52710/2013*. Pridobljeno 12. 11. 2022 s https://www.sodnapraksa.si/?q=*&database%5BSOVS%5D=SOVS&database%5BIESP%5D=IESP&database%5BVDSS%5D=VDSS&database%5BUPRS%5D=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&id=2015081111450427

- Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije. (2013). *VSL Sodba VII Kp 5447/2013*. Pridobljeno 20. 12. 2022 s [http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111406637&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&rowsPerPage=20&moreLikeThis=1&id=doc_2015081111435113](http://www.sodnapraksa.si/?q=id:2015081111406637&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&page=0&rowsPerPage=20&moreLikeThis=1&id=doc_2015081111435113)
- Javne informacije Slovenije, Vrhovno sodišče Republike Slovenije. (2018). *VSL sodba IV Cp 1081/2018*. Pridobljeno 27. 8. 2022 s [https://www.sodnapraksa.si/?q=*&database\[SOVS\]=SOVS&database\[IESP\]=IESP&database\[VDSS\]=VDSS&database\[UPRS\]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&id=2015081111425205](https://www.sodnapraksa.si/?q=*&database[SOVS]=SOVS&database[IESP]=IESP&database[VDSS]=VDSS&database[UPRS]=UPRS&_submit=i%C5%A1%C4%8Di&id=2015081111425205)
- Kanzlei Hasselbach Rechtsanwälte. (2022). *Rechtsanwalte für Familien und Arbeitsrecht*. Pridobljeno 5. 1. 2023 s <https://www.kanzlei-hasselbach.de/blog/unterhaltsvorschuss/>
- *Kazenski zakonik (KZ-1)*. (2008). Ur. l. RS, št. 50/2012 – uradno prečiščeno besedilo, 6/2016 – popr., 54/2015, 38/2016, 27/2017, 23/2020, 91/2020, 95/2021, 186/2021 in 105/2022 – ZZNŠPP in 16/2023).
- Kline, M. (2015). *Tožilski pogled na problematiko kaznivih dejanj neplačevanja preživnine in odvzema mladostne osebe. V Posvet - Otrok v družinskih sporih. Posvet na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani*. Pridobljeno 27. 9. 2022 s [https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/2015 - Otrok v družinskem sporu/Kline.pdf](https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/2015_-_Otrok_v_druzinskem_sporu/Kline.pdf)
- Kmetec, D. (2023). Najvišja preživnina 2.700, povprečna 145 evrov. *Štajerski tednik*. Pridobljeno 5. 2. 2023 s <https://www.tednik.si/tednik/34726-najvisja-prezivnina-2700-povprecna-145-evrov>
- *Količnik uskladitve preživnin in nadomestil preživnin za leto 2023*. (2023). Ur. l. RS 7/2023.
- Lamut, Urša, Mirna Macur. (2012). *Metodologija družboslovnega raziskovanja: od zasnove do izvedbe*. Ljubljana: Vega.
- Likar, A. (2022). *Pravice otrok v primeru neplačevanja preživnin*. Ljubljana: Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS.
- Mesec B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo (skripta).
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2022). *Hitreje in enostavnejše do nadomestila preživnine*. Pridobljeno 5. 11. 2022 s <https://www.gov.si/novice/2022-08-29-hitreje-in-enostavnejse-do-nadomestila-prezivnine/>

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2022). *Zaupanje otroka v vzgojo in varstvo, določitev stikov in preživnine*. Pridobljeno 3. 9. 2022 s <https://www.gov.si teme/zaupanje-otroka-v-varstvo-in-vzgojo-dolocitev-stikov-in-prezivnine/>
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2022). *Zaupanje otroka v varstvo in vzgojo, določitev stikov in preživnine*. Pridobljeno 28. 5. 2022 s <https://www.gov.si teme/zaupanje-otroka-v-varstvo-in-vzgojo-dolocitev-stikov-in-prezivnine>
- Ministrstvo za notranje zadeve, policija. Služba generalnega direktorja policije. (2022). *Letno poročilo o delu policije za leto 2021*. Pridobljeno 5. 1. 2023 s [https://gradiva.vlada.si/mandat20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6a3a8ed3b02a54dbc125884400328d67/\\$FILE/LPP%202021.pdf](https://gradiva.vlada.si/mandat20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6a3a8ed3b02a54dbc125884400328d67/$FILE/LPP%202021.pdf)
- Ministrstvo za notranje zadeve, policija. (2022). *Letno poročilo o delu policije za leto 2021*. Pridobljeno 8. 10. 2022 s [https://gradiva.vlada.si/mandat20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6a3a8ed3b02a54dbc125884400328d67/\\$FILE/LPP%202021.pdf](https://gradiva.vlada.si/mandat20/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/6a3a8ed3b02a54dbc125884400328d67/$FILE/LPP%202021.pdf)
- Mlakar, P. (2010). *Vse o neplačevanju preživnin: Zapor je le grožnja, ne kazen*. Pridobljeno 5. 1. 2023 s <https://www.dnevnik.si/1042342709>
- Odvetniška pisarna dr. Franci Ježek. (2022). *Izvršba – preživnina*. Pridobljeno 3. 9. 2022 s <https://www.op.si/pravna-podrocja/izvrsba-prezivnina>
- Odvetniška pisarna dr. Franci Ježek. (2022). *Preživnina – družinsko pravo*. Pridobljeno 5. 10. 2022 s <https://www.op.si/pravna-podrocja/prezivnina-in-prezivninske-obveznosti>
- Odvetniška pisarna Mele. (2014). *Preživnina za otroka*. Pridobljeno 3. 10. 2022 s <https://www.odvetnik-mele.si/clanek/prezivnina-za-otroka/>
- Orešnik, U. (2010). *Preživnina in njeno uveljavljanje po uredbi po preživninah* (Diplomsko delo). Pravna fakulteta, Maribor.
- *Otrok pred sodiščem: strokovni posvet*. (2008). Pridobljeno 2. 10. 2022 s https://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/konferenca_o_participaciji_otrok_in_mladostikov_2014/slovensiki_dokumenti/Otrok_pred_sodiscem_-_Brosura_Vrhovnega_sodisca_RS.pdf
- Pavec, B. (2006). Določanje preživnine za otroka. *Pravna praksa*, 25 (12), 6-7.
- Petren, R. E., Ferraro, A. J., Davis, T. R., & Pasley, K. (2017). Factors Linked with Coparenting Support and Conflict After Divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 58(3). Pridobljeno 8. 10. 2023 s <https://booksc.org/book/64739649/317624>.
- Piekarz, P. (2023). *Düsseldorfer Tabelle 2023 – Unterhaltstabelle ab 1. 1. 2023*. Pridobljeno 13. 2. 2023 s <https://www.unterhalt.net/duesseldorfer-tabelle/>

- Plevnik, S. (2014). *Preživljanje otrok – primerjava med slovensko in nemško pravno ureditvijo*. (Diplomsko delo). Pravna fakulteta, Maribor.
- Pravno – informacijski center nevladnih informacij – PIC (2021). *Projekt Ekonomsko nasilje kot vzrok za neenakost med spoloma – Ste ta mesec že plačali preživnino?* Pridobljeno 12. 11. 2022 s <http://pic.si/clovekove-pravice/enakost-spolov/>
- Pravno-informacijski center nevladnih organizacij PIC. (2009). *Enakost spolov, nasilje v družini*. Pridobljeno 3. 1. 2023 s <http://pic.si/clovekove-pravice/enakost-spolov/>
- RTV Slovenija MMC. (2023). *Ministrstvo za delo pripravlja sveženj ukrepov v korist žensk*. Pridobljeno 25. 2. 2023 s <https://www.rtv slo.si/slovenija/ministrstvo-za-delo-pripravljaja-svezenj-ukrepov-v-korist-zensk/658554>
- Selvini-Palazzoli, M. (1986). *Towards a general model of psychotic family games*. Journal of Marital and Family Therapy. Milano.
- Silverman, David. (2001). *Interpreting qualitative data: methods for analysing talk, text and interaction*. London: Sage.
- Skupnost centrov za socialno delo. (2022). *Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo*. Pridobljeno 8. 10. 2022 s <https://www.scsd.si/files/katalog%202022%20kon%C4%8Dni.pdf>
- Smart-Rechner.de. (2023). *Düsseldorfer Tabelle 2023 – die Unterhaltstabelle*. Pridobljeno 18. 2. 2023 s https://www.smart-rechner.de/unterhalt/ratgeber/duesseldorfer_tabelle.php
- Statistični urad Republike Slovenije. (2021). *Največ porok v avgustu*. Pridobljeno 6. 9. 2022 s <https://www.stat.si/statweb/News/Index/10353>
- Udovič, F. (1996). Odmerjanje preživnine z dogovarjanjem. *Socialno delo*, 35 (4), 309–321.
- Ule, M., & Kuhar, M. (2003). *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za socialno psihologijo.
- *Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ)*. (1998). Ur. l. RS 3/2007 – uradno prečiščeno besedilo, 93/2007, 37/2008 – ZST-1, 45/2008 – ZArbit, 28/2009, 51/2010, 26/2011, 17/2013 – odl. US, 45/2014 – odl. US, 53/2014, 58/2014 – odl. US, 54/2015, 76/2015 – odl. US, 11/2018, 53/2019 – odl. US, 66/2019 – ZDavP-2M, 23/2020 – SPZ-B, 36/2021, 81/2022 – odl. US in 81/2022 – odl. US.
- *Zakon o partnerski zvezi (ZPZ)*. (2016). Ur. l. RS 33/2016 in 94/2022 – odl. US in 5/23 – DZ-B.

- *Zakon o Javnem štipendijskem, razvojnem, invalidskem in preživninskem skladu Republike Slovenije (ZJSRS)*. (1997). Ur. l. RS 78/2006 – uradno prečiščeno besedilo, 106/2012, 39/2016, 11/2018 – ZIZ-L, 139/2020 in 17/2022.
- *Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre)*. (2010). Ur. l. RS 61/10 – uradno prečiščeno besedilo, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15, 88/16, 31/18, 73/18 in 196/21 – ZDOsk.
- *Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP)*. (1999). Ur. l. RS 24/2006, 105/2006 – ZUS-1, 126/2007, 65/2008, 8/2010, 82/2013, 175/2020 – ZIUOPDVE in 3/2022 – ZDeb.
- *Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS)* (2010) Ur. l. RS 62/2010, 40/2011, 40/2012 – ZUJF, 57/2012 – ZPCP – 2D, 14/2013, 56/2013 – Zštip – 1, 99/2013, 14/2015 – ZUUJFO, 57/2015, 90/2015, 358/2016 – odl. US, 51/2016 – odl. US, 88/2016, 61/2017 – ZUPŠ, 75/2017, 77/2018, 47/2019, 189/2020 – ZFRO in 54/2022 – ZUPŠ – 1.
- Zavrl, N. (1999). *Očetovanje in otroštvo*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Zupančič, K., & Novak, B. (2003). *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

7 PRILOGE

7.1 Priloga 1: Smernice za intervju

7.1.1 Smernice za intervju s socialno delavko na centru za socialno delo

- Ali so v okviru postopka na CSD po razvezi zakonske zveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumi med staršema najpogostejša rešitev? Se vam zdi, da so v okviru nadaljnje obravnave sklenjeni sporazumi med staršema v korist otroka?
- Ali dogovorjena višina preživnine običajno ustreza potrebam otroka? Kolikšen je najmanjši znesek, ki se vam zdi še ustrezen za določitev?
- Se pri svojem delu velikokrat srečate s primeri neplačane preživnine? Kako to vpliva na finančno stanje družine?
- Na kakšen način pomagate in usmerjate posameznika oz. zakonitega zastopnika, če zavezanec preživnine ni plačal? Kakšni so običajno razlogi za neplačevanje?
- Se večina zakonitih zastopnikov oz. upravičencev ob neplačevanju zavzema za pridobitev sredstev, do katerih je upravičena?
- Ali na podlagi svojih izkušenj menite, da se sistemska ureditev glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?
- Se vam je zdela kakšna sprememba še posebej pomembna? Imate sami predlog za izboljšanje?

7.2 Priloga 2: Prepis intervjujev

7.2.1 Prepis intervjujev s predstavnicami centra za socialno delo

Prepis intervjuja A s strokovno delavko Centra za socialno delo Pomurje, enote Gornja Radgona, Darjo Vučak

1. Ali so v okviru postopka na CSD po razvezi zakonske zveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumi med staršema najpogostejša rešitev? Se vam zdi, da so v okviru nadaljnje obravnave sklenjeni sporazumi med staršema v korist otroka?

/Starša se v večini primerov v postopku razveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumeta glede nadaljnje skrbi za otroke./ (A1) /V najboljšem primeru izhajata iz potreb

otrok/(A2) in /njune zmožnosti izvrševanja starševske skrbi (npr. usklajevanje nove družinske realnosti in poklicnega življenja, preselitve v novo okolje ...)/(A3) /V kolikor gre za sporazum med staršema, ki izhaja iz zgoraj navedenega, gre zagotovo za zasledovanje koristi otroka./(A4)

/V kolikor je bil dosežen zgolj »navidezen« sporazum, ki izhaja iz situacijsko pogojenih potreb staršev (npr. da čim prej rešimo, da bomo imeli korist od tega ...), je korist otroka vprašljiva./(A5)

2. Ali dogovorjena višina preživnine običajno ustreza potrebam otroka? Kolikšen je najmanjši znesek, ki se vam zdi še ustrezen za določitev?

Načeloma naj bi /višina preživnine ustrezala potrebam otroka in zmožnostim zavezanca./(A6)

/Minimalni znesek za določitev preživnine iz vidika otroka ne bi smel biti nižji od 150 evrov./(A7)

3. Se pri svojem delu velikokrat srečate s primeri neplačane preživnine? Kako to vpliva na finančno stanje družine?

/Da, s tovrstnimi situacijami se srečujem večkrat./(A8) Situacija v družini se tudi redkokdaj izboljša, kar pomeni, da /zavezanci tudi po sproženi izvršbi ne pričnejo izpolnjevati svoje obveznosti./(A9) /Izvršbe so tudi zaradi slabega finančnega stanja zavezanca redkokdaj uspešne./(A10) /Neplačevanje preživnine finančno situacijo družine obremeni./(A11) lahko tudi /spravi v materialno stisko oz. ogrozi zagotavljanje potreb otroka v primeru, ko je socialno-ekonomski položaj starša, ki mu je otrok zaupan v varstvo in vzgojo, prav tako slab./(A12)

4. Na kakšen način pomagate in usmerjate posameznika oz. zakonitega zastopnika, če zavezanec preživnine ni plačal? Kakšni so običajno razlogi za neplačevanje?

V primeru neplačevanja preživnine s strani zavezanca, upravičenca oz. zakonitega zastopnika seznanimo /z možnostmi in postopki, vezanimi na izvršbo preživnine in uveljavljanja nadomestila preživnine iz Preživninskega sklada./(A13) /Preden poiščejo pomoč na centru zaradi neplačevanja preživnine, navadno že sami poskušajo nagovoriti zavezanca glede

neplačevanja./ (A14) /V kolikor tega sami ne storijo, v okviru storitve prva socialna pomoč poskušamo vzpostaviti kontakt z zavezancem, izvedemo storitev, z namenom definiranja problema in iskanja možnih rešitev za nadaljnje plačevanje preživnine./ (A15) /Do neplačevanja preživnine prihaja največkrat zaradi slabega socialno-ekonomskega položaja zavezanca./ (A16) /V primeru poslabšanja položaja se zavezanci pogosto ne poslužijo možnosti in ne sprožijo postopkov »znižanja« preživnine, temveč enostavno prenehajo s plačevanjem./ (A17) Včasih pa prihaja /do neplačevanja tudi zaradi »nagajanja« med staršema kot posledica konflikta med staršema, »strahu«, da bi starš denar porabil zase, in ne za otroka./ (A18)

5. Se večina zakonitih zastopnikov oz. upravičencev ob neplačevanju zavzema za pridobitev sredstev, do katerih je upravičena?

/Da, kljub vsemu se namreč srečujemo s situacijami, ko breme finančne skrbi za otroka za ceno »ljubega miru« prevzame starš, pri katerem otrok živi./ (A19) /Ti starši so odločeni breme prevzeti nase, tudi za ceno soočanja z materialno stisko./ (A20)

6. Ali na podlagi svojih izkušenj menite, da se sistemska ureditev glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?

Težko komentiram izboljšanje sistemske ureditve glede preživninskih obveznosti in ali izpolnjevanje le-teh, saj so zadeve sistematično urejene .../Uzakonjena je preživninska obveza, način določanja preživnine, poti izvršbe, uveljavljanja nadomestila preživnine./ (A21)

7. Se vam je zdela kakšna sprememba še posebej pomembna? Imate sami predlog za izboljšanje?

/Spremembo na bolje je prinesla možnost neposrednega uveljavljanja nadomestila preživnine na Preživninskem skladu./ (A22) Ta možnost zakonitim zastopnikom, upravičencem omogoča pot do preživnine, /mimo sodnih postopkov./ (A23)

Prepis intervjuja B s strokovno delavko Centra za socialno delo Pomurje, enote Gornja Radgona, Jano Plavec

1. Ali so v okviru postopka na CSD po razvezi zakonske zveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumi med staršema najpogostejša rešitev? Se vam zdi, da so v okviru nadaljnje obravnave sklenjeni sporazumi med staršema v korist otroka?

Moje mnenje je, glede na dosedanje izkušnje z družinami, da so /sporazumi med staršema najbolj pogosti /*(B1)*, /v večini primerov so tudi v korist otroka./*(B2)*

2. Ali dogovorjena višina preživnine običajno ustreza potrebam otroka? Kolikšen je najmanjši znesek, ki se vam zdi še ustrezen za določitev?

Dogovorjena preživnina /običajno ne ustreza potrebam otroka./*(B3)* Veliko staršev vzame v zakup to, da /za miren razhod pristane na manjšo preživnino, kot so dejanske potrebe otroka./*(B4)* /Višina preživnine je odvisna od večih dejavnikov: starost otroka, posebne potrebe, hobiji, preživninska zmožnost staršev .../*(B5)* /Minimalni znesek za šolajočega se otroka se mi zdi ustrezen v višini 150 evrov./*(B6)*

3. Se pri svojem delu velikokrat srečate s primeri neplačane preživnine? Kako to vpliva na finančno stanje družine?

Pri svojem delu se /občasno srečam s primeri neplačane preživnine./*(B7)* Opuščanje navedene obveznosti pomeni /slabši finančni položaj družine in predvsem otroka, kar vodi tudi v revščino./*(B8)*

4. Na kakšen način pomagate in usmerjate posameznika oz. zakonitega zastopnika, če zavezanec preživnine ni plačal? Kakšni so običajno razlogi za neplačevanje?

Pri neplačevanju preživnine posamezniku najprej ponudimo /skupen razgovor z zavezancem na centru za socialno delo./*(B9)* nadalje ga usmerimo v urejanje pravice na Preživninski sklad ali pa naravnost na sodišče, kjer sproži izvršbo neplačane preživnine./*(B10)*

Razlogi zavezanca za neplačevanje preživnine so /poslabšanje finančnega položaja, trenutne plačilne nesposobnosti ali kljubovanje drugemu partnerju./*(B11)*

5. Se večina zakonitih zastopnikov oz. upravičencev ob neplačevanju zavzema za pridobitev sredstev, do katerih je upravičena?

Glede na izkušnje pri mojem delu se /večina upravičencev oz. zakonitih zastopnikov zavzema za pridobitev navedenih sredstev, tudi s pomočjo centra za socialno delo./ (B12) V kolikor /uveljavljajo socialne transferje, so za pridobitev pravic, ustrezne postopke dolžni sprožiti./ (B13)

6. Ali na podlagi svojih izkušenj menite, da se sistemska ureditev glede prežिवninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?

Sistem plačevanja preživninskih obveznosti /se nekoliko izboljšuje, saj je velik korak že to, da za vlogo na Preživninski sklad ni potrebno predhodno sprožiti izvršbo./ (B14) /Tako se skrajša čas rešitve zadeve, zmanjšana je izpostavljenost bivšega partnerja./ (B15) Je pa še /vedno veliko slabosti, veliko dokumentacije, predolgo časovno obdobje urejanja .../ (B16)

7. Se vam je zdela kakšna sprememba še posebej pomembna? Imate sami predlog za izboljšanje?

/Da za vložitev vloge na Preživninski sklad ni potrebna predhodna izvršba./ (B17) V primeru /določanja preživnine bi morala biti določena neka povprečna meja višine preživnine glede na starostno obdobje otroka./ (B18) Tudi za /prejemnike denarne socialne pomoči bi morala obstajati možnost izvršbe preživnine./ (B19) Pomembno pa se mi zdi tudi, da bi /višina nadomestila preživnine morala biti enaka določeni preživnini – vsaj za plačilno sposobne zavezance./ (B20)

Prepis intervjuja C s strokovno delavko Centra za socialno delo Pomurje, enote Gornja Radgona, Anito Kodila

1. Ali so v okviru postopka na CSD po razvezi zakonske zveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumi med staršema najpogostejša rešitev? Se vam zdi, da so v okviru nadaljnje obravnave sklenjeni sporazumi med staršema v korist otroka?

Namen predhodnega svetovanja je /staršema pomagati pri sklenitvi sporazuma,/(C1) /v veliki večini postopkov do sporazuma tudi pride./(C2) Se pa dogaja, da se /pozneje starš ali oba starša s sklenjenim sporazumom več ne strinjata, pogosto je to v primerih, kjer ostaja nerazrešeno vprašanje delitve skupnega premoženja./(C3) /Po večini da, v določenih primerih, ko starša ne izhajata iz koristi otroka, pa ne./(C4)

2. Ali dogovorjena višina preživnine običajno ustreza potrebam otroka? Kolikšen je najmanjši znesek, ki se vam zdi še ustrezen za določitev?

/Pri določanju višine preživnine je staršem v pomoč stroškovnik, s pomočjo katerega starši lahko ocenijo mesečne potrebe otroka,/(C5) /v večini primerov so njihove ocene realne, odvisne seveda tudi od njihovega življenjskega standarda./(C6) /Minimalen znesek, ki je še ustrezen za določitev, je po mojem mnenju 100 EUR./(C7)

3. Se pri svojem delu velikokrat srečate s primeri neplačane preživnine? Kako to vpliva na finančno stanje družine?

/Z neplačevanjem preživnine se srečujemo kar pogosto./(C8) Večji vpliv na finančno situacijo družine, ima to /pri družinah, ki so v slabšem finančnem položaju že nasploh (brezposelni, prejemniki denarno socialno pomoči, prejemniki minimalnih plač ...)./(C9)

4. Na kakšen način pomagate in usmerjate posameznika oz. zakonitega zastopnika, če preživnine ni plačal? Kakšni so običajno razlogi za neplačevanje?

/Seznanitev z možnostjo uveljavljanja nadomestila preživnine, možnost izvršbe preživnine./(C10) /Običajni razlogi za neplačevanje: slaba finančna situacija zavezanca, dolgovi zavezancev .../(C11)

5. Se večina zakonitih zastopnikov oz. upravičencev ob neplačevanju zavzema za pridobitev sredstev, do katerih je upravičena?

/Da, večina se jih odloči za uveljavljanje nadomestila preživnine pri Preživninskem skladu, redkeje se odločajo za izvršbo preživnine./(C12)

6. Ali na podlagi svojih izkušenj menite, da se sistemska ureditev glede prežिवninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?

/Da, zgodile so se predvsem pomembne spremembe na področju uveljavljanja nadomestila preživnine, ki olajšajo uveljavljanje nadomestila in v boljši položaj postavljajo že polnoletne otroke./ (C13)

7. Se vam je zdela kakšna sprememba še posebej pomembna? Imate sami predlog za izboljšanje?

/Uveljavljanje nadomestila preživnine tudi za polnoletne otroke, uveljavljanje nadomestila preživnine brez predhodne izvršbe./ (C14) /Moj predlog so enostavnejši postopki./ (C15)

Prepis intervjuja D s strokovno delavko Centra za socialno delo Pomurje, enote Lendava, Matejo Pamič

1. Ali so v okviru postopka na CSD po razvezi zakonske zveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumi med staršema najpogostejša rešitev? Se vam zdi, da so v okviru nadaljnje obravnave sklenjeni sporazumi med staršema v korist otroka?

/So najbolj pogosti/ (D1) ter /starši po naši oceni večinoma sledijo koristim otrok./ (D2)

2. Ali dogovorjena višina preživnine običajno ustreza potrebam otroka? Kolikšen je najmanjši znesek, ki se vam zdi še ustrezen za določitev?

/Dogovorjena preživnina običajno ustreza potrebam otroka,/ (D3) je pa pogosto /pri dogovarjanju odločilna finančna situacija staršev./ (D4) /Pri skupnem varstvu in vzgoji, ki je vedno bolj pogosta oblika dogovora o skrbi za otroke, se starši poleg preživnine običajno dogovorijo tudi o kritju posebnih, povečanih stroškov, kar je v korist otroka./ (D5) /Minimalni znesek je odvisen od finančnega položaja staršev in naj ne bi bil pod 150 evrov mesečno./ (D6)

3. Se pri svojem delu velikokrat srečate s primeri neplačane preživnine? Kako to vpliva na finančno stanje družine?

/Seveda, srečujemo se,/(D7) in to /neugodno vpliva na finančno situacijo družine./(D8)

4. Na kakšen način pomagata in usmerjata posameznika oz. zakonitega zastopnika, če zavezanec preživnine ni plačal? Kakšni so običajno razlogi za neplačevanje?

/V primeru neplačevanja pogosto pomagamo z informacijami o vseh možnostih izvršbe, izterjave, uveljavljanju nadomestil in uporabnikom pomagamo pri reševanju težav z neplačevanjem preživnine, nudimo pomoč pri izpolnjevanju vlog, seznanjamo jih z možnostjo prijave kaznivega dejanja./(D9) /Običajni razlogi za neplačevanje so poslabšanje finančnega položaja preživninskega zavezanca/(D10) in pa /težave ter nezaupanje v odnosu med staršema npr. uporabniki pogosto povezujejo, da če ni stikov, niso dolžni plačevati preživnine, ali menijo, da zakoniti zastopnik preživninska sredstva ne nameni za potrebe otroka./(D11)

5. Se večina zakonitih zastopnikov oz. upravičencev ob neplačevanju zavzema za pridobitev sredstev, do katerih je upravičena?

Zaznavamo, da /obstaja določena mera tolerance glede neplačevanja preživnine v primerih, ko so odnosi med bivšima partnerjema sicer urejeni in so zmožni starševskega sodelovanja, v teh primerih je večje razumevanje za položaj drugega starša in zaupanje, da bo zavezanec dolg poravnal, ko bo zmožel./(D12)

6. Ali na podlagi svojih izkušenj menite, da se sistemska ureditev glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?

/Zelo se izboljšuje situacija iz leta v leto, zakonodaja se na tem področju pogosto spreminja in vedno v prid povečanih možnosti in pravic./(D13) /Npr. pri uveljavljanju nadomestila preživnine se je spremenila zakonodaja najprej v prid polnoletnih otrok, nadalje več ni predpogoja neuspešne izvršbe za uveljavljanje pravice./(D14)

7. Se vam je zdela kakšna sprememba še posebej pomembna? Imate sami predlog za izboljšanje?

/Nadomestilo preživnine, brezplačna pravna pomoč./ (D15) /Kot predlog za izboljšanje bi se nam zdelo pomembno, da je višina nadomestila preživnine enaka sodno določeni preživnini ali pa da se vsaj dvigne višina./ (D16)

7.3 Priloga 3: Odprto kodiranje

1. Raziskovana tema: Pogostost sporazumov med staršema

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A1	Starša se v večini primerov v postopku razveze oz. po razpadu zunajzakonske skupnosti sporazumeta glede nadaljnje skrbi za otroke.	Sporazum v večini primerov.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
A2	V najboljšem primeru izhajata iz potreb otroka ...	Upoštevanje potreb otroka.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
A3	... in njune zmožnosti izvrševanja starševske skrbi.	Zmožnosti izvajanja starševske skrbi.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
A4	(npr. usklajevanje nove družinske realnosti in poklicnega življenja, preselitve v novo okolje ...).	Dejavniki izvajanja starševske skrbi v korist otroka.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
A5	V kolikor je bil dosežen zgolj »navidezen« sporazum, ki izhaja iz	Sklenitev navideznega sporazuma.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske

	situacijsko pogojenih potreb staršev (npr. da čim prej rešimo, da bomo imeli korist od tega ...), je korist otroka vprašljiva.			skupnosti.
B1	... sporazumi med staršema najbolj pogosti.	Pogostost sporazumov.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
B2	... v večini primerov so tudi v korist otroka.	Korist otrok v postopkih.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
C1	... staršema pomagati pri sklenitvi sporazuma.	Namen predhodnega svetovanja.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
C2	... v veliki večini postopkov do sporazuma tudi pride.	Pogostost sporazumov.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
D1	So najbolj pogosti ...	Pogostost sporazumov.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
D2	... starši po naši oceni večinoma sledijo koristim otrok.	Prizadevanje za koristi otrok.	Korist otroka pri sporazumih med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.

2. Raziskovana tema: Preživninska obveznost glede na potrebe otroka

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A6	Višina preživnine naj bi ustrezala potrebam otroka in zmožnostim	Ustrezna višina minimalne preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske

	zavezanca.		otroka.	skupnosti.
A7	Minimalni znesek za določitev preživnine iz vidika otroka ne bi smel biti nižji od 150 evrov.	Ustrezna višina minimalne preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
B3	... običajno ne ustreza potrebam otroka.	Višina preživnine ne zadostuje potrebam otroka.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
B4	... za miren razhod pristane na manjšo preživnino, kot so dejanske potrebe otroka.	Določitev zaradi nadaljnje situacije.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
B5	Višina preživnine je odvisna od večih dejavnikov: starost otroka, posebne potrebe, hobiji, preživninska zmožnost staršev ...	Dejavniki, ki vplivajo na višino preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
B6	Minimalni znesek za šolajočega se otroka se mi zdi ustrezen v višini 150 evrov.	Minimalni znesek ustrezne preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
C5	Pri določanju višine preživnine je staršem v pomoč stroškovnik, s pomočjo katerega starši lahko ocenijo mesečne potrebe otroka.	Stroškovnik kot pripomoček.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
C6	... v večini primerov so njihove ocene realne, odvisne seveda tudi od njihovega življenjskega standarda.	Določitev ustrezne višine preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
C7	Minimalen znesek, ki je še ustrezen za določitev, je po mojem mnenju 100 evrov.	Minimalni znesek ustrezne višine preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
D3	Dogovorjena preživnina	Ustrezajoča višina	Višina	Postopki po

	običajno ustreza potrebam otroka ...	potrebam otroka.	preživnine glede na potrebe otroka.	razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
D4	... je pa pogosto pri dogovarjanju odločilna finančna situacija staršev.	Odločilna finančna situacija staršev.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
D5	Pri skupnem varstvu in vzgoji, ki je vedno bolj pogosta oblika dogovora o skrbi za otroke, se starši poleg preživnine običajno dogovorijo tudi o kritju posebnih, povečanih stroškov, kar je v korist otroka.	Skupno varstvo in vzgoja ter dogovori v okviru postopka.	Sporazumi med staršema.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
D6	Minimalni znesek je odvisen od finančnega položaja staršev in naj ne bi bil pod 150 evrov mesečno.	Minimalni znesek določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.

3. Raziskovana tema: Neplačevanje prežvinn in vpliv na družinsko dinamiko

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A8	Da, s tovrstnimi situacijami se srečujem večkrat.	Pogostost primerov.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A9	Zavezanci tudi po sproženi izvršbi ne pričnejo izpolnjevati svoje obveznosti.	Neizpolnjevanje obveznosti.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A10	Izvršbe so tudi zaradi slabega finančnega stanja zavezanca, redkokdaj uspešne.	Neizterljivost v postopkih izvršb.	Neuspešnost postopkov.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.

A11	Neplačevanje preživnine finančno situacijo družine obremeni ...	Finančna obremenitev družine.	Vpliv na družinsko situacijo.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A12	... spravi v materialno stisko oz. ogrozi zagotavljanje potreb otroka v primeru, ko je socialno-ekonomski položaj starša, ki mu je otrok zaupan v varstvo in vzgojo, prav tako slab.	Ogrožanje potreb otroka.	Vpliv na družinsko situacijo.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
B7	... občasno srečam s primeri neplačane preživnine.	Pogostost zadev.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
B8	... slabši finančni položaj družine in predvsem otroka, kar vodi tudi v revščino.	Položaj družine.	Vpliv na družinsko situacijo.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
C8	Z neplačevanjem preživnine se srečujemo kar pogosto.	Pogostost primerov.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vključitev CSD v okviru postopkov.
C9	... vpliv pri družinah, ki so v slabšem finančnem položaju že nasploh (brezposelni, prejemniki denarno socialno pomoči, prejemniki minimalnih plač ...).	Neplačevanje preživnin pri družinah v slabšem finančnem položaju.	Vpliv na družinsko situacijo.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
D7	Seveda, srečujemo se ...	Pogostost neplačevanja preživnin.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vključitev CSD v okviru postopkov.
D8	... neugodno vpliva na finančno situacijo družine.	Vpliv na družinsko situacijo.	Vpliv na družinsko situacijo.	Vzroki in posledice neplačevanja

				preživnine.
--	--	--	--	-------------

4. Raziskovana tema: Pomoč v postopkih

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A13	... z možnostmi in postopki, vezanimi na izvršbo preživnine in uveljavljanja nadomestila preživnine iz Preživninskega sklada.	Možnosti upravičenca/zakonitega zastopnika.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A14	Preden poiščejo pomoč na centru zaradi neplačevanja preživnine, navadno že sami poskušajo nagovoriti zavezanca glede neplačevanja.	Nagovor zavezanca.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A15	V kolikor tega sami ne storijo, v okviru storitve prva socialna pomoč poskušamo vzpostaviti kontakt z zavezancem, izvedemo storitev, z namenom definiranja problema in iskanja možnih rešitev za nadaljnje plačevanje preživnine.	Postopek na CSD.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vključitev CSD v okviru postopkov.
B9	... skupen razgovor z zavezancem na centru za socialno delo.	Skupen razgovor.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vključitev CSD v okviru postopkov.
B10	... nadalje ga usmerimo v urejanje pravice na preživninski sklad ali pa naravnost na sodišče,	Urejanje pravice priPreživninskem skladu.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vključitev CSD v okviru postopkov.

	kjer sproži izvršbo neplačane preživnine.			
C10	Seznanitev z možnostjo uveljavljanja nadomestila preživnine, možnost izvršbe preživnine.	Pomoč v okviru postopkov CSD.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vključitev CSD v okviru postopkov.
pos	Običajni razlogi za neplačevanje: slaba finančna situacija zavezanca, dolgovi zavezancev ...	Razlogi za neplačevanje.	Razlogi za neplačevanje obveznosti.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
D9	V primeru neplačevanja pogosto pomagamo z informacijami o vseh možnostih izvršbe, izterjave, uveljavljanju nadomestil in uporabnikom pomagamo pri reševanju težav z neplačevanjem preživnine, nudimo pomoč pri izpolnjevanju vlog, seznanjamo jih z možnostjo prijave kaznivega dejanja.	Usmeritve s strani CSD.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
D10	Običajni razlogi za neplačevanje so poslabšanje finančnega položaja preživninskega zavezanca.	Razlogi za neplačevanje.	Razlogi za neplačevanje obveznosti.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
D11	... težave ter nezaupanje v odnosu med staršema npr. uporabniki pogosto povezujejo, da če ni stikov, niso dolžni plačevati preživnine, ali menijo, da zakoniti zastopnik preživninska sredstva ne nameni za	Razlogi za neplačevanje zaradi drugih dejavnikov.	Razlogi za neplačevanje obveznosti.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.

	potrebe otroka.			
--	-----------------	--	--	--

5. Raziskovana tema: Razlogi za neizpolnjevanje obveznosti

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A16	Do neplačevanja preživnine prihaja največkrat zaradi slabega socialno-ekonomskega položaja zavezanca.	Slab finančni položaj zavezanca.	Razlogi za neplačevanje obveznosti.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A17	V primeru poslabšanja položaja, se zavezanci pogosto ne poslužijo možnosti in ne sprožijo postopkov »znižanja« preživnine, temveč enostavno prenehajo s plačevanjem.	Odziv zavezanca v primeru poslabšanja njegovega položaja.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A18	... do neplačevanja tudi zaradi »nagajanja« med staršema, kot posledica konflikta med staršema, »strahu«, da bi starš denar porabil zase, in ne za otroka.	Strah zavezanca glede morebitne nenamenske porabe preživninskih sredstev.	Razlogi za neplačevanje obveznosti.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A19	Da, kljub vsemu pa se namreč srečujemo s situacijami, ko breme finančne skrbi za otroka za ceno »ljubega miru« prevzame starš, pri katerem otrok živi.	Razlog za neuveljavljanje pridobitve neplačanih obveznosti.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
A20	Ti starši so odločeni breme prevzeti nase, tudi za ceno soočanja z materialno stisko.	Prevzem finančnega bremena.	Vpliv na družinsko situacijo.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.

B11	... poslabšanje finančnega položaja, trenutne plačilne nesposobnosti ali kljubovanje drugemu partnerju.	Slab finančni položaj ali kljubovanje drugemu staršu otroka kot razlog za neplačevanje.	Razlogi za neplačevanje preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
B12	... večina upravičencev, oz. zakonitih zastopnikov, se zavzema za pridobitev navedenih sredstev, tudi s pomočjo centra za socialno delo.	Angažiranost za pridobitev sredstev.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
B13	... uveljavljajo socialne transferje, so za pridobitev pravic, ustrezne postopke dolžni sprožiti.	Dolžnost sprožitve postopka.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
C12	Da, večina se jih odloči za uveljavljanje nadomestila preživnine pri Preživninskem skladu, redkeje se odločajo za izvršbo preživnine.	Postopki, ki jih sprožijo upravičenci.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.
D12	... obstaja določena mera tolerance glede neplačevanja preživnine v primerih, ko so odnosi med bivšima partnerjema sicer urejeni in so zmožni starševskega sodelovanja, v teh primerih je večje razumevanje za položaj drugega starša in zaupanje, da bo zavezanec dolg poravnal, ko bo zmož.	Toleranca glede neplačevanja.	Vpliv na družinsko situacijo.	Vzroki in posledice neplačevanja preživnine.

6. Raziskovana tema: Izboljšave sistemske ureditve

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
A21	Uzakonjena je preživninska obveza, način določanja preživnine, poti izvršbe, uveljavljanja nadomestila preživnine.	Uzakonjeni postopki v primeru neplačevanja preživnin	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
A22	Spremembo na bolje je prinesla možnost neposrednega uveljavljanja nadomestila preživnine na Preživninskem skladu.	Skrajšani postopek v primeru uveljavljanja nadomestila preživnine.	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
A23	... mimo sodnih postopkov.	Izvensodni postopek.	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
B14	... se nekoliko izboljšuje, saj je velik korak že to, da za vlogo na Preživninski sklad ni potrebno predhodno sprožiti izvršbo.	Uveljavljanje pravice brez postopka sprožitve izvršbe.	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
B15	Tako se skrajša čas rešitve zadeve, zmanjšana je izpostavljenost bivšega partnerja.	Prednosti sprememb.	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
B16	... vedno veliko slabosti, veliko dokumentacije, predolgo časovno obdobje urejanja ...	Slabosti pri urejanju pravic.	Soočanje s primeri neplačane preživnine.	Zakonodajna ureditev.
B17	Da za vložitev vloge na	Za vložitev vloge niso	Sistemske	Zakonodajna

	Preživninski sklad ni potrebna predhodna izvršba.	potrebni drugi postopki.	izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	ureditev.
B18	... določanja preživnine, bi morala biti določena neka povprečna meja višine preživnine glede na starostno obdobje otroka.	Meja preživnine glede na starostno obdobje otroka.	Predlogi za spremembe.	Zakonodajna ureditev.
B19	... prejemnike denarne socialne pomoči bi morala obstajati možnost izvršbe preživnine.	Izvršba tudi za prejemnike DSP.	Predlogi za spremembe.	Zakonodajna ureditev.
B20	... višina nadomestila preživnine morala biti enaka določeni preživnini – vsaj za plačilno sposobne zavezance.	Višina nadomestila enaka določeni preživnini.	Predlogi za spremembe.	Zakonodajna ureditev.
C13	Da, zgodile so se predvsem pomembne spremembe na področju uveljavljanja nadomestila preživnine, ki olajšajo uveljavljanje nadomestila in v boljši položaj postavljajo že polnoletne otroke.	Pomembne spremembe.	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
C14	Uveljavljanje nadomestila preživnine tudi za polnoletne otroke, uveljavljanje nadomestila preživnine brez predhodne izvršbe.	Pomembne spremembe.	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
C15	Moj predlog so enostavnejši postopki.	Poenostavitev postopkov.	Predlogi za spremembe.	Zakonodajna ureditev.
D13	Zelo se izboljšuje	Spremembe	Sistemske	Zakonodajna

	situacija iz leta v leto, zakonodaja se na tem področju pogosto spreminja in vedno v prid povečanih možnosti in pravic.	zakonodaje v prid upravičencev.	izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	ureditev.
D14	Npr. pri uveljavljanju nadomestila preživnine se je spremenila zakonodaja najprej v prid polnoletnih otrok, nadalje več ni predpogoja neuspešne izvršbe za uveljavljanje pravice.	Zadnje spremembe na področju.	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
D15	Nadomestilo preživnine, brezplačna pravna pomoč.	Pomembne spremembe.	Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin.	Zakonodajna ureditev.
D16	Kot predlog za izboljšanje bi se nam zdelo pomembno, da je višina nadomestila preživnine enaka sodno določeni preživnini ali pa da se vsaj dvigne višina.	Predlogi za izboljšanje, vezani na višino nadomestila preživnine.	Predlogi za spremembe.	Zakonodajna ureditev.

7.4 Priloga 4: Smernice za intervju

7.4.1 Smernice za intervju s predstavnicami staršev, ki so jim bili otroci dodeljeni v vzgojo in varstvo po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti

- Na kakšen način ste se z nekdanjim partnerjem/zakoncem dogovorila glede višine preživnine za svoje otroke? Sta v postopku na CSD sklenila sporazum?

- Je bil postopek na CSD v skladu z vašimi pričakovanji? Ste pri postopku kaj pogrešali? Ste potrebne informacije pridobivali tudi od drugih organov, in če da, kako?
- Ali takrat določena preživnina za otroka zadostuje in kolikšen delež otrokovih potreb pokrije? Ali razmišljate, da bi zahtevali povišanje preživnine?
- Ali zavezanec za preživnino svoje obveznosti mesečno redno izpolnjuje?
- Na koga bi se obrnili, če svojih obveznosti ne bi redno izpolnjeval? Bi se takoj zavzemali za pridobitev sredstev? Ste seznanjeni s postopkom? Če ste, prosim, da ga na kratko opišete.
- Ali glede na svoje izkušnje menite, da se sistemska ureditev v državi glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?
- Imate sami predlog za izboljšanje ali poenostavitev postopkov na sistemski ravni?

7.5 Priloga 5: Prepis intervjujev

7.5.1 Prepis intervjujev s predstavnicami staršev, ki so jim bili otroci dodeljeni v vzgojo in varstvo po razvezi zakonske zveze oz. razpadu zunajzakonske skupnosti

Prepis intervjuja E – Polona

1. Na kakšen način ste se z nekdanjim partnerjem/zakoncem dogovorila glede višine preživnine za svoje otroke? Sta v postopku na CSD sklenila sporazum?

/S partnerjem sva vložila predlog za sporazumno razvezo ter tako sporazumno določila višino preživnine, katero je potem potrdilo tudi sodišče./(E1) *Tudi /na CSD sva dogovorila sporazumno višino,/*(E2) *ki sva jo potem vnesla v predlog sodišču./*(E3)

2. Je bil postopek na CSD v skladu z vašimi pričakovanji? Ste pri postopku kaj pogrešali? Ste potrebne informacije pridobivali tudi od drugih organov, in če da, kako?

/Postopek na CSD je bil v skladu z mojimi pričakovanji/(E4) *in /ničesar nisem pogrešala./*(E5)

/Potrebni info nisem pridobivala pri drugih organih, saj poznam postopke./(E6)

3. Ali takrat določena preživnina za otroka zadostuje in kolikšen delež otrokovih potreb pokrije? Ali razmišljate, da bi zahtevali povišanje preživnine?

/Takrat določena preživnina ni zadostovala za kritje stroškov,/(E7) /bivši partner pa ni želel več prispevati k preživljanju otrok, tako sem po letu in pol vložila predlog za zvišanje preživnine/(E8) in /v postopku mediacije zvišala preživnino, ki jo je sodišče potem potrdilo./ (E9) /Sedaj določena preživnina krije polovico stroškov seveda vsakodnevnih,/(E10) kakšnih /izrednih, letovanja v šoli in izven, nakupi večjih stvari – kolesa, skiro, birma, obhajilo, pa seveda ne krijejo v nobenem odstotku./ (E11)

4. Ali zavezanec za preživnino svoje obveznosti mesečno redno izpolnjuje?

/Zavezanec svojo obveznost mesečno redno izpolnjuje./ (E12)

5. Na koga bi se obrnili, če svojih obveznosti ne bi redno izpolnjeval? Bi se takoj zavzemali za pridobitev sredstev? Ste seznanjeni s postopkom? Če ste, prosim, da ga na kratko opišete.

V kolikor /obveznosti ne bi redno izpolnjeval, bi takoj vložila predlog za izvršbo na sodišču, to lahko storim že takoj, ko en obrok ne poravna./ (E13) /Postopek: sama bi si pridobila potrebne njegove osebne podatke, sodno poravnavo o določeni preživnini imam in bi jo priložila k predlogu za izvršbo, katerega bi si sama napisala ter ga vložila pri okrajnem sodišču njegovega stalnega bivališča./ (E14) /V kolikor izvršba ne bi bila uspešna, pa bi podala še predlog na Preživninski sklad./ (E15)

6. Ali glede na svoje izkušnje menite, da se sistemska ureditev v državi glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?

Glede na moje izkušnje se /sistemska ureditev glede preživninskih obveznosti izboljšuje,/(E16) saj so /te v izvršilnem postopku prednostne, kakor tudi se jih lahko izterjuje za eno leto vnaprej ter pred pravnomočnostjo sklepa o izvršbi./ (E17)

7. Imate sami predlog za izboljšanje ali poenostavitev postopkov na sistemski ravni?

/Nimam predloga za izboljšanje./ (E18)

Prepis intervjuja F – Mojca

1. Na kakšen način ste se z nekdanjim partnerjem/zakoncem dogovorila glede višine preživnine za svoje otroke? Sta v postopku na CSD sklenila sporazum?

/Sporazuma nisva sklenila na CSD, ker se on na vabilo ni odzval./ (F1) /Sporazum sva sklenila na sodišču po skupnem dogovoru./ (F2)

2. Je bil postopek na CSD v skladu z vašimi pričakovanji? Ste pri postopku kaj pogrešali? Ste potrebne informacije pridobivali tudi od drugih organov, in če da, kako?

/Postopek je bil v skladu z mojimi pričakovanji./ (F3) /Potrebne informacije pa sem pridobivala od svoje odvetnice./ (F4)

3. Ali takrat določena preživnina za otroka zadostuje in kolikšen delež otrokovih potreb pokrije? Ali razmišljate, da bi zahtevali povišanje preživnine?

Iskreno, /ne zadostuje, saj sem v sami agoniji razveze zakonske zveze pristala na manj, kot bi zadostovalo, zato da se razveza čim prej in čim mirneje zaključi./ (F5) /Preživnina pokrije po grobi oceni morda 1/3 otrokovih potreb./ (F6) /O zvišanju preživnine ne preišlujem, ker bi s tem prelomila svoj del dogovora./ (F7) poleg tega pa si /želim mirnih odnosov z očetom svojih otrok, kolikor se le da./ (F8)

4. Ali zavezanec za preživnino svoje obveznosti mesečno redno izpolnjuje?

/Da./ (F9)

5. Na koga bi se obrnili, če svojih obveznosti ne bi redno izpolnjeval? Bi se takoj zavzemali za pridobitev sredstev? Ste seznanjeni s postopkom? Če ste, prosim, da ga na kratko opišete.

/Nisem povsem seznanjena, kolikor vem, pa bi se morala obrniti direktno na odvetnico, saj oče mojih otrok dela v tujini – Avstriji/ (F10) in so po /mojih informacijah postopki veliko hitrejši na ta način, kot če jih rešuje CSD po uradni dolžnosti, saj dolgo časa traja samo pridobivanje podatkov, dolgo se rešujejo vloge .../ (F11)

6. Ali glede na svoje izkušnje menite, da se sistemska ureditev v državi glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?

/O zadevi nimam mnenja, moja izkušnja je pozitivna, kar se institucij tiče./ (F12)

7. Imate sami predlog za izboljšanje ali poenostavitev postopkov na sistemski ravni?

Menim, da so /postopki dokaj enostavni, v kolikor gre za sporazumno in obojestransko reševanje problematike./ (F13) /Težava nastane, ko se obe strani ne strinjata – v tem primeru je sodišče neizbežno./ (F14)

Prepis intervjuja G – Tina

1. Na kakšen način ste se z nekdanjim partnerjem/zakoncem dogovorila glede višine preživnine za svoje otroke? Sta v postopku na CSD sklenila sporazum?

/Sporazum sva sklenila po nekaj razgovorih na CSD./ (G1)

2. Je bil postopek na CSD v skladu z vašimi pričakovanji? Ste pri postopku kaj pogrešali? Ste potrebne informacije pridobivali tudi od drugih organov, in če da, kako?

/Da, nimam pripomb./ (G2) /Določene informacije sem pridobila od prijateljice, ki dela na sodišču./ (G3)

3. Ali takrat določena preživnina za otroka zadostuje in kolikšen delež otrokovih potreb pokrije? Ali razmišljate, da bi zahtevali povišanje preživnine?

/Zadostuje za določene sprotne stroške v šoli ter za osnovne potrebščine./ (G4) /Vse, kar se ostalega tiče, npr. dopusti, izvenšolske dejavnosti, praznovanja, ne zadostuje./ (G5) /Za zdaj ne, ker sama s svojimi dohodki še zmorem./ (G6) /V kolikor v prihodnje ne bom, bom višanje zahtevala./ (G7)

4. Ali zavezanec za preživnino svoje obveznosti mesečno redno izpolnjuje?

/Da, ker ima plačilo urejeno s trajnikom, z zamikom potem uredi nov znesek po valorizaciji preživnine./ (G8)

5. Na koga bi se obrnili, če svojih obveznosti ne bi redno izpolnjeval? Bi se takoj zavzemali za pridobitev sredstev? Ste seznanjeni s postopkom? Če ste, prosim, da ga na kratko opišete.

/Na prijateljico./ (G9) /Tako j mogoče ne, odvisno od tega, kaj bi bil razlog za neplačilo./ (G10)
Da, možna je izvršba celotnega zneska./ (G11) /Možno je tudi nadomestilo preživnine od sklada ter njihova izvršba do višine nadomestila./ (G12)

6. Ali glede na svoje izkušnje menite, da se sistemska ureditev v državi glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?

/Pa počasi se./ (G13) /predvsem glede pravic na Preživninskem skladu./ (G14)

7. Imate sami predlog za izboljšanje ali poenostavitev postopkov na sistemski ravni?

Smiselno bi bilo, da bi se /poenostavili postopki za pridobitev preživnine./ (G15) Da bi se npr. /uredilo avtomatsko plačevanje obveznosti od vsakega dohodka, ki ga starš prejema./ (G16)
/Preživnina ima oz. bi morala imeti prednost pred vsako drugo obveznostjo./ (G17)

Prepis intervjuja H – Maruša

1. Na kakšen način ste se z nekdanjim partnerjem/zakoncem dogovorila glede višine preživnine za svoje otroke? Sta v postopku na CSD sklenila sporazum?

/V okviru sporazuma na centru./ (H1) /Bivši partner se na vabilo na začetku ni odzval, saj je bil mnenja, da bova s partnersko zvezo še lahko nadaljevala./ (H2) vendar ko je /dobil jasno vedeti, da sva končala, se je naslednjemu vabilu odzval./ (H3) /Tako sva se potem kompromisno dogovorila glede osnovnih zadev za otroka./ (H4)

2. Je bil postopek na CSD v skladu z vašimi pričakovanji? Ste pri postopku kaj pogrešali? Ste potrebne informacije pridobivali tudi od drugih organov, in če da, kako?

/Je, zaposlena naju je spodbujala k sklenitvi dogovora./ (H5) pa /tudi k sostarševstvu, vendar na to sama nisem pristala./ (H6) /Dobro sem se pozanimala glede vsega potrebnega pri odvetnici, ko sem mislila, da v postopku na centru ne bo sodeloval./ (H7)

3. Ali takrat določena preživnina za otroka zadostuje in kolikšen delež otrokovih potreb pokrije? Ali razmišljate, da bi zahtevali povišanje preživnine?

/Ne zadostuje./ (H8) /premišljujem, da bi zahtevala povišanje, o čemer sem obvestila že bivšega partnerja./ (H9)

4. Ali zavezanec za preživnino svoje obveznosti mesečno redno izpolnjuje?

/Da, vendar vmes zamudi s plačilom./ (H10)

5. Na koga bi se obrnili, če svojih obveznosti ne bi redno izpolnjeval? Bi se takoj zavzemali za pridobitev sredstev? Ste seznanjeni s postopkom? Če ste, prosim, da ga na kratko opišete.

/Ponovno na odvetnico ali na center./ (H11) /Da, bi se, ker je to denar za otroke, ni namenjen meni./ (H12) /Sprožila bi izvršbo, če pa do plačevanja še vedno ne bi prihajalo, bi pa dala vlogo na Preživninski sklad./ (H13)

6. Ali glede na svoje izkušnje menite, da se sistemska ureditev v državi glede preživninskih obveznosti in njihovega izpolnjevanja izboljšuje? Če da, zakaj?

/O tem nisem veliko seznanjena./ (H14)

7. Imate sami predlog za izboljšanje ali poenostavitev postopkov na sistemski ravni?

/Da, čim manj papirologije ter postopkov./ (H15) /Prekinitev partnerske zveze je naporna za vse vpletene, zato takrat komaj zbereš zadosti moči, da urediš vse potrebno./ (H16)

7.6 Priloga 5: Odprto kodiranje

1. Raziskovana tema: Postopek določitve preživnine, pridobivanje potrebnih informacij

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
E1	S partnerjem sva vložila predlog za sporazumno razvezo ter tako sporazumno določila višino preživnine, katero je potem potrdilo tudi sodišče.	Sporazumna razveza ter sporazum glede vseh ostalih vprašanj.	Način določitve preživnine.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.

E2	... na CSD sva dogovorila sporazumno višino ...	Dogovor na CSD.	Način določitve preživnine.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
E3	... ki sva jo potem vnesla v predlog sodišču.	Vsebina dogovora v predlogu za sodišče.	Način določitve preživnine.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
E4	Postopek na CSD je bil v skladu z mojimi pričakovanji ...	Pričakovan potek postopka.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
E5	... ničesar nisem pogrešala.	Brez drugih pričakovanj v postopku.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
E6	Potrebni info nisem pridobivala pri drugih organih, saj poznam postopke.	Brez pridobivanj dodatnih informacij zaradi seznanjenosti.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
F1	Sporazuma nisva sklenila na CSD, ker se on na vabilo ni odzval.	Neodzivnost nekdanjega partnerja.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
F2	Sporazum sva sklenila na sodišču po skupnem dogovoru.	Sklenjen sporazum na sodišču.	Način določitve preživnine.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
F3	Postopek je bil v skladu z mojimi pričakovanji.	Pričakovan potek postopka.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
F4	Potrebne informacije pa sem pridobivala od svoje odvetnice.	Informacije od odvetnice.	Pridobivanje potrebnih informacij.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
G1	Sporazum sva sklenila po nekaj razgovorih na CSD.	Sklenjen sporazum na CSD.	Način določitve preživnine.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.

				skupnosti.
G2	Da, nimam pripomb.	Brez pripomb glede postopka na CSD.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
G3	Določene informacije sem pridobila od prijateljice, ki dela na sodišču.	Pridobitev informacij od prijateljice.	Pridobivanje potrebnih informacij.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
H1	V okviru sporazuma na centru.	Sporazum na CSD.	Način določitve preživnine.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
H2	Bivši partner se na vabilo na začetku ni odzval, saj je bil mnenja, da bova s partnersko zvezo še lahko nadaljevala ...	Upanje na nadaljevanje partnerske zveze, začetno nesodelovanje v postopku.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
H3	...dobil jasno vedeti, da sva končala, se je naslednjemu le vabilu odzval.	Nadaljnje sodelovanje drugega starša.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
H4	Tako sva se potem kompromisno dogovorila glede osnovnih zadev za otroka.	Dogovor glede potrebnih zadev na CSD.	Način določitve preživnine.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
H5	Je, zaposlena naju je spodbujala k sklenitvi dogovora ...	CSD ju je spodbujal k dogovoru.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
H6	... tudi k sostarševstvu, vendar na to sama nisem pristala.	Na sostarševstvo ni pristala.	Postopek na CSD.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.
H7	Dobro sem se pozanimala glede vsega potrebnega pri odvetnici,	Nasveti odvetnice.	Pridobivanje potrebnih informacij.	Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti.

	ko sem mislila, da v postopku na centru ne bo sodeloval.			skupnosti.
--	--	--	--	------------

3. Raziskovana tema: Višina preživnine glede na potrebe otroka

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
E7	Takrat določena preživnina ni zadostovala za kritje stroškov ...	Preživnina ni zadostovala.	Ustreznost določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
E8	... bivši partner pa ni želel več prispevati k preživljanju otrok, tako sem po letu in pol vložila predlog za zvišanje preživnine ...	Predlog za zvišanje preživnine.	Ustreznost določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
E9	... v postopku mediacije zvišala preživnino, ki jo je sodišče potem potrdilo.	Zvišanje preživnine v postopku mediacije.	Ustreznost določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
E10	Sedaj določena preživnina krije polovico stroškov, seveda vsakodnevnih.	Pokrivanje le polovice stroškov.	Namenska poraba preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
E11	... izrednih, letovanja v šoli in izven, nakupi večjih stvari – kolesa, skiro, birma, obhajilo, pa seveda ne krijejo v nobenem odstotku.	Preživnina ne pokriva izrednih stroškov.	Ustreznost določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
F5	... ne zadostuje, saj sem v sami agoniji razveze zakonske zveze pristala na manj, kot bi zadostovalo, zato da se razveza čim prej in čim mirneje zaključi.	Preživnina ne zadostuje ter želja po hitrem koncu postopka.	Ustreznost določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.

F6	Preživnina pokrije po grobi oceni morda 1/3 otrokovih potreb.	Preživnina pokrije le 1/3 otrokovih potreb.	Ustreznost določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
F7	O zvišanju preživnine ne premišlujem, ker bi s tem prelomila svoj del dogovora ...	Noče zvišanja preživnine zaradi medsebojnega dogovora.	Zvišanje preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
F8	... želim mirnih odnosov z očetom svojih otrok, kolikor se le da.	Prevlada želja po mirnih odnosih.	Zvišanje preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
G4	Zadostuje za določene sprotne stroške v šoli ter za osnovne potrebščine.	Za sprotne stroške in osnovne potrebščine.	Namenska poraba preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
G5	Vse, kar se ostalega tiče, npr. dopusti, izvenšolske dejavnosti, praznovanja, ne zadostuje.	Ne zadostuje za druge dejavnosti.	Ustreznost določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
G6	Za zdaj ne, ker sama s svojimi dohodki še zmorem.	Zmore s svojimi dohodki.	Zvišanje preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
G7	V kolikor v prihodnje ne bom, bom višanje zahtevala.	Zvišanje, če ne bo zmogla.	Zvišanje preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
H8	Ne zadostuje ...	Preživnina ne zadostuje.	Ustreznost določene preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.
H9	... premišlujem, da bi zahtevala povišanje, o čemer sem obvestila že bivšega partnerja.	Premišljuje o zahtevi po povišanju.	Zvišanje preživnine.	Višina preživnine glede na potrebe otroka.

4. Raziskovana tema: Izpolnjevanje obveznosti

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
E12	Zavezanec svojo obveznost mesečno redno izpolnjuje.	Redno izpolnjevanje obveznosti.	Plačilo preživnine.	Izpolnjevanje preživninskih obveznosti.
F9	Da.	Redno izpolnjevanje obveznosti.	Plačilo preživnine.	Izpolnjevanje preživninskih obveznosti.
G8	Da, ker ima plačilo urejeno s trajnikom, z zamikom potem uredi nov znesek po valorizaciji preživnine.	Redno plačilo s trajnikom.	Plačilo preživnine.	Izpolnjevanje preživninskih obveznosti.
H10	Da, vendar vmes zamudi s plačilom.	Redno izpolnjevanje z občasno zamudo.	Plačilo preživnine.	Izpolnjevanje preživninskih obveznosti.

5. Raziskovana tema: Načini pridobivanja sredstev in informacij v primeru neplačevanja obveznosti

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
E13	... obveznosti ne bi redno izpolnjeval, bi takoj vložila predlog za izvršbo na sodišču, to lahko storim že takoj, ko en obrok ne poravna.	Takojšnja vložitev predloga za izvršbo.	Ozaveščenost s postopki v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.
E14	Postopek: sama bi si pridobila potrebne njegove osebne podatke, sodno poravnavo o določeni preživnini imam in bi jo priložila k predlogu za izvršbo,	Opis postopka izvršbe.	Ozaveščenost s postopki v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.

	katerega bi si sama napisala ter ga vložila pri okrajnem sodišču njegovega stalnega bivališča.			
E15	V kolikor izvršba ne bi bila uspešna, pa bi podala še predlog na Preživninski sklad.	Neuspela izvršba – Preživninski sklad.	Ozaveščenost s postopki v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.
F10	Nisem povsem seznanjena, kolikor vem, pa bi se morala obrniti direktno na odvetnico, saj oče mojih otrok dela v tujini – Avstriji ...	Informacije od odvetnice zaradi zaposlenosti drugega starša v tujini.	Pridobivanje informacij v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.
F11	... mojih informacijah postopki veliko hitrejši na ta način, kot če jih rešuje CSD po uradni dolžnosti, saj dolgo časa traja samo pridobivanje podatkov, dolgo se rešujejo vloge ...	Hitrejši postopki.	Pridobivanje informacij v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.
G9	Na prijateljico.	Pomoč prijateljice.	Pridobivanje informacij v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.
G10	Takoj mogoče ne, odvisno od tega, kaj bi bil razlog za neplačilo.	Vložitev izvršbe odvisna od razloga za neplačilo.	Ukrepanje ob neplačevanju obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega

				zastopnika.
G11	Da, možna je izvršba celotnega zneska.	Seznanjenost z možnostjo izvršbe.	Ozaveščenost s postopki v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.
G12	Možno je tudi nadomestilo preživnine od sklada ter njihova izvršba do višine nadomestila.	Možnosti pri Preživninskem skladu.	Ozaveščenost s postopki v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.
H11	Ponovno na odvetnico ali na center.	Pomoč v primeru neplačevanja preživnine.	Pridobivanje informacij v primeru neizpolnjevanja obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.
H12	Da, bi se, ker je to denar za otroke, ni namenjen meni.	Odločitev za postopek izvršbe.	Ukrepanje ob neplačevanju obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika..
H13	Sprožila bi izvršbo, če pa do plačevanja še vedno ne bi prihajalo, bi pa dala vlogo na Preživninski sklad.	Odziv v primeru neplačevanja.	Ukrepanje ob neplačevanju obveznosti.	Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika.

6. Raziskovana tema: Izboljšave sistemske ureditve

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Nadkategorija
E16	... sistemska ureditev glede preživninskih obveznosti izboljšuje ...	Izboljšava sistemske ureditve.	Napredek sistemske ureditve.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
E17	... te v izvršilnem postopku prednostne, kakor tudi se jih lahko izterjuje za eno leto vnaprej ter pred pravnomočnostjo sklepa o izvršbi.	Prednosti izterjave preživninske obveznosti.	Napredek sistemske ureditve.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
E18	Nimam predloga za izboljšanje.	Brez predloga za izboljšave.	Predlogi za izboljšanje postopkov.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
F12	O zadevi nimam mnenja, moja izkušnja je pozitivna, kar se institucij tiče.	Brez mnenja.	Predlogi za izboljšanje postopkov.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
F13	... postopki dokaj enostavni, v kolikor gre za sporazumno in obojestransko reševanje problematike.	Postopki enostavni v primeru sodelovanja med staršema.	Napredek sistemske ureditve.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
F14	Težava nastane, ko se obe strani ne strinjata – v tem primeru je sodišče neizbežno.	Oteženi postopki, ko se starša ne strinjata.	Ovire v sistemu.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
G13	Pa počasi se ...	Postopne izboljšave sistemske ureditve.	Napredek sistemske ureditve.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
G14	... predvsem glede pravic na Preživninskem skladu.	Izboljšave glede pravic pri Preživninskem skladu.	Napredek sistemske ureditve.	Sistemska ureditev in možnosti

				izboljšanja.
G15	... poenostavili postopki za pridobitev preživnine.	Predlog: poenostavitev postopkov.	Predlogi za izboljšanje postopkov.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
G16	... uredilo avtomatsko plačevanje obveznosti od vsakega dohodka, ki ga starš prejema.	Predlog: avtomatsko plačevanje obveznosti.	Predlogi za izboljšanje postopkov.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
G17	Preživnina ima oz. bi morala imeti prednost pred vsako drugo obveznostjo.	Prednost preživninske obveznosti.	Predlogi za izboljšanje postopkov.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
H14	O tem nisem veliko seznanjena.	Neseznanjenost z izboljšavami.	Predlogi za izboljšanje postopkov.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
H15	Da, čim manj papirologije ter postopkov.	Predlog: manj uradnih zadev.	Predlogi za izboljšanje postopkov.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.
H16	Prekinitev partnerske zveze je naporna za vse vpletene, zato takrat komaj zbereš zadosti moči, da urediš vse potrebno.	Obremenežnost z družinsko situacijo.	Ovire v sistemu.	Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja.

7.7 Priloga 6: Osno kodiranje

7.7.1 Intervjuji A, B, C, D

Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti

Sporazumi med staršema:

- sporazum v večini primerov (A1)
- pogostost sporazumov (B1, C2, D1)

- namen predhodnega svetovanja (C1)
- stroškovnik kot pripomoček (C5)
- odločilno finančno stanje staršev (D4)
- skupno varstvo in vzgoja ter dogovori v okviru postopka (D5)

Korist otroka pri sporazumih med staršema:

- upoštevanje potreb otroka (A2)
- zmožnosti izvajanja starševske skrbi (A3)
- dejavniki izvajanja starševske skrbi v korist otroka (A4)
- sklenitev navideznega sporazuma (A5)
- korist otrok v postopkih (B2, D2)

Višina preživnine glede na potrebe otroka:

- ustrezna višina minimalne preživnine (A6, A7, B6, C7, D6)
- višina preživnine ne zadostuje potrebam otroka (B3)
- določitev zaradi nadaljnje situacije (B4)
- dejavniki, ki vplivajo na višino preživnine (B5)
- ustrezajoča višina potrebam otroka (D3)

Vzroki in posledice neplačevanja preživnine

Soočanje s primeri neplačane preživnine:

- pogostost primerov (A8, C8)
- neizpolnjevanje obveznosti (A9)
- pogostost zadev (B7, D7)
- možnosti upravičenca/zakonitega zastopnika (A13)
- nagovor zavezanca (A14)
- postopek na CSD (A15)
- skupni razgovor (B9)
- urejanje pravice pri Preživninskem skladu (B10)
- pomoč v okviru postopkov CSD (C10)
- usmeritve s strani CSD (D9)
- odziv zavezanca v primeru poslabšanja njegovega položaja (A17)
- razlog za neuveljavljanje pridobitve neplačanih obveznosti (A19)

- angažiranost za pridobitev sredstev (B12)
- dolžnost sprožitve postopka (B13)
- postopki, ki jih sprožijo upravičenci (C12)
- slabosti pri urejanju pravic (B16)

Neuspešnost postopkov:

- neizterljivost v postopkih izvršb (A10)

Vpliv na družinske okoliščine:

- finančna obremenitev družine (A11)
- ogrožanje potreb otroka (A12)
- položaj družine (B8, D8)
- neplačevanje preživnin pri družinah v slabšem finančnem položaju (C9)
- prevzem finančnega bremena (A20)
- toleranca glede neplačevanja (D12)

Razlogi za neplačevanje obveznosti:

- slaba finančna situacija zavezanca, dolgovi (C11)
- poslabšanje finančnega položaja (D10)
- razlogi za neplačevanje zaradi drugih dejavnikov (D11)
- slab socialno – ekonomski položaj (A16)
- strah zavezanca glede nenamenske porabe preživninskih sredstev (A18)
- kljubovanje drugemu staršu otroka kot razlog za neplačevanje (B11)

Zakonodajna ureditev

Sistemske izboljšave na področju neplačevanja preživnin:

- uzakonjeni postopki v primeru neplačevanja preživnin (A21)
- skrajšani postopek v primeru uveljavljanja nadomestila preživnine (A22)
- izvensodni postopek (A23)
- uveljavljanje pravice brez postopka sprožitve izvršbe (B14)
- prednosti sprememb (B15)
- za vložitev vloge niso potrebni drugi postopki (B17)
- pomembne spremembe (C13, C14, D14, D15)
- spremembe zakonodaje v prid upravičencev (D13)

Predlogi za spremembe:

- meja preživnine glede na starostno obdobje otroka (B18)
- izvršba tudi za prejemnike DSP (B19)
- višina nadomestila enaka določeni preživnini (B20)
- poenostavitev postopkov (C15)
- predlogi za izboljšanje, vezani na višino nadomestila preživnine (D16)

7.7.2 Intervjuji E, F, G, H

Postopki po razvezi/razpadu zunajzakonske skupnosti

Način določitve preživnine:

- sporazumna razveza in sporazum glede vseh ostalih vprašanj (E1)
- dogovor na CSD (E2)
- vsebina dogovora v predlogu za sodišče (E3)
- sklenjen sporazum na sodišču (F2)
- sklenjen sporazum na CSD (G1, H1)
- dogovor glede potrebnih zadev na CSD (H4)

Postopek na CSD:

- pričakovan potek postopka (E4)
- brez drugih pričakovanj v postopku (E5)
- brez pridobivanja dodatnih informacij zaradi seznanjenosti (E6)
- neodzivnost nekdanjega partnerja (F1)
- pričakovan potek postopka (F3)
- brez pripomb glede postopka na CSD (G2)
- upanje na nadaljevanje partnerske zveze, začetno nesodelovanje v postopku (H2)
- nadaljnje sodelovanje drugega starša (H3)
- CSD ju je spodbujal k dogovoru (H5)
- na sostarševstvo ni pristala (H6)

Pridobivanje potrebnih informacij:

- informacije od odvetnice (F4)

- pridobitev informacij od prijateljice (G3)
- nasveti odvetnice (H7)

Višina preživnine glede na potrebe otroka

Ustreznost določene preživnine:

- preživnina ni zadostovala (E7)
- vložen predlog za zvišanje preživnine (E8)
- zvišanje preživnine v postopku mediacije (E9)
- preživnina ne pokriva izrednih stroškov (E11)
- preživnina ne zadostuje in želja po hitrem koncu postopka (F5)
- preživnina pokrije 1/3 otrokovih potreb (F6)
- ne zadostuje za druge dejavnosti (G5)
- preživnina ne zadostuje (H8)

Namenska poraba preživnine:

- pokrivanje le polovice stroškov (E10)
- za sprotne stroške in osnovne potrebščine (G4)

Zvišanje preživnine:

- noče zvišanja preživnine zaradi medsebojnega dogovora (F7)
- prevlada želja po mirnih odnosih (F8)
- zmore s svojimi dohodki (G6)
- zvišanje, če ne bo zmogla (G7)
- premišljuje o zahtevi po povišanju (H9)

Izpolnjevanje preživninskih obveznosti

Plačilo preživnine:

- redno izpolnjevanje obveznosti (E12, F9)
- redno plačilo s trajnikom (G8)
- redno izpolnjevanje z občasno zamudo (H10)

Neplačevanje obveznosti zavezanca in odzivi upravičenca oz. zakonitega zastopnika

Ozaveščenost glede postopkov v primeru neizpolnjevanja obveznosti:

- takojšnja vložitev predloga za izvršbo (E13)
- opis postopka izvršbe (E14)
- neuspela izvršba – preživninski sklad (E15)
- seznanjenost z možnostjo izvršbe (G11)
- možnosti pri preživninskem skladu (G12)

Pridobivanje informacij v primeru neizpolnjevanja obveznosti:

- informacije od odvetnice zaradi zaposlenosti drugega starša v tujini (F10)
- hitrejši postopki (F11)
- pomoč prijateljice (G9)
- pomoč v primeru neplačevanja preživnine (H11)

Ukrepanje ob neplačevanju obveznosti:

- vložitev izvršbe odvisna od razloga neplačila (G10)
- odločitev za postopek izvršbe (H12)
- odziv v primeru neplačevanja (H13)

Sistemska ureditev in možnosti izboljšanja

Napredek sistemske ureditve:

- izboljšava sistemske ureditve (E16)
- prednosti izterjave preživninske obveznosti (E17)
- postopki so enostavni v primeru sodelovanja med staršema (F13)
- postopne izboljšave sistemske ureditve (G13)
- izboljšave glede pravic pri na Preživninskem skladu (G14)

Predlogi za izboljšanje postopkov:

- brez predloga za izboljšave (E18)
- brez mnenja (F12)
- predlog: poenostavitev postopkov (G15)
- predlog: avtomatsko plačevanje obveznosti (G16)
- prednost preživninske obveznosti pred drugimi obveznostmi (G17)

- neseznanjenost z izboljšavami (H14)
- predlog: manj uradnih zadev (H15)

Ovire v sistemu:

- oteženi postopki, ko se starša ne strinjata (F14)
- obremenjenost z družinsko situacijo (H16)